

LACUL SĂRAT

Bolborosea nămolul sănătății în Lacul Sărat.

Fănuș Neagu

Aparținând Bărăganului, Câmpia Brăilei cunoaște însemnele acestuia: nesfârșirea, apa morților, fântâna, movila, salcâmul, reunite de către Fănuș Neagu într-un pasaj antologic prin densitate: *Dimineața își risipea de mult bogăția de culori. Cerul era acuma gol de nori și ardea, parcă luase foc. Salcâmi împietriseră. Deasupra lor fierbea apa morților. Dincolo de curtea școlii unduia câmpia spre nemărginire. Departe, la poalele unei movile, se zăreau niște fântâni, cu cumpenele săltate ca niște gâturi de dropii, pândind răsăritul (Cantonul părăsit).* De mai mult timp, *dropiile* lui Al. I. Odobescu și *ciulinii* lui Panait Istrati, numiți de localnici tâtani / ciurlani / vălătuci sau rostogol, au rămas o amintire.

Monotonia câmpiei este „spartă” de prezența movilelor și a crucilor.

Movilele, izolate sau grupate, reprezintă **munții câmpiei: popine și tumuli**. *Popinele* sunt martori de eroziune iar *tumulii* (de la cuvântul latin *tumulus* «movilă») sunt amenajări funerare cu manta (movila de pământ de deasupra mormintelor), sub care se află gropi sau camere funerare în care s-au depus defuncții, menite să perpetueze în lumea de dincolo rangul și bunurile de care au beneficiat pe pământ. În zona Brăilei, primii tumuli s-au ridicat în epoca eneolitică (mileniul IV a. Chr.) și s-au folosit ca locuri funerare până în secolele XI-XII p. Chr., timp de peste 4000 de ani. Mai târziu, enigmaticele movile au fost organizate într-un sistem de semnalizare prin care se *dădea sfară-n țară*, cu ajutorul flăcărilor și al fumului. Ca vestigii istorice, tumulii trebuie protejați; ca locuri sacre de înmormântare trebuie respectați. Fie că vorbim de *movilele gemene*, care au dat numele satului de astăzi, fie că vorbim de cele *trei movile*, de la intersecția șoselei către Viziru cu drumul spre Chiscani, reper topografic local și literar prin scrierile lui C. Sandu – Aldea, movilele, numite și **tell / gorgan / pochină / popină / padină / măgură** (*Movila Miresei* se numise inițial *Măgura Miresei*), dispar datorită intervenției omului, și e păcat. Eu însumi am fost martorul distrugerii în anii 1970 a ultimei dintre cele trei movile, din ordinul administrației județului.

Crucile marcaseră odinioară drumurile transumanței, drumurile oierilor, veniți de la munte. Sunt cruci înalte de piatră, frumos dăltuite, coborâte de pietrarii buzoieni de pe dealurile Istriței. Aceștia nu lucrau doar cruci, ci și jgheaburi, uluce sau ghizduri de fântână. Piatra poartă numele de *travertin*, recognoscibil în zidăria exterioară a Bisericii *Sfinții Împărați Constantin și Elena* din Brăila.

Monotonia nu exclude existența unor accidente de teren, cum sunt văile apelor curgătoare, zonele depresionare lacustre și crovurile.

Numărul mare de lacuri a condus la definirea Finlandei drept *țara celor o mie de lacuri*, deși în realitate numărul lor este cu mult mai mare. Numărul mare este umbrit de

uniformitatea originii lor: acumularea apei în scobiturile rămase de pe urma topirii ghețarilor, care se traduce, în cele din urmă, într-un peisaj monoton.

Cu totul alta este situația de la noi din țară, deși lacurile românești nu sunt vestite nici prin numărul lor mare nici prin întinderea pânzei lacustre. La nivelul anului 1964 erau înregistrate peste 3300 de lacuri și iazuri, a căror suprafață abia totaliza 2500 km². Ele se impun însă prin marea lor varietate. Încrêțirea scoarței terestre, erupțiile vulcanice, mișcările lente de coborâre a scoarței, frecvența mare a rocilor impermeabile sau slab permeabile, alunecările de teren sunt câțiva dintre factorii generatori ai lacurilor noastre.

În județul Brăila, întâlnim *lacuri de crov* (Ianca, Plopu, Lutul Alb, Iazu și Secu-Movila Miresei, Tătaru, Plașcu ș.a.), *limane fluviatile* (Jirlău, Căineni, Ciulnița), *lacuri de meandru și de braț părăsît* (Blasova și Japșa Plopilor) și *lacuri de luncă* (care au fost extinse în Balta Brăilei). Între ele un loc aparte îl ocupă **Lacul Sărat**.

Situată pe coordonatele 45° 16' 17" latitudine nordică și 28° 58' 33" longitudine estică, Lacul Sărat este o stațiune de oraș, de oraș mare, cunoscând în zilele de sărbătoare mii de vizitatori, în anul 1922 avansându-se un număr de 12000. Există și o ramură a climatoterapiei, numită *meteoroterapie*, care studiază tratamentul cu factori naturali în condiții locale, brăilenii, ca și gălățenii, nefiind nevoiți să suporte stresul schimbării condițiilor obișnuite.

Fericit situată la porțile orașului, a fost înzestrată de edili cu o pădure care oferă liniște celor dornici de odihnă și viață retrasă. Grătar, spațiu în cooperare cu Ocolul silvic spre Stadionul Chimia. Complementul oricărui tratament este repaosul și distracția, redusă astăzi doar la jocurile în aer liber, scena din rondoul stațiunii evocând vremurile, când aici evoluau diverse formații artistice folclorice.

În zilele de sărbătoare, automobilele nu mai găsesc locuri de parcare, dar numai călătoria cu tramvaiul prin coridorul de copaci dă iluzia unei evadări din oraș.

Lacu-Sărat

de Constantin Gherghinoiu

*Dacă ar fi fost să mă binecuvânteze
nesfârșita Câmpie
și să mă nască Ea
cea de-o fînță cu Dunărea nepieritoare,
Dacă-ar fi fost să mă cuvânteze
nemărginirea
și cu pământul să mă țină-n brațe și cu cerul
Dacă-ar fi fost să mă tacă lanul de grâu
și să mă creștineze sub crucea cumpenelor
de fântână
din Bărăgan,
Dacă-ar fi fost să mă urle haite de lupi
și să mă rățăcească în visul lui Terente
ori plânsul pelinului să mă facă statuie
pentru Amar
ori pălăria Doamnei Ducese de Floarea-
Soarelui
să mă înalțe umbră pe cerul de umbră
ori bocetul porumbului sub brumă
să mă întindă brumă pe câmp*

*ori minciuna apelor
să mă facă minciună de viață
Atunci,
n-aș fi vrut să mă nasc decât la Lacu-Sărat.
Pentru că Lacu-Sărat înseamnă verdele de-
a fi veșnic arbore
și minunea de verde înseamnă
și verdele de iarbă înseamnă,
Pentru că Lacu-Sărat este tămăduire de
Altul
și Dumnezeu pentru obrazul Câmpiei
Brăilei,
Pentru că Lacu-Sărat este Calea, Adevărul
și Viața.
(Subl. ns. - I.M.)*

O dispută ortografică veche de o sută de ani: numele stațiunii

Ca și al comunei **Chiscani**, ortografiat de funcționarii de pe Bd. Al. I. Cuza ce eliberează acte de identitate... **Chișcani**, deși denumirea vine de la așezarea satului, la fel ca Brăila, pe un promontoriu, pe un pisc, pronunțat de localnici *chisc*, și denumirea stațiunii, care a fost multă vreme consemnată drept **Băile Sărate**, apare în diferite documente ortografiată **Lacu Sărat, Lacul – Sărat, Lacu – Sărat** sau **Lacul Sărat**.

Chiar o hartă din 2006 a județului, existentă în librării și în prezent (autori: Prof. Dan Steluța, Prof. Pascu Gabriel și Ing. Drăgan Petrică; referent științific: Prof. dr. Nedelcu Adrian), notează **Lacu Sărat** (lacul propriu-zis), **Băile Lacu Sărat, Lacu Sărat** (sat) și St. CF. **Lacu Sărat** - recto și **Lacu Sărat** (sat) și **Lacul Sărat** (lacul propriu-zis) - verso. Nu altfel își intitulase ghidul turistic - **Lacu Sărat**, în 1997, Ionel Șt. Alexandru.

Disputa fusese tranșată însă încă din 1886 de **Barbu Ștefănescu Delavrancea**, aflat în cură la Lacul Sărat, în articolul *Curierul băilor*, pornind tocmai de la grafii ca **Lacu Sărat, Lacul - Sărat** și **Lacu-Sărat**, întâlnite în presa și cărțile poștale ilustrate din epocă:

„(...) *Dacă vreun membru al Academiei Române, secțiunea limbistică, citește aceste rânduri, verse, rogu-l, o lacrimă duioasă asupra bieteii limbi române pe care Ministerul Domeniilor o tractează atât de crud la **Lacul Sărat**. Nu-i cer decât o lacrimă, pentru **Lacul Sărat**; le va vărsa pe celelalte peste chinuri și mai dureroase, suferite cu nebiruit stoicism de biata noastră limbă română pretutindeni... **Lacul Sărat**, 14 iulie 1886*”. (Opere, VI, Editura Minerva, București, 1970, p. 104). Forma corectă, recomandată și astăzi, este, evident, cea indicată de scriitor și subliniată de noi.

DOOM (Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române) - 1982, la pagina XXX, legifera: *Termenii generici (...) fac parte din denumire și deci se scriu cu literă mare când: (...) b) sunt urmași de un adjectiv*, ilustrând regula prin câteva exemple, între care se află și **Lacul Sărat**.

Îndreptarul ortografic, ortoepic și de punctuație, Ediția a V-a (Editura Univers Enciclopedic, București, 1995, p. 37) includea „reciproca” regulii de mai sus: *Numele generice (...), când nu fac parte din denumire, se scriu cu inițială mică*. Prevederea este prezentă și în *DOOM 2*, p. LIX.

Explicațiile rezolvă parțial ortografierea toponimului nostru, oscilațiile fiind datorate diferențelor dintre limba literară și limba vorbită. În timp ce în limba vorbită articolul hotărât propriu-zis enclitic „-l” nu se mai pronunță, tendința vizibilă încă din secolul al XIX-lea, limba literară, care reprezintă norma, îl conservă. Forma corectă, literară, este deci: **Lacul Sărat**.

Numai că practica limbii, uzul impun tot mai mult forma **Lacu Sărat**.

La origine, articolul hotărât enclitic „-l” urma desinenței de număr, dacă substantivul avea la singular desinența **ø**, prin intermediul vocalei de legătură **-u--**: lac>lacu - l.

Reputatul gramatician Corneliu Dimitriu include vocala de legătură amintită – **u-** chiar în rândul articolelor hotărâte, provenind printr-un accident, prin nepronunțarea lui – **l** final (op.cit., p.163), după care, la pagina următoare, consemnează tendința de generalizare a fenomenului: *În vorbirea populară și familiară actuală articolul hotărât enclitic – l - nu se mai pronunță, valoare de articol căpătând - u precedent*.

Problema în discuție este tratată pe larg de către Mioara Avram, în termeni aproape identici, în cele două ediții ale lucrării *Gramatica pentru toți* (1986 și 1997):

În vorbirea curentă, unele forme ale articolului enclitic nu se mai pronunță (...). Funcția lui - l este preluată de vocala precedentă - u, care reprezintă fosta desinență a

cuvântului nearticulat (...). În scris, lipsa articolului - l este admisă, în literatura artistică (doar în anumite situații, care depășesc discuția de față - n.n.). În toate celelalte situații, prezența articolului -l este obligatorie în scris (subl. ns.).

Abordând, din punctul de vedere al cultivării limbii, problema notării articolului -l la toponimele cu forma de masculin și neutru singular, lingvista constată că *nomenclatura administrativă a generalizat la numele proprii de localități scrierea fără -l*, atrăgând atenția că *nu este deloc indicat să se adopte scrierea fără - l* (ed. cit., p. 91 și 96).

La fel de categorică este și Niculina Iacob: *În ce privește scrierea și pronunțarea articolului hotărât - l, remarcăm prezența obligatorie a acestuia în aspectul scris al limbii și absența din varianta vorbită* (subl. ns.). *La nivelul celei din urmă, este necesară prezența articolului în discuție numai în anumite împrejurări: în prelegeri, conferințe, în general în limbajul academic. Rostirea lui în alte împrejurări este nefirească, devenind un semn de prețiozitate din partea celui care îl folosește* (op.cit., p. 98).

Așadar, pe de o parte, prezența articolului hotărât este impusă în ortografia românească actuală de principiul tradițional-istoric iar pe de altă parte, vorbirea, uzul tind să generalizeze pronunția fără articol, grafia *Lacu Sărat putând a se generaliza și a deveni normă în viitor*.

Astăzi însă forma corectă, așa cum este indicată de limba literară, este *Lacul Sărat*.

Clima

Clima este mediul extern activ în care se desfășoară viața. Ea este o rezultată a unor factori grupați în trei categorii:

a) *meteorologici sau atmosferici* – cei mai mobili, obligând oamenii, pentru a supraviețui, să se adapteze la variațiile lor, viața nefiind posibilă atunci când aceștia sunt excesivi (compoziția și structura atmosferei, presiunea, temperatura și umiditatea atmosferică, curenții de aer-vânturile);

b) *cosmici* (radiația solară, prin elementele ei radiante: lumina, radiațiile ultraviolete și căldura, adică radiațiile infraroșii);

c) *telurici sau geologici și geografici* (vegetația, relieful, altitudinea, natura rocilor).

a) Climă de câmpie, în contact cu cea de luncă. Munții Măcinului reprezintă un baraj natural în calea vânturilor din est.

Temperatura medie anuală e de 11,1°C, media din timpul verii fiind de 22,2° C. În timpul verii, valorile termice variază între 22-35°C, 112 zile pe an având o medie de peste 25°C, ceea ce reprezintă maxima pentru țara noastră, pe litoral fiind doar în jur de 80 de zile. Vara, timp de 50 de zile se ating valori tropicale (peste 30°C). Zona climatică a lacului este asemănătoare cu regiunea de sud a Dobrogei și a Banatului. Iarna, temperatura medie este ridicată, oscilând în jurul valorii de 2°C . Aproximativ 1-2 luni iarna, lacurile se acoperă cu un strat de gheață gros de 20-30 cm iar uneori chiar de 50-60 cm. Media lunii ianuarie este de 2,2°C iar a lunii iulie de 23,1°C . Maxima atinsă în zonă s-a înregistrat la 10 august 1951 la Ion Sion - Movila Miresei (+44 °C). Datorită configurației zonei și a circulației curenților de aer, există posibilitatea unor primăveri timpurii.

Temperatura apei lacurilor depășește 30-31°C în timpul verii. Ca urmare a adâncimii mici și a suprafeței mari a lacurilor, în comparație cu adâncimea, încălzirea de vară se face repede.

Umezeala relativă anuală - 70% (iarna - peste 80% și vara sub 60%). Media precipitațiilor, redusă, nu depășește anual 450-500 ml, în timpul verii fiind aproximativ 20 de zile ploioase. Cele mai reduse - toamna și iarna iar cele mai ridicate - primăvara. Lunile mai, iunie și iulie sunt cele mai bogate în precipitații iar septembrie și februarie - cele mai reduse. Nivelul minim datează din anul 1926, când a fost doar de 110,7 ml/m². Umezeala are valori cuprinse între 33-60%, fiind mai redusă vara, când, datorită căldurii, se ajunge la o mai mare intensitate a radiațiilor. Zona cunoaște intervale lungi de secetă.

Presiunea medie atmosferică anuală – 757,2 mm (vara – 754,9 mm). Maximul este atins în sezonul rece, datorită unor câmpuri anticiclonice iar minimul, în sezonul cald (745 mm). Variația medie se caracterizează printr-un maxim dimineața și un minim seara, fără probleme de aclimatizare.

Cerul se menține mai tot timpul senin (în medie 60 zile senine, vara și numai 12 acoperite de nori). Anual, se întâlnește o medie de 75 de zile cu nebulozitate crescută. Ceața lipsește în totalitate primăvara, dar apare în lunile de toamnă și până spre iarnă.

Vânturile predominante cele mai frecvente sunt vânturile care bat din direcțiile E, N și NE, viteza lor medie fiind de 3 m/s, cele din direcția nord atingând viteze de 100 km/h. Zona este frecventată, cel mai des, de crivăț, un vânt uscat, rece, provocat iarna de anticicloul siberian. Calmul atmosferic se înregistrează în stațiune în proporție de 12% anual, frecvența cea mai ridicată fiind în lunile septembrie, octombrie, ianuarie și iulie.

Sub influența agitației apei datorată vântului, oxigenul din atmosferă pătrunde direct în apa, care este oxigenată și prin procesul de fotosinteză. Datorită indicelui biologic foarte ridicat, se produc mari variații diurne și sezoniere în procesul de oxigenare a apei.

b) Radiația solară are nivel ridicat și însumează 123 000 cal/cm², o parte producându-se la sol, alta consumându-se prin evaporarea apei iar restul pierzându-se în atmosferă.

Strălucirea soarelui este de 2200 ore anual, vara fiind între 90-100 de zile strălucitoare, ceea ce face ca zona să rivalizeze cu litoralul Mării Negre, unde numărul total de ore este de 2400. Acest fapt se datorează maselor de aer continental care survolează zona și care ridică la 290 numărul zilelor însorite anual.

Manifestările electrice sunt constante în lunile de vară, fiind însă reduse la doar 2-3 într-o lună. Numărul acestora crește în perioada ploioasă din timpul primăverii.

c) Situată pe o terasă cu o altitudine de 25 m, formată de fluviul Dunărea pe partea stângă la 6 km de Brăila - Sud. Diferența de altitudine față de Balta Brăilei este de 4 m și față de munții Dobrogei de 467 m.

Din punct de vedere geologic, stratul de suprafață aparține depozitelor neogene, formate din argile, pietrișuri și nisipuri, care datează din *cuaternar*.

În jurul lacului sunt brăie concentrice de vegetație, de la verde-argintiu deschis până la roșu-brun. *Brânca*, *steluța* și *limba peștelui* (fâșia I), *pelinul*, *urda vacii*, *sulcina albastră* și *nemțișorul* (fâșia a II-a), *trifoiul*, *lumânărica* și *lipiciul* (fâșia a III-a) dă zonei un specific anume.

Deși aflată în câmpie, stațiunea este înconjurată de pădure, în care s-a amenajat un parc de mare întindere, care oferă condiții de confort sporite în perioada de vară. Pădurea are rol de barieră în calea vânturilor, de filtru în calea noxelor care erau produse de combinatul chimic de la Chiscani, dar și de recreere.

Are un climat continental de câmpie, cu nuanțe excesive și cu amplitudini termice mari.

Climatul de stepă al stațiunii – excitant, solicitant pentru organism (deși are și caracter de cruțare, nepunând probleme dificile de adaptare) - provoacă transpirații abundente care stimulează funcțiunile excretoare ale pielii, manifestând o capacitate de curățare asupra aparatului renal. Se caracterizează printr-o solicitare marcantă a sistemului nervos central și periferic, precum și a glandelor de secreție internă. Este indicat în reumatismul cronic, afecțiuni ale aparatului locomotor și ale nervilor periferici, în inflamațiile cronice ale aparatului genital feminin, obezitate, tuberculoză osoasă și ganglionară.

Originea lacului

Suprafața totală a lacului este de 1,72 km² sau 172 ha. Suprafața oglinzii de apă de nivel mediu a celor două lacuri este de 71 ha (lacul I) și 101 ha (lacul II), cu adâncimi maxime ce nu depășesc 1,10 m și, respectiv, 1,30 m, suferind însă importante variații în funcție de caracterul ploios sau secetos al perioadei în care se execută măsurătorile. Astfel, în 1971, anul marilor inundații, suprafața era de 85 și, respectiv, 115 ha iar în vara secetoasă a anului 1976, aceasta era de 47 și 60 ha. Alimentarea lacului se realizează, în principal, pe seama acviferului freatic iar mineralizarea apei se produce prin levigarea depozitelor terasei Brăila și prin concentrarea acesteia, prin evaporare, la nivelul lacului. Acumulările submerse de nămol cu proprietăți terapeutice acoperă aproape întreaga suprafață a fundului lacurilor, cu grosimi medii de 0,17-0,18 m pentru ambele lacuri și grosimi maxime de peste 0,30 m (lacul I) și 0,25 (lacul II), pătura de mъл crescând în grosime de la margini spre centru. Dr. P. Petrescu a descoperit prezența unui strat calcaros de 0,5-1,0 mm, pe care l-a separat la presiune mică.

Are forma unui corn lung de cca. 2 km și lat de 200-300 m. Cele două bazine, orientate pe direcția nord-est, sud-vest, comunicau între ele. În anii 1957-1958, legătura a fost suprimată prin construirea căii ferate industriale gara Lacul Sărat - platforma chimică Chiscani și a șoselei dintre DN2B (Buzău – Brăila) și DN21 (Slobozia – Brăila). Astăzi, legătura s-a restabilit printr-un canal subteran, obturat de un stăvilă.

Sectorul sud-vestic este mai supus evaporării în timpul verii și mai ales în anii secetoși, apa rămânând în sectorul nord-estic mai adâncă și cu o concentrație mai mare (cloro-sodică cu un bogat conținut de sulf și magneziu), aici fiind și stabilimentul balnear. Evaporația este favorizată de temperatura ridicată și de vânturile calde și uscate, care circulă în acest anotimp. Ca urmare a intensei evaporări, concentrația în săruri crește, depunându-se pe fundul lacului mirabil (SO₄Na₂+10H₂O) sub forma unei cruste ce acoperă nămolul sau se amestecă în masa lui.

Date hidrogeologice. Cea mai veche ipoteză (Gh. Vâlsan) susține că lacul s-a format prin colmatarea unui braț mai vechi al Dunării. Gheorghe Munteanu-Murgoci afirmă că la originea acestui *crov* (mică depresiune) se poate afla o veche vale afluentă, colmatată cu loess și nisip, sau o depresiune prinsă între dune preistorice.

Cele două cuvete lacustre (lacurile I - nordic și II - sudic) sunt situate într-o depresiune endoreică (fără scurgere), creată prin deflație în depozitele loessoide de vârstă holocen inferior ce formează terasa Brăilei (E. Liteanu și G. Ghenea, 1962). Atunci câmpia avea un nivel mai înalt iar apele freactice erau mai adânci decât astăzi. P. Gâștescu îl va include în categoria lacurilor formate prin procesul de tasare în loess pe un curs părăsit, situat pe terasa I a fluviului Dunărea, în care s-a adunat apa de precipitație și freatică. El asociază astfel două elemente distincte: depresiunea (formă de relief) și apa (ca element climatic).

Pentru că apa freatică este cantonată la mici adâncimi, se formează soluri saline, solonceacuri și solonețuri ce se caracterizează printr-o puternică acumulare de săruri la suprafața solului sau în straturile superioare (Dumitrica Albu, loc.cit., p. 60 squ.).

Freaticul este întreținut din precipitații, din irigații și din apa menajeră ce se pierde datorită avariilor la sistemul de canalizare. Zona Lacului Sărat este cea joasă din țară și apa freatică s-a ridicat la suprafață, fiind supusă procesului de evaporare. În dreptul Vărsăturii, când nivelul Dunării crește, pânza de apă freatică iese la suprafață. Dacă în 2009 lacul secase în proporție de 90%, în 2010, nivelul apei a atins un record datorită creșterii debitului Dunării, având în vedere că se alimentează din pânza freatică, aflată în corelație directă cu Dunărea.

Când nivelul apei freatice este ridicat după ploi abundente sau după topirea zăpezilor, concentrația de săruri este mică, afluxul apelor dulci fiind spre lac. Când nivelul apelor freatice este scăzut, concentrația de săruri este mare, dar există un sistem de drenare a apelor ce-i reglează regimul hidric, dând o oarecare stabilitate sistemului.

Au existat și perioade când apele lacului sărat mergeau spre îndulcire din cauza sistemului defectuos de canalizare a apei dulci din stațiune, a irigațiilor sau a spargerii unei conducte de apă de la platforma chimică din Chiscani, așa cum s-a întâmplat în 1991.

Cea mai gravă intervenție a omului a fost obturarea canalului de legătură dintre cele două compartimente, canal ce-i echilibra regimul hidric din sectorul terapeutic. Astfel, în condițiile secetei prelungite din anii 1988-1990, a existat pericolul ca lacul să sece sub limita viabilității și nămolul să se usuce la suprafață. Acest canal de la coada lacului drena apa freatică din zonă și o descărca în lac. În plus, izvoarele marginale, din cauza surpării malurilor, s-au înfundat.

Au fost înregistrate oscilații mari a cantității de săruri de până la 100 g/l în anii ploioși la 200 g/l în anii secetoși. În vara anului 1957, lacul a secat aproape complet. Nămolul s-a acoperit cu mirabilit (sulfat de sodiu), care, pierzând apa prin cristalizare, s-a transformat în sulfat de sodiu anhidru, având compoziția chimică $\text{Na}_2\text{SO}_4 + 98,2\%$, în timp ce mineralizația totală a apei a crescut de la 83,95 % g în iunie 1956 la 221,27% g în iunie 1957. Aceeași fluctuație se constată în iulie 1987 față de 1985.

Lac hipersalin, are o salinizare predominant sulfato-sodică spre cloro-sodică și sulfato-magneziană. Din analizele chimice (1985 - I.S.P.I.F. București) a rezultat că predomină sulfatii, clorurile, bicarbonatii, sodiul, calciul și magneziul, ultimele două elemente dând duritate mare apei.

După răspândirea zvonului despre efectele surprinzătoare ale băilor sărate cu nămol și după ce statul a primit rapoartele comisiilor însărcinate în 1879 și 1883 cu studierea apei și a nămolului, Ministerul Domeniilor a însărcinat în 1884 pe geologul Gr. Ștefănescu, profesor la Universitatea din București, să studieze originea lacului. Raportul publicat de acesta în *Anuarul Biuroului Geologic, 1888*, în urma observațiilor făcute în anii 1886-1888, se încheie cu recomandarea: *Guvernul poate să ia toate măsurile trebuincioase pentru îmbunătățirea lacului și bunul trai al vizitatorilor acestei stațiuni balneare, fără să se teamă că cheltuielile sale vor fi zadarnice*. În același scop, a mai însărcinat în 1885 pe ing. H. Bochet, inspector general al minelor din Franța (raport publicat în 1890), și pe dr. C. Istrati.

Apa vine sigur în fiecare an, în mare parte, din apele pluviale, deoarece, în urma topirii zăpezilor și a ploilor de primăvară, nivelul lacului, care coborâse în timpul verii prin evaporare, lăsând uscată o mare parte a suprafeței sale și, câteodată, chiar totalitatea sa, urcă pentru a acoperi mai mult sau mai puțin întreaga sa arie.

Poate proveni, de asemenea, prin scurgere naturală, după panta generală a câmpiei de la munte la Dunăre, fiind, în mare parte, tot de origine pluvială, infiltrată în aceste terenuri și mineralizată mai mult sau mai puțin în traseul său.

O a treia sursă s-ar afla în **izvorul/izvoarele aflat(e) pe fundul lacului sau în împrejurimile sale**.

Toate aceste ipoteze sunt posibile, mai ales dacă le privim în decursul timpului.

În privința originii sărăturilor din lacurile brăilene, ipotezele emise de geografi sunt diferite.

Prima constă în aceea că sărurile ar proveni din zona masivelor salifere carpatice, fiind transportate prin intermediul apelor subterane care apar în depresiunile lacurilor sub forma izvoarelor sărate ascensionale (Gr. Ștefănescu și C. Istrati). Geologul L. Mrazec combate această ipoteză prin existența faliilor în zona subcarpatică și deci imposibilitatea continuității traseului apelor subterane. De asemenea, din punct de vedere chimic, multe lacuri sunt sulfatate, în timp ce apele din salifer sunt clorurate. Fenomenele salifere din Câmpia Română,

manifestate ca eflorescențe întinse, trebuie considerate ca migrații capilare ale sărurilor prin argila și loessul terenului. Sub acoperișul de loess se găsește un strat gros de argilă impregnată cu săruri, care transformă apele freatice în ape sărate și sălcii. Sărurile ce impregnează argila aparțin unor resturi ale Mării Pontice, care s-a retras, lăsând în văi și căldări apă salină, concentrată de-a lungul timpului. Apele de suprafață au dizolvat sărurile impregnate în argilă, dând astfel naștere lacurilor sărate de astăzi.

A doua ipoteză, emisă de T. Porucic și P. Poni, susține că depresiunile și sărurile din apele lacurilor provin din vechea mare sarmatică, mare care a persistat până la începutul cuaternarului (pleistocen). N-ar fi altceva decât resturi ale Mării Negre, care ar fi ocupat aproape în întregime câmpia de la Dunărea de Jos. P. Poni s-a bazat pe asemănarea particularităților hidrochimice ale lacului Ianca și ale Mării Negre. Geograful C. Brătescu explica tot în acest mod proveniența sărurilor, argumentând paleogeografic continuitatea acestor depresiuni din cuaternar și până astăzi, izolarea lor datorându-se mișcărilor de ridicare epirogenetică. Lacul ar fi deci „descendentul modest al străvechii mări ce ocupa cândva câmpia dunăreană”. (Petre Pintilie)

A treia ipoteză, emisă de Gh. Munteanu - Murgoci și susținută de P. Petrescu, E. Liteanu și P. Gâștescu, susține că sărurile din aceste lacuri provin din apele freatice și subterane ajunse la suprafața solului prin evaporație și antrenarea lor ulterioară în cuvetele lacustre, prin spălare superficială de către apele din ploii și din topirea zăpezilor.

Explicația lui P. Gâștescu asupra originii (loc. cit., p.58) împacă principalele ipoteze: *Lacul se găsește într-un vechi curs părăsit al Dunării la nivelul terasei fluviatile, care a fost acoperit cu depozite de loess. Depresiunea lacustră propriu-zisă, deși se găsește pe un fost curs al Dunării (Gh. Munteanu-Murgoci și Gh. Vâlsan), este totuși rezultatul proceselor de tasare în loess. Lacul este complet izolat de Dunăre și lipsit de afluenți, fapt ce a determinat ca în depresiune să se acumuleze săruri minerale iar apa provenită din ploii și din izvoare subterane să se salinizeze puternic.*

Este un lac de crov (padină), o scobitură a scoarței legată de pătura groasă de loess, care acoperă suprafața câmpiei. E un lac situat în scobiturile naturale formate prin tasarea (îndesarea) loessului (P. Gâștescu) și prin acțiunea de spulberare a loessului de către vânturile dominante (Natalia Senchea - *Formarea lacurilor din România*). Conținutul lor bogat în săruri se explică, pe de o parte, prin dizolvarea acestora de către apele subterane, din straturile de roci, iar, pe de altă parte, datorită evaporației intense, într-o regiune unde precipitațiile atmosferice (ploii, zăpezi) sunt foarte reduse, mai reduse procentual ca evaporația. Acest fenomen trebuie legat și de faptul că, în verile excesiv de calde și de uscate, lacul poate seca aproape complet.

Conferința „*Cadrul fizic al Brăilei*”, rostită de prof. Ion Băncilă [brăilean, 1901-2001, Academician în 1992, geolog, inițiator și coordonator al elaborării primei hărți geologice a României] în deschiderea celei de a VII-a Reuniuni anuale a Societății Române de Geologie, la Brăila, în 27 septembrie 1936, cuprinde și o succintă caracterizare a lacului, remarcabilă prin acuratețea expresiei și bogăția informației : „ Lacul Sărat ocupă o depresiune în loess, compusă din două părți, una aproape rotundă, în care se află lacul propriu-zis, și o alta prelungă, spre sud, coada lacului, cum i se zice, în care apa se întinde numai când crește mult, în urma ploilor sau topirii zăpezilor. Malurile sunt puțin înalte și se pierd treptat spre matca lacului. Numai în regiunea de N malul este ceva mai înalt, până la o jumătate de metru. În mod normal apa sărata a lacului este alimentată prin izvoare slabe, care ies însă în mare număr sub malul de N, mai înalt. În timpul mării secete care a fost în anul 1887, lacul a scăzut nebănuț de mult și Grigore Ștefănescu, care tocmai îl cerceta, a putut să constate că mai sunt alte izvoare chiar pe fund.

Secarea lacului are loc însă în fiecare an, apa retrăgându-se în bazinul principal încă de la finele lunii mai. Bazinul mare are o adâncime maximă, de primăvară, de 1 m, și scade

până în august chiar la 30 cm. În timpul secărilor puternice, concentrația este excepțional de mare, formându-se la suprafața apei o pojghiță albicioasă. Oamenii din partea locului spun atunci că *lacul a înghețat*.

Apa este de o culoare închisă, neagră-albăstrie. Când este foarte concentrată, capătă o culoare cărămizie. Gustul mai mult amar, este și sărat și sălciiu. Sărurile cuprinse sunt foarte complexe: cloruri, ioduri, sulfati, fosfați.

Temperatura apei crește foarte mult vara, spre miezul zilei, până la 29°. Fundul Lacului este căptușit cu un strat de nămol negru, gros până la 40 cm, care conține 41% principii minerale și 39 % materii organice. Este format din praf argilos amestecat cu nisip fin, adus de vânt, precum și din plante și animale microscopice sau mai mari, care trăiesc în număr considerabil în apă și pe maluri (*Analele Brăilei*, nr.1 / 1938, p.17).

Factorii naturali: apa și nămolul

Folosirea sistematică și organizată a factorilor naturali ai mediului extern în scopul prevenirii și tratării stărilor de boală ale omului a luat numele de *cură balneoclimaterică*. *Factorii naturali* - aerul, apa, soarele, mișcarea fizică sau alimentația – transmit organismului anumite forme de energie care acționează asupra acestuia ca excitanți.

Apa constituie, ca și aerul, un mediu natural al existenței omului, fiind utilizată în scopuri alimentare și de igienă. Devenită un element de bază al vieții cotidiene, îmbăierii i s-au întrevăzut virtuțile terapeutice încă din antichitate, așa încât însuși Herodot (485-425 a. Chr.), *părintele istoriei*, fixase și timpul cât trebuie să dureze o cură balneară - 21 de zile. Mai târziu, Pliniu cel Bătrân a precizat: *Timp de 600 de ani romanii n-au cunoscut alt tratament decât băile lor*, ale căror urme pot fi văzute și în România la Herculane sau la Geoagiu.

După cum ne arată chiar numele lacului și după cercetările balneologice, *apele sărate* ale acestuia sunt *clorurat-sodice hipertone, conținând peste 14 g NaCl/l și fiind folosite în cură externă*. Ca urmare a gradului de salinizare al apei, peștii nu pot trăi.

Apa are o concentrație de 28% cloruri și sulfati de natriu și magneziu iar nămolul cuprinde 41% substanțe minerale, 39% substanțe organice și 20% apă.

Apele minerale, în cură externă (dar și internă), precum și nămolurile fac obiectul de studiu al *balneoterapiei*.

Apa lacului nu este pură, ci mixtă. Astfel, **Dr. Alfred N. Bernad-Lendway, director al Institutului chimic universitar, realizator al primei analize calitativ-chimice a apei**, stabilea prezența următoarelor substanțe: cloruri, ioduri, sulfati, hiposulfiti și carbonați de sodiu; ioduri și cloruri de magneziu; cloruri și sulfati de calciu; fosfați de aluminiu, calciu

și sodiu; azotați alcalini; crenat de fier; apo-crenate; formiate; acetone; azotat de sodiu (apud I.C. Apostoleanu, 1884).

Când lacul nu e agitat de vânt, apa e limpede. La gust e sărată și amară. Are un miros neplăcut de ou clocit numai când apele sunt agitate, apa tulbure fiind mai sărată și mai amară ca de obicei.

Oricât de diluată, aplicată pe piele, dă senzația unei ape unsoase, datorită uleiurilor formice care intră în compoziția nămolului. În stare de concentrație mai mare provoacă usturime, iritații și dermatite.

Apa din fântâna care nu mai există astăzi a fost folosită ca orice apă minerală în funcție de recomandarea medicului.

De-a lungul timpului, după cum se va vedea, lacul **a secat**, ultima dată în 2008, când presa a tras un fals semnal de alarmă. Fenomenul e vechi, fiind semnalat încă de la începutul folosirii primitive a lacului în 1872 și în anii foarte secetoși. În timpul evaporărilor intense, pe cuveta emersă a lacului se depune o crustă apreciabilă de săruri de culoare albă care de departe dă impresia unui sol acoperit cu brumă groasă, așa cum se observă în jurul lacului, unde sărurile rămân la suprafață și contribuie la sărăturarea solurilor. S-a afirmat, fără dovezi, că Statul aducea apă din Dunăre și că turna anual zeci de vagoane de sare adusă din saline, astfel scăzând eficacitatea lacului. Numai că sarea din lac nu se potrivește cu sarea de la ocnă (NaCl = clorură de sodiu), nefiind comestibilă. Lacul are destulă sare minerală, compusă din elemente salifere eterogene, prin secare nepierzându-se niciuna din proprietățile nămolului sau ale sării care rămâne dedesubtul sau deasupra nămolului.

Și chiar dacă s-ar fi realizat alimentarea cu apă filtrată, eficiența n-ar fi scăzut, deoarece lacul nu se alimentează atât din apele sărate datorate izvoarelor mineralizate, cât mai ales din ploi și zăpadă, lichide eminent filtrate pe cale naturală. Acest lucru îl determină pe dr. Bastachi / Bastaky, încă în 1906, să concluzioneze: *lacul poate fi alimentat cu apă filtrată atunci când se simte nevoia, dacă vrem să avem recolte regulate de nămol*.

Apa și nămolul lacului sunt insecticide, insectele parazitare - purici, păduchi, acarieni (purătorii scabiei) etc. - , după ce sunt puse în apa băii, *murind fără întârziere*.

Definiției științifice a nămolului din rândurile care urmează îi adăugăm alta poetică, prezentă la Tudor Arghezi (*Bilete de papagal*, Nr. 140): ***noroiul de caviar al celebrului zmârc vindecător***.

Nămolurile sau **peloidele** (de la grecescul *pelos* „mâl”) sunt substanțe formate în condiții naturale sub influența proceselor geologice și biologice și care se folosesc în scopuri terapeutice ca atare sau după o prealabilă pregătire prin amestec cu ape minerale sau încălzire.

În ceea ce privește compoziția fizico-chimică, ele sunt substanțe complexe alcătuite dintr-un amestec în proporții variate de apă cu particule mai mult sau mai puțin divizate de substanțe organice și anorganice insolubile în aceasta și care în ansamblul lor influențează reactivitatea organismului prin diverse mecanisme de acțiune.

Utilizarea terapeutică a nămolurilor nu este de dată recentă. Vechii egipteni foloseau în onționi nămolul adus de Nil. În același scop curativ, nămolul era folosit și de romani.

Proprietățile fizice ale nămolurilor, *plasticitatea* (calitatea de a se întinde și mulla pe suprafața corpului), *capacitatea hidrică/hidropexia* (capacitatea de absorbție și de reținere a apei), *greutatea specifică, respectiv densitatea* (cu cât este mai mică - proprietate a lacului brăilean -, cu atât calitatea terapeutică este mai mare), *termopexia* (capacitatea de a reține căldura și de a o ceda treptat), *termoconductibilitatea mică* (păstrează mai mult timp căldura decât apa minerală, având acțiune termoterapeutică) și *granulația*, au o deosebită importanță în stabilirea indicațiilor terapeutice și în utilizarea lor în diferite forme.

*Nămolul de aici are un nume frumos: **sapropelic**, ceea ce în limbaj geologic arată că provine din planctonul care trăia în apele unei formațiuni acvatice din erele îndepărtate* (Petre Pintilie). A luat naștere prin procese biologice și geologice din amestecul unor particule

fine, insolubile, organice și anorganice, cu apa. S-a format prin sedimentarea și depozitarea subacvatică a diversilor componenți care îl alcătuiesc sub acțiunea microorganismelor (nămol de putrefacție). Nămol organic, sapropelul este de natură vegetală și animală (larve de insecte și crustacei) și conține substanțe active, stimuli biogeni și H₂S.

În condiții severe de viață - hipersalinitate, au fost identificate un număr de 59 de specii de plante și animale, din care 31 specii de rotifere, 5 specii de crustacei, 10 specii de insecte, între care o specie de chiromonide a constituit subiectul tezei de doctorat a lui F. Cărăușu (1975).

Deoarece apa lacului are o concentrație salină mare, plantele superioare lipsesc, flora fiind reprezentată prin plante cu o organizare simplă, ca: bacterii, Cyanophyceae, Diatomee, Volvacee și Ulotrichales, ce pot suporta condiții vitrege de viață. Flora a fost studiată de profesorii Paul Bujor (1900); Emanoil Teodorescu (1907), descoperitor al unui nou gen de alge, *Dunaliella*; Ion T. Tarnavski (1940). Prin activitatea și moartea lor algele îngroașă nămolul negru, ceea ce nu înseamnă că omul poate extrage irațional nămolul, mai mult decât poate produce natura. Dacă biocenoza lacului este foarte săracă în specii, speciile sunt reprezentate printr-un număr mare de indivizi.

Să amintim dintre alge doar *Ulotrix implexa*, care formează un gazon verde din filamente ce plutesc, iar dintre protozoare *Artemia salina*, un crustaceu inferior filopod cu un număr mare de segmente, corp alungit (L = 8-16 mm) și moale, înotând pe spate, filtrând continuu apa cu ajutorul piciorușelor foliacee și reținând particule organice pentru hrană. Colorația corpului se datorează prezenței hemoglobinei, pigment caracteristic vertebratelor. Fragile și atrase de lumină, aceste organisme, chiar la micile valuri produse de vânt, sunt aduse la mal, de care se lovesc și mor, formând, pe alocuri, de-a lungul malului apei, brâie roșii și lipindu-se de corp când ne îmbăiem. Cu o mare plasticitate ecologică, poate trăi în ape cu o concentrație salină diferită și variabilă, fiind capabil să păstreze în sânge o concentrație moleculară constantă.

Artemia salina, evidențiată în 1900 de prof. Paul Bujor din Iași ca principal furnizor al nămolului terapeutic, a fost studiată de Acad. Eugen A. Pora și de renumitul pictor și medic Ion Țuculescu în perioada 1952-1956 la Stațiunea biologică Agigea, aducând contribuții importante legate de dependența formei crustaceului de salinitatea apei.

Mălul organic se formează începând cu luna mai până în octombrie, când temperatura determină modificări în fauna și flora lacului. Artemiile și protozoarele mor, intrând în activitate bacteriile și algele care furnizează oxigenul necesar în procesul de formare a nămolului.

Nămolurile sapropelice sunt nămoluri negre, sulfuroase, produse prin procese chimice de putrefacție, în lipsa oxigenului. Procesul de saproficare începe odată cu scufundarea planctonului mort sub apă și se termină cu procesul de bituminizare. Ca și celelalte peloide, nămolul sapropelic este un sistem fizic eterogen, format dintr-o fază lichidă (apa provenită din bazinul în care s-a format și săruri minerale) și o fază solidă (structuri cristaline și coloizi), alcătuită din roca de bază a bazinului, din fito - și zooplancton, precum și din materialul organic sau mineral adus de vânt.

Hidrogenul sulfurat din nămolurile sapropelice rezultă din procesele de putrefacție a substanței organice vegetale și animale sau prin reducerea chimică a sulfaților. Din acțiunea hidrogenului sulfurat asupra oxizilor de fier ia naștere hidrosulfura de fier care dă peloidelor culoarea neagră. În nămolurile sapropelice, compușii organici sunt formați din substanțe bituminoase, rășini, hidrați de carbon, proteine, grăsimi, precum și produși de descompunere a proteinei și ligninei (aminoacizi și acizi humici).

Acțiunile chimice ale peloizilor sunt în mare măsură asemănătoare cu cele ale apelor minerale. Ca și în cazul tratamentului balnear cu ape minerale, la contactul tegumentului cu nămolul, care constituie un alt mediu decât cel obișnuit, condițiile atmosferice, prin

elementele sale termice, mecanice și chimice, produc o stimulare a neuro - receptorilor periferici ce determină o serie de reflexe locale și la distanță, având ca urmare efecte favorabile asupra numeroaselor funcții ale organismului uman. După această fază de acțiune, denumită și reflexă, urmează o fază neuro - umorală cu eliberarea de mediatori chimici - acetilcolina și substanțe din grupul histaminei. Se produce o vasodilatație activă la care contribuie și factorul termic al nămolului, vasodilatație cu mărire a patului vascular ce avantajează resorbția unor elemente chimice, organice și anorganice, conținute în faza lichidă a nămolului, capabile să stimuleze mecanismele de reacție ale organismului.

Nămolul de la Lacul Sărat (dr. Bastaki, 1906) este o substanță foarte unsuroasă la pipăit și având consistența untului, negru ca vacsul atunci când îl scoatem proaspăt din lac și răspândește un miros de ou clocit/hidrogen sulfurat. Când rămâne expus la aer, suprafața lui ia o culoare cenușie datorită sării care se precipită. La gust este sărat, amar și astringent; se dizolvă foarte ușor în apa, caldă cu deosebire, care devine neagră. Atunci, dacă batem acest amestec, face clăbuci mari și abundenți, datorită corpurilor oleaginoase. Nu pătează pielea decât numai când aceasta a fost atinsă de substanțe în care intră mercur, plumb, nitrat de bismut etc., precum sunt unele pudre sau dresuri întrebuințate de cucoane sau unele soluțiuni medicamentoase antiflogistice - apă de plumb - sau antiseptice, precum sublimatul corosiv. Unghiile în genere se pătează luând o colorație cafenie, care dispare după puțin timp de la finele tratamentului balnear.

Din cercetări a rezultat că volumul nămolului este de aproximativ 66000m³ . Având în vedere greutatea specifică a nămolului de 1,4, rezultă că în lac se găsesc aprox. 92000 tone nămol.

Compoziția, stabilită de dr. Bernad - Lendway (20% apă, 41% principii minerale și 39 % materii organice), conform terminologiei întâlnite la dr. Apostoleanu, 1884, include: acid oleic, formilic, glutenic, geinic, butiric, propilic, apocrenic; cerină, resorcină, pirocatechină, gumoase hepatice, clorofilă; sulfati de sodiu, de potasiu și de proloxid de fier; fosfați de sodiu, de aluminiu și de calciu, sulfuri de sodiu și de potasiu; bisulfură de fier; clorură de sodiu, hiposulfid de sodiu; carbonați de sodiu și de calciu; magneziu oxid sulfatat; acetat de sodiu; sulf încă necombinat, azotite, amoniacale, hidrogen sulfurat și hidro-carbo sulfurat. Lunga enumerație îl determina pe dr. Bastaki în 1906 să încheie descrierea cu o interogație retorică extrem de plastică: *Spuneți zău dacă acest nomol puturos și negru ca păcura nu pare a fi plămădit în cazanele iadului?*

După măsurătoarea efectuată de chimistul S. Samson în anii 1983 și 1984, a rezultat următoarea compoziție, indicată în ordine pentru Lacul I și Lacul II: Cl⁻: 38648,1 / 6736,8; Br⁻: nedoz. / 7,0; SO₂-SO₄⁻: 59074,9 / 838,9; Na⁺: 45271, 1 / 5709,6; Mg²⁺: 5141,6 / 1254,2; Ca²⁺: 543,0 / 368,7; mineralizare: 147687,2 / 22826,23. Mineralizația înaintată a nămolului întărește ipoteza originii lui mai vechi decât cea a Techirghiolului.

Originea nămolului, după același cercetător, director al Laboratorului Institutului Central de Chimie, s-ar afla în existența unor alge. În apele Lacului Sărat cresc alge, în special *spirogira elongata*, deosebit de abundentă, având aparența unor ierburi lănoase, scurte și păroase, de culoare verde închis, și *rupia rostelata*, mai puțin abundentă și de o importanță secundară, tot ca o iarbă, de culoare verde, formată din fire capilare lungi de 50 cm. Aceste alge, fermentând în anumite condițiuni și descompunându-se în apa sărată, se dedublează în proteine și proteide, substanțe cuaternare. Prin fermentație, acestea dau naștere la compuși ternari și binari. În acest grad de transformare chimică, fitoplasma a devenit nămol.

La producerea nămolului contribuie o floră și o faună abundentă (protozoare, artropode, alge etc.). După dr. Bastaki, algele trebuie să zacă cel puțin doi ani în contact cu apele mineralizate. În partea numită *Cooda lacului*, există o întindere de mai multe hectare, acoperită de un strat gros de nămol virgin, din care nu s-a luat niciodată pentru prepararea băilor și de unde ar trebui să se ia exclusiv nămolul necesar stabilimentului. Este un *nămol*

viu, care se reproduce aproape la trei ani, în mod regulat. Deoarece pătura unei recolte nu are o grosime mai mare de un milimetru iar grosimea păturii de nămol aflată pe toată întinderea lacului fiind cam de 30 cm (așezată pe un strat fin de nisip sub care se află argilă) și, ținând cont că, la începutul formațiunii nămolului, el nu se producea decât la *cozile* lui, unde apa nu este prea adâncă, ar rezulta că nămolul datează de peste o mie de ani.

Așadar, **formarea și maturarea peloidelor sunt procese lente și permanente**, studiate deopotrivă de chimiști, microbiologi și biologi.

Acest nămol terapeutic utilizat printr-un tratament prompt, prin *aplicațiuni calde sau fierbinți de nămol, completate cu băi sărate cu nămol*, se considera în 1906, ar reduce cu mult numărul copiilor cu deformări ale sistemului locomotor. Din păcate, în acel moment, doar doi medici, profesorii universitari Sergiu și Râmniceanu, foloseau acest nămol în practica spitalicească, impunându-se, în lipsa studiilor de specialitate, propaganda Ministerului în rândurile medicilor specialiști și ale clinicienilor.

Rezerva de nămol la 01.01.2006 avea un volum estimat la 127720m³ iar volumul avizat pentru exploatare de 537,5 m³. Alte cifre vehiculate: 66000 m³, 99000 tone. Există două perimetre de exploatare, concesionate pe durata a 20 de ani de către SC Traian SA-88,6 ha, sector central vestic și de către UTB-34,8 ha, sector central estic.

În anii 1990, lacul a fost afectat de seceta prelungită, similară cu aceea din vara anului 1956, secând în compartimentul curativ dincolo de limita lui de suportabilitate. De fapt, nu scăderea nivelului apei în lac era problema cea mai acută, ci intervenția degradantă a omului, care strica echilibrul naturii. Desele semnale de alarmă privind salvarea Lacului Sărat a determinat în 1990 declanșarea unei adevărate ofensive pentru oprirea agenților poluanți care conduceau la degradarea lacului, la care au participat geologi, hidrologi, biologi, factori decizionali locali.

Primele măsuri vizau îndepărtarea cauzelor care-i produc degradarea: *desfundarea canalului care-l alimenta permanent chiar și pe vreme de secetă; desfundarea vechilor izvoare astupate prin căderea malurilor și desființarea stânelor din zona de protecție a lacului.*

S-a instituit o zonă de protecție a lacului de 300 m și s-a elaborat un studiu în vederea împăduririi cu specii adaptabile la sărătură în zona Lacului 2 de către Inspectoratul Silvic Brăila, care s-a aplicat în toamna anului 1991 pe un traseu de 1 km (trei rânduri salcie, pentru că are creștere rapidă, formând prima perdea protectoare, pe o distanță de 10 m din terenul agricol; sălcioară, pentru că rezistă la sărătură; arbuști la limita lacului: păduci și cătină roșie, cea mai apropiată de lac).

În vara anului 1991, nivelul apei din cele două lacuri a crescut datorită precipitațiilor abundente, dar și prin intervenția la canalul ce alimenta Lacul Sărat 1.

A fost desființat complexul porcîn, dar nu au fost îndepărtate stânele din zona de protecție.

Alte măsuri antipoluante: spălarea căzilor din complexul balnear doar cu apă dulce, și nu cu detergenți; sistemul de canalizare cu apă menajeră, inclusiv dușurile de pe plajă să nu se deverseze în lac; exploatarea rațională a nămolului sapropelic etc., ca și comportamentul responsabil al fiecărui vizitator care vine să beneficieze de apa și nămolul lacului.

Protecția acestui perimetru este reglementată prin:

- *Ordinele nr. 56/26.02.1069 și 117/1967 ale Comitetului de Stat al Geologiei* (normele generale de protecție hidrologică și exploatare a zăcămintelor și lacurilor terapeutice);

- *Legea nr. 9/1973 a mediului înconjurător: „În scopul protecției resurselor naturale ale subsolului, a platoului continental a zăcămintelor de nămol terapeutic, se înscrie sub protecție Lacu Sărat Brăila”;*

- *Ordinul M.M.P.G. cu nr. 376/27.03.1972* (zona de protecție hidrobiologică a Lacului Sărat);

- *Ordinul nr. VI / CI/1101 din 09.03.79 al Ministerului Sănătății* stabilește „Factorii supuși protecției: nămol sapropelic, perimetru de protecție sanitară de regim sever și zonă externă de protecție”;

- *Decizia nr. 1426/11.10.90 a Prefecturii județului Brăila, în temeiul Legii nr. 5/1990 a Guvernului României* constituie **Comisia județeană de protecție a mediului ambiant din cele două lacuri sărate din Stațiunea Lacu Sărat.**

Istoricul stațiunii

Despre istoricul stațiunii Lacul Sărat, *picior de Paris*, cum a fost numit și cum o dovedește trecutul, sau *perlă a Bărăganului*, cum ne place să-l numim și cum poate viitorul o va demonstra, nu există prea multe însemnări.

Tradiția orală afirmă că, după transformarea Brăilei în raia turcească (1538), turcii foloseau lacul pentru a-și scălda caii ce aveau oasele anchilozate de bătrânețe, ca și pe aceia bolnavi de râie și de răpciugă. Ar fi fost deci o *scăldătoare pentru cai*, întocmai ca și Techirghiolul, despre ale cărui proprietăți curative legenda spune că au fost „experimentate” pentru prima oară pe *gloaba turcului* care și-a transmis numele ghiolului vindecător, după cum nota cu umor Petre Pintilie. Era interzisă scăldarea vitelor în lac, ca și extragerea sării. Paza lacului revenea locuitorilor din Chiscani, scutiți în compensație de alte biruri. *Vegheau să nu se scalde în lac decât talanii turcești!*

Descoperirea efectului curativ s-ar datora astfel întâmplării, ca și în cazul multor altor lacuri, dintre care îl amintim doar pe cel al Tușnadului, unde un cioban, nevoit să intre de multe ori prin mlaștină pentru a-și aduna oile, a constatat că i s-au vindecat la picioare niște răni de care suferea de mai mulți ani.

Autorii *Dicționarului geografic al județului Brăila* din 1894 consemnau: *Efectele binefăcătoare ale apei și nămolului erau cunoscute mai de mult de locuitorii satelor de prin prejur, mai cu seamă în ceea ce privește vindecarea unor boli de piele ale animalelor. Mai târziu au început să facă băi și oamenii de prin sate, care aveau răni, boli de piele și reumatisme și încetul cu încetul Lacul a început să fie vizitat și de oamenii suferinzi din oraș. Medicii însă recomandă mai târziu băile acestui lac și astfel el deveni cunoscut și în alte părți mai depărtate* (p.146-147).

Amintirea aceluia nămol *vindecător de cai* (dar și de oi suferind de scabie) s-a transmis în timp, din generație în generație, și s-a lăsat ideea că e bun pentru răni și oarecare boli de piele, oamenii locului făcând gropi în preajma lacului, în care aduceau apă și nămol.

De-abia în 1870, un anume Cernătescu, străin de loc, arendaș pe una dintre moșiile Domeniului Brăilei, pe baza prescripțiilor medicale, și-a construit o *troacă*, folosind apa lacului pentru îmbăiat. Tot el a făcut o baracă pentru veșminte.

Doi ani mai târziu, notează Petre Pintilie (op.cit., p.124), un anume Ilie/Iliescu Oprea, „comersant” din Brăila - aproape ologit din pricina reumatismului articular, ce-l condamnase la o permanentă ședere în pat – este adus de părintele său, face aici băi reci și în toamnă se întoarce singur acasă. Revine în 1873, își construiește o baracă și pleacă cu desăvârșire vindecat. În 1874, *Ilie Oprea*, căruia i se zicea și *descoperitorul Lacului Sărat*, împreună cu un alt negustor, Toma Ilie, vor construi niște barăci în jurul lacului, pentru ca, în 1875, asociindu-se cu Ionescu Botezatu, să construiască primele băi calde, apa fiind încălzită cu bolovani fierbinți, încinși în foc. Celor două băi calde le mai adaugă în 1876 încă două, pentru ca în 1877 să construiască propriile sale băi, mai comode, dar tot primitive. În anul următor, 1878, se construiesc primele vile iar numărul vizitatorilor se-nmulțește grație și vindecării unei doamne din București, care *cercetase* anterior zadarnic mai toate stațiunile din Europa.

Puterea vindecătoare a apei și a nămolului din Lacul - Sărat, pentru răni, boli de piele și reumatisme, era cunoscută de mult timp în județul Brăila, bineînțeles însă numai în poporul de jos, că numai el își caută sănătatea prin bălțile și lacurile țării. Cu timpul, vestea că Lacul-Sărat este bun pentru unele boale s-a întins din ce în ce mai mult și merse de făcură băi și persoane de o poziție mai înaltă. Apoi începu să fie recomandat și de medici și cu deosebire din Capitală (profesorii doctori Kalinderu, Sergiu, Severeanu, Râmniceanu, Drăghescu, Stoicescu, Marcovici și Capșa), așa că veniră persoane din diferite părți ale țării (Apostoleanu, 1889, p.12).

Chiar anul acesta(1889-n.n.), notează dr. I.G. Apostoleanu, *îmi istorisea un pacient, ce suferea de reumatism, născut în județul Ialomița, că tatăl lui, acum 40 de ani, suferea de dureri grozave în tot corpul, fiind și olog din cauza umflăturii încheieturilor; și auzind de puterea Lacului-Sărat, într-o vară a fost adus aici cu căruța; și-a făcut o colibă unde se adăpostea, și după vreo lună și mai bine, făcând băi și ungându-se cu nămol, s-a întors acasă pe jos*(ibidem).

Renumele lacului s-a datorat așadar *vorbelor celor mulți, schimbate unul de la altul, și nu analizelor chimice realizate mult mai târziu.*

Nae A. Vasilescu (1906) a realizat o descriere pitorească a „stațiunii” de pe la 1870 (p.286-287): *„Pe marginea din dreapta acestui lac cu un miros nesuferit, zăreai, pe vremuri, un fel de adunătură imperceptibilă, cu o înșirare extraordinară, nedefinită, de case mici de scânduri; de corturi mari și mici făcute din pânză de saci, de adăposturi în formă de cutii făcute din rogojini; de care și căruțe acoperite cu coviltire, de o amestecătură de oameni goi și îmbrăcați; de sănătoși și paralitici, unii cu baston și alții cu cârji, de cai, boi și bivoli ce*

pășteau împrejurul corturilor și căruțelor și în fine de un miros insuportabil de ouă clocite, care supunea ochilor, simțurilor și uimirei o priveliște din cele o mie și una de nopți.

Tot acest furnicar venea la miraculosul lac spre a căuta vindecarea.

Bolnavii, bărbați, femei și copii, cu o nepăsare vrednică de timpurile cele mai nevinovate, se scaldau laolaltă în lacul puturos și minunat; iar pe marginea lacului stăteau tolănite la soare corpurile goale de oameni, bărbați, femei și copii, unse cu nămol.”

Descrierea nu diferă de aceea a lui Vasile Alecsandri dedicată lacului Balta Albă în 1848: „*Trupuri de oameni, lungite, goale, pe marginea drumului și mânjite cu glod din cap pân' în picioare. Mi se părea că acele trupuri culcate la soare erau leșuri de morți, dar mă încredințai pe urmă că acei nenorociți erau pățimași ce înadins se ungeau cu glodul din baltă, ca cu alifia cea mai vindecătoare.*

Balta era plină de scaldători și vuia de răcnite și de răsuri. Toți, din toate părțile, bărbați și femei, venia de se arunca în apă, la un loc, cu o nepăsare vrednică de timpurile cele mai nevinovate ale lumii și cu o veselie ce mă îndemnă și pe mine a lua o baie (...), călcând pintr-un glod negru și unsuros, în care mă cufundam până în genunchi, la fieștecare pas.

Cum mă depărtam de mal, deodată mă trezii între patru femei, carele întocmai ca niște naiade, erau coperite numai cu vâlul cristalin al apei!...” [Sublinierea ne face să credem că Nae A. Vasilescu n-a fost străin de textul lui Alecsandri!]

Acest stadiu era prezentat astfel elevilor din școala primară, în 1882, în **Geografia județului Brăila pentru școlile primare**, de pr. C. Moșescu și P. Moiescu:

„Ceva mai departe de Brăila, pe partea dreaptă a șoselei Brăila - Călărași, se vede o întindere mare de apă incongiurată de uscat. Aceasta apă se numește Lacul-Sărat. Aici mulți pățimași fac băi vara, pentru că apa lui are sare, pucioasă și alte metale și este priincioasă la multe boli și mai vârtos la boalele de pele”. (p.32).

Ca și astăzi, apa lacului cunoștea mari fluctuații în funcție de climă. Se zice că, din cauza secetei, pe la 1872, lacul a secat iar, pe la 1878, apa lacului crescuse foarte mult datorită abundenței ploilor de primăvară.

Neputându-se vorbi de un lac balnear fără cunoașterea chimică a apei, prima analiză a fost efectuată de inginerul G. Budeanu, fost inginer al salinelor Ocene Mari, în 1861, din însărcinarea Ministerului de Finanțe. Acesta a constatat nivelul foarte scăzut al apei, dar de o concentrație foarte mare.

De-abia în anul 1878 se face o analiză complexă a apei și a nămolului de către dr. Lendway Bernard. O altă analiză se face în 1883, din însărcinarea ministrului Domeniilor, Câmpineanu, de către o comisie compusă din doctorii Sergiu, Felix și Bernard Lendway, al cărei raport a fost publicat în *Buletinul ministerului Domeniilor*, nr. 5/1885. Bernard Lendway, director al Laboratorului de chimie al Facultății de Medicină din București, a realizat **analiza calitativă chimică a apei**, compusă din cloruri, ioduri, sulfatați, hiposulfitați și carbonați de sodiu; ioduri și cloruri de magneziu; cloruri și sulfatați de calciu; fosfați de aluminiu, calciu și sodiu; azotați alcalini; crenat de fier; apo-crenate; formiate; acetone; azotat de sodiu (apud I.G.Apostoleanu, 1884, care definea analiza chimică drept *conducătorul medicului*, asemănând-o cu *disecția pe un cadavru*, care trebuie dublată de *observațiuni minuțioase, numeroase și repetate la fața locului*). Gradul de concentrație a apei variază între 26-45%, întrecând *pe a tutulor celor alte ape minerale din lacuri analoage din Europa*. Tot acum se realizează analiza chimică a nămolului (v. cap. *Factorii naturali*), comisia arătând că acest nămol este *un product al fermentațiunei continue de plante acvatice ce vegetează în bazinul lacului și împrejurul lui, formându-se în fiecare an o nouă generație de plante, care dau naștere succesiv la noi cantități de nămol vegetal, compus din 41% principii minerale și 36% materii organice*. La constatarea comisiei, dr. Apostoleanu adaugă propriile

sale observații, care se vor adevăra în timp: *la formațiunea nămolului contribuie nu numai plantele, ci și putrezirea unor insecte, ce apar cu miriadele în fiecare an în acest lac.*

Un rol important în impunerea lacului l-a avut Ion G. Apostoleanu, doctor în medicină și chirurgie cu teza *Despre septicemia puerperală*, medic diriginte al Stațiunii Lacul Sărat începând cu anul 1888, căreia i-a dedicat trei studii, publicate sub formă de broșuri: *Băile de la Lacul Sărat* (1884), *Despre stațiunile balneare de la Lacu Sărat, modul de administrare a băilor și acțiunea fiziologică a nămolului și apei* (1889) și *Descrierea stațiunii balneare de la Lacu Sărat* (1889). La acestea se adaugă „Comunicațiunea făcută asupra Lacului Sărat”: *Despre tratamentul hydromineral în tuberculoza osoasă și articulară*, la Congresul de hidrologie și climatologie de la Paris, care a avut loc în 1889, prin care stațiunea devine cunoscută și peste hotare. La a doua sesiune a aceluiași congres din 1890, s-a trimis apă și nămol din lac, analizate de dr. Carnot, directorul Laboratorului de chimie al Școlii de mine din Paris:

Cloruri de sodiu.....	26,600
Cloruri de calciu.....	0,317
Sulfat de sodiu.....	24,404
Sulfat de magneziu.....	6,225
Bicarbonat de calciu.....	0,461
Peroxid de fier.....	0,010
Silice.....	0,020
Total.....	58,037

Ion G. Apostoleanu, un practician și un om de știință de o deosebită valoare, a participat și la Războiul de Independență din anii 1877-1878, fiind distins cu ordinea *Cavaler al Coroanei României, Meritul Sanitar cl. I; Bărbăție și Credință cl. I și Ordinul „Sf. Alexandru”*, acordat de guvernul rus (v. Toader Buculei, *Prezențe...*, p. 29-30). Candidase la Camera, pentru Colegiul al II-lea, în 1888, pe listele Partidului Liberal. Pe baza observațiilor efectuate timp de trei ani, în 1884, tratează, în termeni de accentuată modernitate, în capitole distincte, *Modul administrării și acțiunea fiziologică; Indicațiunea și puterea curativă*, propunând și un mod de organizare a noii stațiuni. Observațiile clinice asupra unui număr de bolnavi confirmă efectele terapeutice deosebite ale curei, vindecările atrăgând numeroși suferinzi. Reproduc un singur caz, de mare ecou în lumea înaltă - consulul Rusiei, Melas: *DI. M., consul, domiciliat în Brăila, suferea de un reumatism cronic și-l adusesse în așa stare că nici putea să se mai da jos din pat din cauza tumefacției articulațiilor membrelor inferioare, care deveniseră diformate. Consultă mai multe autorități medicale străine și vizită mai multe stațiuni balneare din străinătate, și cu toate acestea disperase de a-și găsi cel puțin o ameliorare. Auzind și de puterea curativă a acestor ape se duse să le încerce. După o serie de băi reci în trei ani succesiv, a ajuns că durerile îi dispărură, rămânând numai cu oarecare diformațiuni ale articulațiilor. În prezent poate să iasă în trăsură și să-și caute de afaceri* (p. 25-26).

Alte cercetări sunt datorate doctorilor Gr. Râmnicănu, profesor și decan al facultății din București (*Lacul-Sărat*, 1887), Brânză și Grecescu, care s-au oprit în special asupra florei.

Întrucât rezultatele analizelor efectuate de dr. Bernard Lendway la cererea Comitetului Permanent sunt pozitive, ele au fost popularizate prin jurnalele din țară de medicul primar al județului, Mingareli. Considerat *un tezaur neprețuit pentru sănătatea publică, un izvor de tămăduire a maladiilor, care putea aduce, în același timp, și o creștere simțită a mijloacelor materiale pentru județul, dar mai cu seamă pentru orașul Brăila*, depășindu-se stadiul exploatării primitive a apei și a nămolului, s-a hotărât a se ridica un *local de băi sistematic*. Din 1879, anul deschiderii băilor, la cererea Comitetului permanent al județului, Administrația Domeniilor Statului, prin adresa nr. 4197, a cedat județului 50 de pogoane împregiurul lacului, pe platoul despre sud, unde și făcu oarecare plantațiuni și dădu voie la

particulari ca să facă provisoriu clădiri pentru locuințe și stabilimente pentru băi, sub clauza de a le dărâma la cererea Ministerului. În Darea de seamă din 1880, administrația Consiliului consemnează: În interesul, pe de o parte ca aceste ape să producă cât mai curând foloase publicului iar pe de alta pentru a se putea cât mai repede propaga calitățile și puterea tămăduitoare a acestor ape, Consiliul Județean a decis încă din sesiunea ordinară a anului 1878 ca pentru anii 1879 și 1880 să se lase liber pe tot terenul județului de la lacul sărat instalarea provisorie a oricărei persoane pentru facere de băi și construcțiuni de barace sau orice fel de localuri de locuință, fără nici o plată de taxă sau chirie către Județ (p. 15). Drept urmare, în anul expirat 1879, în ciuda lipsei cu desăvârșire de localuri bune și comode, 437 persoane au stat vara în permanență și au făcut băi, deosebit de acestea, fiind frecventate zilnic și de una până la două sute de familii din oraș.

În anul 1881, în data de 15 octombrie, Comitetul permanent al Consiliului Județean, având în vedere că la Lacul Sărat se simte trebuință de multe îmbunătățiri în interesul publicului ce vine pentru căutarea sănătății în timpul verii la aceste băi, precum o plantațiune mai întinsă de arbori, iluminat, serviciu medical, servicii de poliție și alte înlesniri pentru vizitatorii și șezătorii la aceste băi, propune următoarele (p.21):

a) Să se desființeze după acum toate barăcile câte se găsesc rău construite și necorespunzătoare pentru locuința și pentru băi;

b) Să nu se mai tolereze pe viitor în tot raionul terenului ce are județul la Lacul Sărat construcțiuni, ce nu ar întruni condițiunile trebuitoare pentru locuit sau pentru băi. Pentru atingerea acestui scop să se facă trei planuri tip: unul pentru linia I din fața apei; unul pentru strada a II-a despre câmp și pentru stradele transversale și al III-lea pentru stradele celelalte;

c) Permisie să se dea condiționat numai până atunci când județul va pune în lucrare facerea de localuri prin concesiune sau orice mod, când să fie obligați a le desființa și ridica cu totul;

d) Să se fixeze chiria ce trebuie să se ia de pe fiecare cameră construită acolo, precum și pentru orice cabină de băi calde și reci, ca cu suma ce se va aduna să se îndeplinească trebuințele de iluminat, serviciu medical, poliție etc.;

e) Să se fixeze o sumă în buget pentru construcțiunea unei clădiri provizorii de scânduri, care să servească ca local pentru medicul ce s-ar rândui de județ pentru trebuința băilor și pentru agenții ce vor face serviciul de poliție acolo;

f) Să se numească un medic la Lacul - sărat retribuit pe timpul sezonului de băi de la 1 iunie până la 15 august, care să stea în permanență la aceste băi spre a face studiul și observațiuni medicale asupra efectelor produse de băile reci și calde ale acelei ape asupra bolnavilor;

g) Să se înființeze un număr de lămpi cât se va găsi suficient pentru iluminatul stradelor din acea localitate;

e) Să se facă încă două puțuri de apă dulce pentru trebuința publicului de acolo.

Începând din 1886 statul construiește un stabiliment sistematic și împarte gratuit parcele negustorilor dornici să-și instaleze aici prăvăliile. Era una dintre cele trei stațiuni balneare ale statului, alături de Călimănești și Govora, în cadrul Ministerului Domeniilor înființându-se și un Serviciu al băilor, care va elabora un Regulament pentru administrarea și exploatarea băilor statului Călimănești - Căciulata, Govora și Lacul Sărat, publicat în M.O. din 9 mai 1904 (152 articole). Administrarea și exploatarea era asigurată de un administrator numit de minister (cap. I), serviciul medical oficial făcut de unul sau mai mulți medici numiti de minister, care trebuiau să stea în permanență în cabinetul lor de la 8 la 10 ziua pentru consultații și ajutorarea tuturor bolnavilor care vor avea trebuință, fiind datori a ține un registru regulat cu natura bolilor, felul tratamentului ordonat, observațiile medicale pe parcursul acestuia și rezultatul dobândit iar la încheierea fiecărui sezon să prezinte un raport

către minister (cap. II). Un comisar de poliție (cap. III) supraveghea stabilimentele publice, dar și circulațiunea trăsurilor; asigurând ordinea și moralitatea publică; îngrijind curățenia și iluminatul public, închiderea stabilimentelor la ora 12 din noapte și ținând evidența tuturor vizitatorilor (nume și prenume, locul de origine, locul în stațiune).

Măturatul trotuarelor revenea proprietarilor, care trebuia să depoziteze gunoiul în cutii până la ora 7 spre a fi ridicat de căruțe speciale, iar măturatul stradelor la ore determinate, măturătorilor plătiți de minister. Udarea se va face sub îngrijirea administratorului de cel puțin două ori pe zi, la 8 dimineața și 5 seara. Proprietarii erau obligați a-și goli latrinele la începutul fiecărei „stagiuni” în luna mai. Se interzicea tăiatul vitelor în cuprinsul stațiunii iar vinderea produselor era permisă numai în piață. Capitolul IV era rezervat publicului, obligat a păstra liniștea ziua și noaptea, trebuind a avea o conduită cuviincioasă, o purtare corectă și decentă în tot cuprinsul stațiunii. Era oprit a călca pe iarbă sau flori, ca și mutatul băncilor. *Biletele de băi, dușe sau inhalațiune vor fi de culori diferite, în funcție de numărul băilor cumpărate primind și o carte personală (fișă, în limbajul actual). O baie minerala dura o oră. Se interzicea introducerea în cadă a oricărei substanțe fără avizul medicului. Art. 70: Nu se pot face băi nici calde nici reci decât în stabilimentul băilor. Băile reci în lac nu se pot lua decât în costume cu pantaloni. Personalul de băieși și băieșițe este numit de minister dintre persoanele știutoare de carte, având dreptul de a primi 15 bani de fiecare baie de la pacienți. Băieșilor le este interzis orice fel de comerț. Pe lângă băieși, pot funcționa maseuri și maseure, 50 bani de ședință.*

Articolele 88-91 erau dedicate grădinarilor băilor, răspunzători de pepinieră, parc și grădină. Alte articole vizau luminatul stațiunii; proprietarii caselor de închiriat, cărora li se fixau prețurile maximale în funcție de confort; întreprinzătorii de restaurante, birturi, cârciumi și cafenele care erau datori a nu permite să se facă în stabilimentele lor, deschise cel mai târziu până la ora 12 noaptea, petreceri zgomotoase sau turburări, jocuri de cărți sau orice alte distracții contrarii moralei sau ordinii publice. Articolele 115-117 erau dedicate muzicii: *O muzică angajată și plătită de ministerul Domeniilor va distra pe public 6 ore pe zi, în tot timpul stagiunii. Se dădeau 3 baluri anual în folosul săracilor sau alte scopuri filantropice și de înfrumusețare. Orice vizitator plătea taxa de muzică și de cură: 10 lei de persoană și 15 de familie.*

Art. 125 fixa pentru Lacul Sărat următorul tarif: *lei 2 pentru o baie rece în cabină, cu sau fără nămol; lei 2,50 pentru o baie caldă în cabină fără nămol; lei 3 pentru o baie caldă în cabină cu nămol; lei 0,70 bani pentru o baie în lac cu duș.* Articolele 126-129 specificau băile cu tarif excepțional, cu preț redus sau gratuite, care nu trebuia a depăși 10% din totalul băilor cu plată, fiind acordate de minister sau de administrație cu aprobarea acestuia.

În 1886, se dă în folosință *Cazinul/Cazinoul* (mărit în 1891) iar în 1888 *Pavilionul pentru muzică* (chioșcul muzicii din Grădina Publică din oraș va fi construit și inaugurat de-abia la sfârșitul lui august 1898, la inițiativa lui Leopold Hans Kern, dirijorul Orchestrei comunale!), la inaugurarea căruia au cântat tenorul Constantin Bărcănescu, primul dirijor al corului comunal înființat în 1871, și baritonul George Cavadia, filantropul ctitor al Academiei muzicale *Lyra*. Era o construcție *impozantă de lemn* cu două etaje, așezată în fața scuarului unde se afla Pavilionul muzicii. La parter erau marea sală de bal, amenajată în 1906, sala de biliard, sala pentru ruletă, cofetăria cu terasă și birtul, ale cărei mese se întindeau în fața Cazinului. La etaj, se aflau mai multe camere ce dădeau în două terase. Aici era *locul de întâlnire a tuturor vizitatorilor cari vor să se distreze în mod plăcut*. Exploatarea Cazinoului a fost efectuată de mai multe societăți și firme deținute de Iacob H. Filderman și André H. Mandelbaum, conform contractului încheiat în anul 1904 cu Ministerul Domeniilor sau Vasile Lantescu și Alfred Morand din București în 1913 (vezi *Brăila în cărți poștale ilustrate*, ed. cit., p. 174).

În *Pavilionul pentru muzică*, cântau pe timpul verii fanfarele conduse de Kratochvil și de Iosif Ivanovici, dirijor de fanfară și cunoscut compozitor român(1845-1902), autor de valsuri(*Valurile Dunării*) și de lucrări pentru voce cu acompaniament de pian(*Frumoșii ochi albaștri*). Încântat de stațiune, Ivanovici i-a dedicat compoziția *Suvenir de la Lacu Sărat. Polka Mazurka*. Pavilionul a fost instalat inițial între Aleea Văduvelor și vecinatatea terenului de tenis iar în anul 1906 a fost mutat pe Aleea Principală, în fața platoului Castanilor și Trandafirilor.

În afara proprietăților statului (stabilimentul pentru băi, casinul, pepiniera și pavilionul pentru muzică), existau, în 1889, 446 case particulare, de fapt camere, construite din scânduri (supuse demolării *la cea dintâi cerere a Ministerului*), ceea ce îl determină pe dr. Apostoleanu să solicite precizarea dreptului de proprietate, adică *o lege pentru a se putea vinde în loturi terenul necesar pentru construirea locuințelor*, care va fi promulgată în 1890. Se mai afla o baracă pentru adăpostul gratuit al celor săraci, construită de antreprenorul băilor.

După cum arăta dr. Apostoleanu, stațiunea era profitabilă, în 1889, realizându-se un excedent de 19305,80 lei (venituri - 31545, 80 lei, cheltuieli - 12240 lei), ceea ce îl determina, încrezător în viitor, în spirit liberal, să conchidă: *Dacă în fiecare stagiune n-ar fi fost mai mult decât o mie de vizitatori și fiecare n-ar fi cheltuit mai mult de 200-300 franci, în 10 ani tot face 2-3 milioane de franci, cari ar fi rămas aici și cari altfel s-ar fi dus peste graniță*, deși Lacul Sărat era, conform afirmației dr. Râmnicianu, superioară stațiunilor occidentale ca efecte terapeutice. Trebuia însă și să se investească pe măsură.

Dezvoltarea celor trei stațiuni s-a realizat prin *Legea de vânzare a loturilor din stațiunile balneare*, al cărei art. 2, alin. 2. prevedea: *Banii ce se vor încasa din vânzarea loturilor se vor depune la Casa de Depuneri și Consemnațiuni și vor servi special pentru fiecare localitate în parte numai la îmbunătățirea și înfrumusețarea ei*. Peste zece ani, proprietarii vor reclama faptul că, pe lângă construcțiile inițiale, dinaintea Legii sus amintite, din banii încasați în 1890 nu s-a realizat nicio îmbunătățire simțitoare, care să o mențină în rândul stațiunilor repute.

Se creează o pepinieră de arbori (pe locul unde se află astăzi serele), pe latura de sud a stațiunii, având ca prim silvicultor pe dl. Pârlog, și se plantează o zonă verde, în suprafață de 40 ha, din care 33 ha reprezintă o pădure iar 7 ha, un parc englezesc bine întreținut, cu chioșcuri pe ambele laturi, creație a grădinarului șef Victor Starca, *desăvârșit artist, cultivator al tuturor speciilor de trandafiri*, angajat din 1890. Din parcul, aflat pe aleea dinspre mănăstire, s-a păstrat doar arteziana. Tot aici mai pot fi văzuți câțiva stejari monumentali cu o vechime de peste o sută de ani.

Pentru orientarea cititorilor, prezentăm topografia aleii principale care pleacă din fața palatului administrativ, trece prin fața Parcului englez (situat pe partea stângă a aleii) și duce la Sanatoriul Principele Nicolae (clădire existentă, ocupată în prezent de sediul Jandarmeriei locale). Pe dreapta aleii, se aflau Vila Regală cu restaurant, hotel Bristol, Restaurantul-hotel Popescu, Restaurantul și terasa stabilimentului Gh. Untaru, după care urma vila Oprișenescu, având la parter restaurant, închiriat în 1906 vestitului restaurator Ghiță Kiriac, și arenă pentru spectacole. La mijlocul aleii, între Untaru și Oprișenescu era Cazinul iar pe peluza din fața acestuia - Chioșcul muzicii.

În partea stângă a parcului, a platoului trandafirilor și a castanilor, era terenul pentru *jocul Lawn-Tennis (tenis de câmp) iar în capătul aleii, spre Palatul administrativ, se practica jocul de popice*.

Între Aleea plajelor de azi și Aleea Parcului se afla o alta mai puțin frecventată, mai pustie, supranumită, cum citim pe o ilustrată reprodusă la sfârșitul volumului, *Aleea văduvelor, cea mai plăcută din tot parcul. Astăzi, este Aleea/Strada principală a stațiunii*.

După ce în 1889 se introdusese apa filtrată în oraș, Guvernul a alocat importante fonduri pentru alimentarea stațiunii cu apă potabilă. Contractul atribuit la 3 mai 1896 *Companiei generale de conducte de apă Liège* din Belgia consta în instalarea unei conducte în lungime de 5 km între Brăila și Lacul Sărat, lucrarea fiind finalizată la 29 noiembrie în același an. Pe alei se aflau guri de apă pentru vizitatori iar aleile erau stropite de două ori pe zi.

În 1890 are loc prima vânzare de loturi în stațiune, cumpărătorii urmând a ridica în 3 ani casa după plan; o a doua va avea loc în cadrul licitației din 20 decembrie 1906, în conformitate cu tabloul loturilor publicate în M.O. nr. 52/14 noiembrie 1899. Existența parcelarelor coroborată cu situația imobiliară din perioada interbelică ne oferă imaginea unui adevărat orașel.

În anul 1896 s-a ridicat clădirea administrației (existentă și astăzi), numită într-o ilustrată, cu îndreptățită mândrie, *Palatul administrativ*, cu parter și etaj, înconjurată pe trei laturi de pădure iar în față, un scuar frumos, bine întreținut, cu trandafiri multicolori. La parter, se aflau birourile administrației, poșta, telegraful și telefonul, poliția și cabinetul medicului iar la etaj, locuințele personalului. Au fost construite numeroase vile, au fost aliniate străzile după un nou plan de sistematizare, stațiunea arătând ca un mic orașel.

Chiar introducerea tramvaiului va fi determinată de dezvoltarea accelerată a stațiunii. În 25 martie 1897, prin decizia Consiliului Comunal se aprobă concesionarea construirii unei linii de tramvai electric pe linia Parcul Monument și Stațiunea Lacul Sărat, Societății Anonime *Helios* din Bruxelles. La începutul anului 1898 s-a adoptat de către cele două Corpuri Legiuitoare, *Legea de autorizare a acestei concesionări* (M. O., nr. 263/1898). „*Inițiativa introducerii tramvaiului electric la Brăila a apărut în legătură cu necesitatea asigurării unui mijloc de transport modern și ieftin între Parcul Monument și stațiunea Lacul Sărat*”, afirmă și Maria Stoica în *Brăila. Memoria orașului*, ed. cit., p.170. Nu întâmplător primul traseu inaugurat și prima cursă cu tramvaiul vor fi cele spre Lacul Sărat, prioritate națională în acest domeniu. Programată pentru duminică, 11/24 iunie 1900, dar amânată din cauza timpului nefavorabil pentru a doua zi, pe 12/25 iunie 1900, cursa de inaugurare a tramvaiului a avut loc pe traseul Bariera Călărași - Lacul Sărat, care întorcea, ca și astăzi, la intrarea în stațiune. Era o linie simplă, ce va servi și cartierul Radu Negru (înființat după primul război mondial). Bucla de întoarcere a tramvaiului de Lacul Sărat se afla în Piața Poligon, deoarece avea remorci deschise și nu putea utiliza comanda la ambele capete ale vagoanelor (apud Valeriu Avramescu, lucr. cit., p. 61). La acea dată nu fusese construită încă sala de așteptare. În anul 1905, tramvaiul va avea punctul terminus / de întoarcere la rondoul cu flori din centrul stațiunii, unde până atunci întorceau doar trăsurile. Bucla va fi desființată în anii 1960, după prelungirea și dublarea liniei de tramvai până la Combinatul de Hârtie și Celuloză, rondoul fiind înlocuit de o arteziană, prezentă astăzi doar în amintirea locuitorilor mai vârstnici. Călătoria cu tramvaiul pe traseul de 6 km, desfășurată prin pădurea de salcâmi, era un obiectiv turistic în sine, admirat de toți vizitatorii stațiunii.

Afluența de vizitatori a impus eliberarea de abonamente în sezonul estival. Deși prețul unui abonament costa destul de mult pentru acea perioadă, numai Școala Comercială din Galați solicita în 1906 un număr de 115 abonamente. Tramvaiul rămânea însă un mijloc lesnicios și agreabil, cu remorci deschise, trecând printr-un coridor de copaci. O călătorie din orice punct al orașului la Lacul Sărat costa 40 de bani, la nivelul anului 1913, între gară și stațiune circulând și vagoane de *bagagiu*, care primeau *bagagii* și la Piața Regală și la Sf. Spiridon. Anuarul Brăilei din 1922 ne informează că numărul vizitatorilor transportați de tramvai se ridica la 12000 în sezonul estival.

Este cunoscut și numărul bolnavilor care s-au tratat aici: 688 în 1885; 627 în 1886; 855 în 1887; 1277 în 1888 (între care 119 soldați trimiși de Ministerul de Război și 51 elevi din Azilul *Elena Doamna*); 1312 în 1889 și 1358 în 1890 (v. *Dicționarul geografic...*, p.147). În 1899, numărul turiștilor care au vizitat stațiunea a fost de 3400 iar în 1908, numărul

acestora se dublase. În intervalul 1885 - 1902 urmaseră cura 26785 de suferinzi, constatându-se o creștere până în 1895 iar apoi o descreștere.

Între căile de acces în stațiune, în afara șoselei spre Viziru, era și stația de cale ferată *Lacul Sărat*, în anul 1898 fiind expropriate mai multe terenuri aparținând unor plugari din satul omonim pentru a se extinde *gara stațiunii*.

Există numeroase date, pentru fiecare an, care atestă creșterea interesului pentru noua stațiune. Astfel, în 1888, numărul băilor cu plată a fost de 8889 (calde) și 4907 (reci); numărul consultațiilor gratuite de către medicul diriginte - 350 iar al băilor gratis pentru cei ce prezentau certificate de paupertate: 2398 (calde), 625 (reci) și 232 calde cu prețul redus la un leu. Maladiile cele mai frecvent tratate erau *scrofula sub toate variatele ei manifestațiuni, reumatismul sub toate formele, maladiile uterine, sifilisul, maladii ale sistemului nervos și maladii de piele*. Rapoartele anuale trimise de medicul oficial cuprind istoria unor cazuri deosebite, care nu-și găsiseră remediul în străinătate și care cunosc aici ameliorări substanțiale și chiar vindecări spectaculoase.

Astfel, prin calitatea apei și a nămolului, Lacul Sărat cunoaște o notorietate națională și chiar europeană, întrecând prin calități o serie de lacuri asemănătoare din Europa.

Atât **stabilimentul băile reci, cât și stabilimentul băilor calde** erau grupate, pe Aleea plajelor de astăzi, față-n față. Stabilimentul băilor reci era instalat de-a dreptul pe lac, pe piloți adânc înfipti, având două secțiuni: una pentru femei și alta pentru bărbați, fiecare cu câte 50 de cabine, o latrină portabilă și câte două dușuri reci, în formă de ploaie. *Locul unde fac băi damele este închis în toate părțile cu scânduri / femeile erau țărnuite printr-o împrejmuire de scânduri*, în timp ce bărbații puteau circula pe toată suprafața lacului. Această construcție a rezistat până în anii 1960. La capătul dinspre vest al plajei, în locul în care se află și astăzi, era situat elevatorul cu ajutorul căruia se extrăgea nămolul.

Vizavi, se afla stabilimentul băilor calde, având înspre extremitatea estică cazanul care producea apa caldă, al cărui coș este vizibil în numeroase ilustrate: *motor prin care se încălzea nămolul cu vapori*. Fusese instalat în 1887 și amenajat în 1891.

Stabilimentul, o construcție din lemn, ridicată în 1886, avea 32 cabine pentru băi calde, dintre care 16 - câte două căzi, așa că se puteau face câte 48 băi o dată. Lângă fiecare cabină de baie se afla câte o *cabină de dezbrăcat*. Căzile erau din lemn sau din metal, fiind vopsite la începutul *stagiunii* (sezonului). *Mobilierul ce se află într-o cabină de baie este redus la o mare simplitate și se compune din una sau două canapele foarte înguste acoperite cu mușama, o măsuță de lemn, o oglinjoară, o perie de cap, un peptene, un scaun; un lavoar și o cană de porcelan iar pe jos câte o mică rogojină*. La mijlocul stabilimentului se afla un salon de așteptare destul de spațios, din care se putea intra în toate coridoarele și de aici în cabinele de baie sau de dezbrăcat. Între cele două rânduri de cabine, era coridorul pentru transportul nămolului.

Din 1891, avea 50 de cabine cu câte 4 căzi. Se mai aflau și două camere pentru băi gratuite. În timpul secetei se realiza alimentarea cu ajutorul conductelor de apă dulce. Datorită evaporăției, apa lacului cunoștea o concentrație mai mare a sărurilor, fiind combinată cu două părți apă dulce. În anul 1902, stabilimentul va avea 150 de cabine pentru băi calde.

O statistică publicată de dr. Naumescu în 1903 relevă că stațiunea dispunea pe atunci de 31 de vile și hoteluri (dintre care 11 de prim rang) cu un total de 600 de camere care se închiriau cu luna sau cu ziua, 4 restaurante principale și 3 de mână a doua, 2 cofetării și o berărie, 3 magazine de coloniale și alte articole, o brutărie și o franzelărie. În același context, se nota: *vizitatorii stațiunii pot ajunge în orașul Brăila cu trenul sau cu vaporul. Apoi, transportul în stațiune era asigurat pe linia de tramvai electric atât de la debarcaderul din port cât și de la gară direct în Lacu-Sărat*. De la gară tramvaiul circula între orele 7 și 24, având vagoane și pentru bagaje. Începând cu data de 9 noiembrie 1905 pe linia Lacul Sărat – Piața Sfinții Arhangheli, tramvaiul va pleca din stațiune la 7,30 și 12 iar din piață la orele 7,

11 și 17. Acest orar ne arată că odată cu introducerea tramvaiului stațiunea era locuită și iarna, aici stând în permanență antreprenorul, personalul administrației și doi comercianți, care primeau vizitatorii duminică, în zilele de sărbătoare sau mai călduroase. În genere, în perioada 1 septembrie – 30 aprilie tramvaiul circula din oră în oră (*Brăila în cărți poștale...*, ed. cit., p.177 - 178).

În partea nordică a lacului, în rând cu stabilimentul balnear, se va inaugura *Chioșcul de apă minerală de băut. Era o fântână chioșc*, cu apă minerală limpede, cu o compoziție chimică identică cu aceea din lac, unde o femeie o oferea vizitatorilor, pe tot timpul sezonului, după prescripție medicală. *Chioșcul cu apă minerală* furniza apă uneori foarte abundent (putându-se face o provizie de 1000 sticle pe zi) iar altă dată seca cu desăvârșire. În cantități mici era folosită ca purgativ, de exemplu. Dacă după prima zi de întrebuițare se obținea efectul dorit, nu trebuia să se abuzeze, deoarece *e greu de mistuit* în cantități zilnice destul de mari. În 1902, apa secând, a fost lăsat la voia întâmplării. Se impunea săparea altui puț, prevăzut cu un rezervor în care să se adune apa spre a nu se mai evapora și care să fie la dispoziție în orice timp.

O ilustrată reprezentând Casinul statului, din 16 iulie 1909, adresată domnului Aurel Faur din Craiova, cuprinde un „leac” datorat efectului terapeutic al apei: *Apa sărată dată pe cap face să crească părul cu repeziciune vertiginoasă.*

Construit în 1886 și mărit în 1891, stabilimentul era, în 1906, *o baracă mare de lemn, aproape putredă, cu cabinele mici ca celulele unei închisori, cu pardoseala putredă, cu putinele și căzile de băi din lemn, mici, numărul cabinelor el însuși neîndestulător. Bolnavii nu pot să stea în cabină timpul indispensabil pentru transpirare, trebuie să plece, căci alții așteaptă și băiașul îi silește să iasă. Cabinele n-au scurgere de apă, n-au nici mobilierul necesar. Ca la cele mai primitive și ordinare băi, are o canapea și, de multe ori, cuierul pentru haine lipsește.* Nu altfel se prezentau băile reci: *O rușine pentru o stațiune balneară modernă. Și cu actualele băi reci am rămas acolo unde eram acum 30 de ani, în timpul lui Oprea Iliescu, descoperitorul Lacului Sărat. Cabine cu totul insuficiente, un singur duș de apă dulce și, ca o complectare a rușinei, latrina își are scurgerea în lac.* (Nae A. Vasilescu, p. 287-288).

Această situație nemulțumește pe proprietarii și pe comercianții stațiunii, care dezvoltă, în anii 1905-1907, o mișcare de protest, organizându-se într-o asociație și trimițând petiții la Minister. Se editează și o revistă: *Lacu-Sărat. Buletin săptămânal al stațiunii. Organ al proprietarilor și comercianților din Lacu-Sărat* (primul număr, 27 noiembrie 1905; tiraj – 3000 de exemplare!). Sufletul mișcării este inginerul Hilariu Giurescu, absolvent al Școlii Politehnice a Universității Bruxelles, directorul Societății *Brăila tramway și iluminat electric*, dar și proprietar al *Villei Regala*, care devine și director-proprietar al revistei *Lacu - Sărat*, ce apare de la 21 martie 1906 cu titlul *Cura. Revista stațiunilor balneare și climaterice din România* (până la 18 martie 1907). Stațiunea avea nevoie de fonduri, care nu erau acordate, în timp ce statul, se arăta în numărul 24 al revistei din 21 mai 1906, aloca un milion de lei pentru ridicarea statuii regelui Carol I (se împliniseră exact 40 de ani de glorioasă domnie, sărbătoriți cu mare fast). Aceștia reclamau puținătatea investițiilor statului în comparație cu stațiunile Călimănești și Govora în perioada 1883/1884 – 1902/1903:

Călimănești: 1865000 lei cheltuieli; 615000 lei venit; 11485 vizitatori

Govora: 1576000 lei cheltuieli; 688000 lei venit; 16717 vizitatori

Lacu Sărat: 1083000 lei cheltuieli; 642000 lei venit; 36785 vizitatori.

Se solicita *interzicerea luării de nămol și apă la domiciliu* (în numărul din 16 iulie al revistei *Cura*, se menționa cazul doamnei Mala din comuna Țibănești, jud. Vaslui, căreia i se expediaseră nu mai puțin de...700 kg nămol! și se propunea vinderea acestuia în cutii de 15 kg contra sumei de 11leu !); *scăderea cu 50% a prețului băilor calde (taxa fiind de 3 lei);*

construirea unui stabiliment de băi modern cu 20 de cabine și a unui cazinou cu sală de spectacole și de gimnastică; îmbunătățirea luminării stațiunii și pavarea trotuarelor; investirea unor fonduri suplimentare în defavoarea celorlalte stațiuni ale statului până la reabilitare. Numai astfel se putea înlătura concurența din partea stațiunilor balneare particulare datorată fie confortului instalațiilor (Sarata Monteoru și Techirghiol), fie ieftinătății (Amara și Movila Miresei), înlăturându-se starea de lăncezeală determinată de stabilimentul primitiv și insalubru. Petiția a fost înmănată, în cadrul unei audiențe, ministrului Domeniilor, Ion Lahovari, aducându-se drept argumente rezultatele studiului clinic al dr. Th. Bastaki vizând perioada 1896-1905 (4200 suferinzi consultați, dintre care 2302 vindecați, 1724 ameliorați, 171 *statu quo* și 3 agravați; 2683 - o singură cură, 901 - două cure, consecutiv ori cu întreruperi, 441 - trei cure și 137 - mai mult de 3 cure; 1074 bărbați, 1939 femei și 1187 copii; 4143 români și 57 străini) și aprecierea decanului Facultății de Medicină din București, dr. Râmniceanu: *Suveranitatea apei și a nămolului Lacului Sărat e superioară tuturor apelor minerale din Europa.*

Alocarea unei sume din excedentul bugetar urmărea salvarea averii plasate (de proprietari) cu toată încrederea și convingerea în viitorul stațiunii, dar și cu interesul statului, al județului și al orașului, întrucât astăzi de - abia își acoperă impozitele.

Revista *Cura* dezvoltă nemulțumirile proprietarilor în numerele revistei, venind cu numeroase propuneri judicioase, care coincid cu propunerile din Raportul către Minister, pe anul 1905, al medicului oficial al stațiunii, dr. D. Naumescu, care, constatând regresul stațiunii, care a fost cea dintâi din țară, solicită construirea unui stabiliment la nivelul cerințelor balneologice moderne: *băi de porțelan, marmură sau beton, o sală specială pentru aplicat nămolul, sală de masajii, o sală de hidroterapie cu apă minerală și dulce, o sală de mecano-terapie și gimnastică suedeză, o sală cu aparate electrice* etc. [Tot din același raport, aflăm că, în 1905, s-au acordat 848 de consultații (209 bărbați, 421 femei și 218 copii), că s-au tratat, în afara brăilenilor, un număr de 540 de familii și că bolile cel mai des tratate au fost limfatismul, scrofuloza, anemia, tuberculoza și reumatismul.]

Cazinoul, clădit odată cu stabilimentul băilor, nu oferă decât sala de dans pentru baluri și jocul de căișori, un joc de noroc mecanic (cu miza de maximum 2 lei), adesea interzis. Un nou cazinou ar trebui să aibă sală specială de spectacole, sală de gimnastică (*compliment folositor al tratamentului*), sală de lectură, care ar suplini lipsa *împrejurimilor agreabile*, și un bufet bine asortat, iar nu o *cârnățarie națională*.

Cele 50 de cabine cu câte 4 căzi (*putini de lemn*) erau neîndestulătoare ca număr, astfel că *suferinzii nu pot să stea timpul indispensabil în cabinele de repaus pentru transpirare*. În ciuda condițiilor primitive, baia costa, în 1906, 3 lei, la care se adăugau 50 de bani bacșiș pentru băiaș. Noul stabiliment construit din piatră și cărămidă, dale de marmură, căzi de porțelan, pereți *ștucați și lustruiți*, cu etaj, ar fi funcționat și în timpul iernii, asigurând cabine luxoase de clasa I, în timp ce vechiul stabiliment ar fi oferit cabine de clasa a II-a, cu preț redus.

Pentru iluminatul stațiunii, până la orele 23, existau 150 de lămpi, din care 37 cu gazolină iar restul cu petrol, dar nu ajungeau fondurile pentru aprovizionarea cu materiale. Se solicita utilizarea curentului electric.

În ciuda instalațiilor precare, virtuțile nămolului de aici ajunseseră a fi cunoscute în toată țara, ba chiar și în străinătate. Pe timpul verii, cei mai mari doctori din București își deschideau cabinete. Însuși dr. C.I. Parhon, afirmă dr. Nicu Teodorescu (*Florile Dunării*, nr.11-12/2004, p. 43) avea aici cabinet particular. Îndeosebi medicii reumatologi și mamografi. Avea dispensar, deservit de un medic oficial, numit de Minister, și un mic staționar/sanatoriu.

Sanatoriul Lacul Sărat, care va primi numele *Principele Nicolae*, fusese inaugurat în 1904. Avea 24 de paturi și o sală de operație, dar niciun fel de instrumentar, masă de operație sau pansamente, pentru dotarea acesteia (masă de operații, sterilizator de instrumente, ca și un

număr restrâns de instrumente ginecologice și chirurgicale) fiind nevoie de o mie de lei. În acest scop, pe 15 noiembrie 1906, se cerea Ministerului Sănătății alocarea a 1000 lei pentru dotarea sălii de operație cu o masă de operație sistem Bardescu, instrumente și pansamente. Din inițiativa doctorilor Stoicescu, Butculescu, Bianu și Naumescu s-a organizat un bal de binefacere în folosul sanatoriului, cu banii obținuți achiziționându-se mobilierul necesar. Se impunea angajarea unui subchirurg și a doi infirmieri. Sanatoriul putea găzdui colonii școlare organizate de *Spiridonia* din Iași (care ar putea clădi și un sanatoriu, după modelul *Eforiei* la Techirghiol) sau militari bolnavi trimiși de Ministerul de Război. Clădirea acestuia a rezistat timpului, aflându-se în capătul Aleii Mănăstirii, în proprietatea Taberei.

Demersurile proprietarilor pentru construirea unei noi aripi moderne la stabilimentul cu băi calde, sprijinite și de Valeriu Pușcariu, șeful serviciului minelor din Ministerul Domeniilor, care propunea un proiect de lege ce viza destinarea venitului băilor pe 20 de ani sau concesionarea băilor pe un termen de minimum 10 ani, cu condiția ca îmbunătățirile să fie realizate în primii 5 ani, nu au găsit ecou în bugetul statului, *proprietar și exploator, dator a se îngriji de sănătatea populației și de a opri pe locuitorii țării de a cheltui dincolo de granițele țării*. Mai mult, proprietarii și comercianții au făcut *lobby pe lângă deputații (de ex., deputatul Ion Berceanu, primarul orașului) și senatorii județului pentru ca bugetul să prevadă fondurile necesare*, invocând cheltuielile făcute de ei, începând cu achiziționarea locului (14000lei / pogon), construirea vilelor și a hotelurilor costisitoare după planuri aprobate de Minister, impozite etc., ca și faptul că sumele afectate îmbunătățirilor ar fi acoperite de cheltuielile vizitatorilor, contribuind la prosperitatea orașului și a județului. În acest context, prefectul N. Th. Faranga lansează ideea luării în concesiune a stațiunii pe un anumit număr de ani, îmbunătățirile fiind realizate prin intermediul unui împrumut amortizat prin anuități din sumele încasate din venitul exploatarei băilor. Discuția capătă accente politice. Ziarul *Conservatorul Brăilei*, al senatorului Chr. Suliotti, combate ideea prefectului N. Th. Faranga de trecere a stațiunii la județ, deoarece, după realizarea investițiilor..., se va da *în întreprindere particularilor pe un preț derizoriu*. Alte fonduri urmau a se obține din vânzarea, prin licitația publică din 20 decembrie 1906, a 29 de loturi, dintre care 17 aveau câte 1259 m², conform tabloului cu loturile publice din M.O., nr. 52 / 14 noiembrie 1899.

Apelul către administrația locală îmbracă accente patetice: *Lacu - Sărat, proprietatea Statului, este ca un copil pus în gazdă, fără vreun drept de supraveghere, de care părintele se interesează din când în când, dar căruia îi lipsește îngrijirea de toate zilele. Județul, care este gazda acestui copil așa de bine dotat, are datoria de a-și asuma grija dezvoltării lui*.

În ianuarie 1906 se constituie în casa inginerului Giurescu din Brăila *Asociația comercianților și proprietarilor din Lacu-Sărat*, pe o durată de 5 ani, *cu scopul de a lupta pentru a obține realizarea îmbunătățirilor de care se simte nevoie în Lacu-Sărat, prin petiționare, propagandă, reclamă și presă, prin jurnale și publicațiuni*, conducerea fiind atribuită domnilor C. Popescu, Badea Jipa, N. Jaja, G. Oprisenescu și Hilarie Giurescu.

Pe 28 februarie 1906, Ministerul Domeniilor scoate la concesiune administrarea stațiunii, concesionarul având de îndeplinit o serie de obligațiuni cum ar fi: *să construiască pe cheltuiala sa un nou stabiliment de băi, o sală de tratament, un cazinou modern, amenajarea pavajului și a trotuarelor de circa 7 km, iluminatul cu electricitate, construcția unui hotel de prim-rang, să angajeze muzica militară pe tot sezonul etc*. Arenda era concepută pe 35 de ani (*Brăila în cărți poștale...*, ed. cit., p. 181)

La expirarea celor 5 ani, proprietarii și comercianții, reprezentați de către Nicolae Jaja, Constantin P. Gorovei și Hilarie Giurescu, solicită la 31 august 1911 înscrierea firmei sociale în nume colectiv sub denumirea *Lacu Sărat - Hoteluri Vile Pensiuine - Asociația proprietarilor* sub firma *H. Giurescu & Co* cu sediul în stațiune, administrator delegat H. Giurescu, fiind înscrisă în registrul de firme sociale la Nr. 31/1911. În dosarul de constituire a firmei, se confirmă, individual, că sus-numiții nu figurau în calitate de condamnați pentru

vreun fapt penal și nici nu fuseseră declarați în stare de faliment. Societatea avea drept scop ridicarea Lacului Sărat la rangul de *primă stațiune balneară românească din punct de vedere al confortului, al amenajamentelor speciale și al eficacității tratamentului, reprezentând o fericire pentru proprietarii și comercianții din stațiune; pentru toți brăilenii care profită de activitatea comercială a stațiunii; pentru toată țara care câștigă o stațiune balneară de valoare și pentru umanitatea suferindă, care-și va găsi lecuirea aici*. În fapt, în 1912, sporiseră posibilitățile de distracție: cazinoul complet renovat, cu saloanele transformate, tapisate, iluminate electric, înzestrat cu o arenă pentru spectacole în care artiști din cei mai renumiți își disputau întâietatea și în care funcționa și cinematograful Pathé; sala de bal mărită, parchetată din nou, decorată splendid și zguduită de *bucățile artistice executate ale minunatei orchestre Hodeige* etc.

Tot în anul 1911, prin decretul 374/1911, era numit de către Minister, ca administrator al băilor, C. I. Lazarovici, care, în calitate de funcționar public, va depune jurământul de credință: *Jur în numele lui Dumnezeu și declar pe onoarea și conștiința mea credință M. S. Regelui, Dinastiei Sale și Constituțiunii țării mele, de a aplica legile și a mă conforma lor. Așa să-mi ajute Dumnezeu!*

Fondul Prefectura de la Arhivele Naționale Brăila oferă anual date privind viața stațiunii (de ex., anul 1911): numeroase cereri ale funcționarilor publici către Ministerul de Industrie și Comerț, Serviciul minelor, carierelor și apelor minerale, vizate de Prefectură, pentru bilete gratuite sau cu preț redus la băile de la Lacul Sărat; licitații pentru închirierea Cazinoului (adjudecat de V. Lănțescu din București, care a oferit și 500 de lei pentru îmbunătățirea sanatoriului, aflat în litigiu cu administrația, după ce a fost interzisă folosirea jocului de noroc mecanic numit *căișori*) sau a celor trei prăvălii pentru desfacerea cărnii și a zarzavaturilor (în publicația licitației prevăzându-se că măcelarii vor vinde carnea la prețul pieței din Brăila, la care vor adăuga 5 bani la kilogram pentru cheltuieli de transport ș.a.); numirea și salariile celor 6 sergenți pentru pază și ordine și a subcomisarului, detașati pe perioada sezonului; cereri pentru gratuitatea călătoriei cu tramvaiul către *Tramways & Eclairage Electrique. Société Anonyme*; obiectivele urmărite de Medicul primar al județului în inspectarea stațiunilor balneare (de ex., deșertarea latrinelor, îndepărtarea bălegarelor și a murdăriilor de prin curți, existența dulapurilor cu gheață la restaurante etc.), organizarea a două serbări pe 13 și 20 iulie, pentru care se solicită încă 12 sergenți de la 3 p.m. la 1 noaptea sau numărul de vizitatori și locul de cazare, raportat bisăptămânal prefecturii de către subcomisar (de ex., între 3 și 5 iunie au sosit 26 de vizitatori din Adjud, Bârlad, București, Ploiești, Tulcea, Câmpulung, Focșani, Slatina, Fălciu, Păunești, Tecuci, Galați și Sinaia).

În „Călăuza...”, p. 54, Doctorul F. Grünfeld remarcă unicitatea nămolului din lac, *exclusiv organic, superior tuturor nomolurilor din străinătate, întrecând pe acelea de la Franzenbad, Dax, St. Amand, Barbotan, Balaruc, Nauheim, Pistyan, Acqui, Töplitz, Lippik și având o mare putere tămăduitoare în diferite boli grele, constituționale, diatezice cu tulburări generale sau locale și fiind frecventat în mare număr de scrofuloși, limfatici, artritici, reumatizați, paralitici, neurastenizați, femei cu boli interne și de acei cu boli grele de piele*.

În 1913, se fac demersuri pentru obținerea autorizației constituirii unui Club și a recunoașterii lui ca persoană morală, modelul statutului fiind cel al Clubului Regal. Erau permise *jocuri de cărți obișnuite, nici bule, nici căișori*.

Hotărârile Prefecturii vizează stațiunile balneare Lacul Sărat și Movila Miresei, deși ultima nu figurează în evidențele Ministerului ca stațiune balneară. Despre lacul sărat și stațiunea Movila Miresei, tot un lac de cove, cu o rezervă de nămol apreciată de către geograful P. Gâștescu în 1973 de 438000 tone se afirmă că ar fi cel mai sărat lac de pe glob din zona de câmpie, cu o concentrație de peste 300g/l, apropiată de aceea a lacurilor situate în saline (ceea ce făcea ca pe fundul lacului să se găsească bucăți mari de sare, comercializată de unii localnici, porecliți *sărari*, în secolul al XIX-lea). În lucrarea *Comitetele de*

reconstrucțiune..., 1923, se menționează: *Este a doua stațiune balneară din județ, cu un lac sărat în suprafață de 50 ha, al cărui nămol conține substanțe atât de bune pentru vindecarea bolilor reumatice, încât mulți specialiști consideră apele lacului Movila Miresei superioare celor de la Techirghiol și Lacu Sărat. Stațiunea este vizitată anual de 800-1000 persoane străine de sat (un chestionar din 1924 reține un număr de 500 de vizitatori - n.n.), care își găsesc sănătatea cu o cheltuială mai mică decât în alte localități. Nu sunt instalațiuni de băi, dar câți locuitori au în casa lor băi de lemn aduc nămol și prepară vizitatorilor băile în condițiunile cele mai proprii unui stabiliment balnear. Viața e mult mai ieftină ca oriunde; gara Urleasca e la 5 km și un serviciu de camionaj bine organizat pentru vizitatori. Satul are multe restaurante, fabrică de sifoane, brutării etc., ceea ce procură vizitatorilor posibilitatea unui confort plăcut. Dacă anul 1923 nu dădea o recoltă proastă acestui sat, locuitorii aveau de gând să facă o mare societate cu capital țărănesc pentru ridicarea unui mare hotel încăpător și restaurant pe marginea lacului, proprietatea comunei. Deși lacul era proprietatea statului, acesta era exploatat de către personalul moșiei Lutu Alb (proprietatea colonelului D. C. Șuțu), primăria din comuna Scorțaru Vechi încasând (ilegal) o taxă de 6 lei / baie. Va fi recunoscută ca stațiune balneară de-abia prin decizia Ministerului cu nr.34083 din 31 iulie 1935. Tot în 1935 fusese recunoscută și Stațiunea Căineni, care, pe-atunci, aparținea județului Rm. Sărat. În 1978 începuse construirea unei microstațiuni cu căsuțe, dar după 1989 a fost devastată.*

Revistele *Lacul-Sărat* și *Cura* prezintă studii și observații clinice, reliefând numeroase cazuri de pacienți care, la sosire, veniseră în cărje iar la plecare nu mai foloseau nici măcar bastonul. Vestea despre aceste vindecări miraculoase era dublată de credința existenței în stațiune a unui *muzeu al cărjelor, bastoanelor și al altor adjuvante lepădate de cei suferinzi datorită vindecării*, despre care suntem informați în lucrarea „*Brăila 625*” a profesorilor Florica și Gheorghe Gorincu, la pagina 266: *La 21 iulie 1987 a luat ființă „Un muzeu cu obiecte inedite”, și anume bastoane lăsate de pacienții stațiunii după tratamentul efectuat. Fiecare baston are înscris numele, vârsta și adresa celui ce l-a abandonat. Știrea nu se confirmă din păcate. Zeci și sute de astfel de bastoane și cărje stau mărturie însă pe coloanele catedralei Sainte-Anne-de-Beaupré, protectoare a navigatorilor și patroană a provinciei Quebec - Canada. De 350 de ani, pelerinii și vizitatorii simt efectele binefăcătoare ale puterii și bunătății S-te Anne în Sanctuarul din Beaupré. De 140 de ani mulți suferinzi și-au aflat tămăduirea la Lacul Sărat, lăsând mărturii ale miracolului vindecării și, cel puțin, o *Carte de aur* ar trebui să le teaurizeze întru dovedirea darurilor unei naturi generoase.*

Pentru a demonstra superioritatea Lacului Sărat, se face o paralelă cu Techirghiolul (unde stabilimentul băilor, proprietatea Eforiei spitalelor din București, nu poseda decât 16 cabine cu câte 2 căzi), a cărui apă nu are aceeași tărie și al cărui nămol de formațiune recentă ar avea un efect terapeutic inferior, fiind oricum folositor unor pacienți diferiți. În ceea ce privește *hotelul Movilă* (unde numai o cameră costa 3-8 lei, fiind lipsit de stabiliment de băi) în vogă în acea vreme, se înfierează tapisarea camerelor, ceea ce ar reprezenta un focar puternic de contagiune în cazul unor pacienți atinși de maladii molipsitoare.

Este cazul să facem o paranteză. **Ioan I. Movilă** (1846-1904), doctor în drept în Italia, procuror și judecător la Tribunalul Vlașca, președinte al tribunalului Galați, **deputat de Brăila, prefect al județului Brăila între 22 decembrie 1891 și aprilie 1892**, a făcut o pasiune pentru Techirghiol, după ce un doctor englez i-a expus calitățile miraculoase ale nămolului, expertizat în laboratoarele din Albion. Și-a vândut averea și a cumpărat în Dobrogea, de la moștenitorii lui Mihail Kogălniceanu, o parte din pământul primit de acesta drept recompensă din partea statului român. A canalizat și electrificat locul, a ridicat două mari hoteluri la Eforie, punând tratamentul sub egida Eforiei Spitalelor din București. La 20 septembrie 1899, prin punerea pietrei de temelie a Hotelului Movilă pe malul mării și a Băilor Movilă pe malul lacului Techirghiol lua naștere stațiunea balneară Movilă-Techirghiol, prima

stațiune turistică a Dobrogei. Evenimentul era celebrat printr-o medalie în 1924 la împlinirea a 25 de ani. De-a lungul unui secol, pământul dintre lacul Techirghiol și Marea Neagră s-a numit *Movilă - Techirghiol, Carmen Sylva, Vasile Roaită sau Eforie*. Ca brăileni, rămâne să ne întrebăm dacă nu cumva în afara expunerii doctorului englez, la plecarea în Dobrogea, în chiar momentul întemeierii stațiunii Lacul Sărat, se vor fi aflat și alte cauze de politică locală (În noiembrie 1990, candidase la alegerile comunale pe lista disidenței liberale - „grupurile unite”, alături de R. S. Campiniu și Theodor Dobrescu, pierzând *însă nu în mod rușinos, ci aproape să triumfe, mai ales dl. Movilă, care se știe că a picat numai cu 3 voturi, făcând pe Dumitrescu* (adversrul său direct – n.n.) *să turbeze de mânie și rușine* .

Permanent se fac trimiteri la stațiunile din străinătate (Pischian, Lucaci Bad, Dax, Saint-Amand, Acqui, Frantzen-Bad), care, deși au un nămol obținut pe cale artificială, lipsit de orice valoare terapeutică, atrag multă lume datorită instalațiilor superioare și varietății distracțiilor, factori absenți la Lacul Sărat.

Ministrul industriei și Comerțului, brăileanul Al. Djuvara, prin *Legea pentru exploatarea stațiunilor balneare ale Statului*, dezbătută și votată de Cameră la 9 martie 1909 și la Senat la 21 martie 1909, instituie sistemul asociațiunii Statului cu capitalul particular românesc, înlocuind sistemul concesiunii prin licitație publică, care nu fusese pusă în aplicare. Documentată statistic și prin cercetarea neajunsurilor marilor stațiuni Călimănești-Căciulata, Govora, Lacul Sărat, Techirghiol din cauza lipsei capitalurilor, Legea deschide o perspectivă economică, afirmând *avantajul economic ce va rezulta din faptul că, îmbunătățindu-se și înfrumusețându-se stațiunile balneare, așa încât să fie la nivelul celor de prim rând din străinătate , mulți din românii vizitatori ai stațiunilor balneare străine, găsind în țară același confort și o garanție mai mare de eficacitatea apelor minerale, vor preferi să rămână în țară și astfel însemnatele sume de bani, cari acum se duc peste graniță, vor spori bogăția noastră națională. Mai mult încă, bunul renume stabilit printr-o administrațiune modernă, corectă și pricepută, adus la cunoștința publicului printr-o reclamă serioasă și documentată, va putea face cu timpul ca și străinii din țările vecine să vină să-și caute sănătatea la băile noastre și să sporească, cu banii ce vor lăsa în țară, această bogăție. Beneficiile statului, care trebuie să asigure țării noastre un serviciu de stațiuni balneare civilizate și bine alcătuit, ar fi constat tocmai în banii care nu vor mai pleca în străinătate.*

La societățile înființate conform acestei legi, pe o durată de 30 de ani, statul participa cu *izvoarele de ape minerale, construcțiunile, instalațiunile și terenurile* din stațiune iar particularii cu un capital de un milion de lei, împărțit în acțiuni a câte 500 lei fiecare. În înțelegere cu Ministerul, lucrările de transformare și înfrumusețare a stațiunilor se executau după un program de cel mult 7 ani, societățile având obligația să întrețină în bună stare inventarul primit, ca și drumurile, parcurile, serele, instalațiile pentru alimentarea cu apă, a canalelor și iluminatului. Stațiunea beneficia de *un medic oficial, care se ocupa cu conducerea medicală a băilor, cu igiena și salubritatea stațiunii și nu va putea profesa în localitate*(art. 19). *Întrebuințarea apei de băut la izvoare era gratuită, dar se percepeau taxe pentru cură și muzică* (art. 20). Societățile puneau la dispozițiunea Ministerului *un număr de 5% din băile de categoria a II-a pe jumătate preț, precum și în mod gratuit, în folosul săracilor, un număr de 15% din băile de categoria cea mai inferioară* (art.22). *Se înființa și o poliție a băilor, cu ofițeri și agenți detașați în acest scop*(art.26).

Legea susține astfel punctul de vedere al proprietarilor și al comercianților din stațiunea brăileană.

În 1912, stațiunea este vizitată de participanții la Congresul al XVI-lea al Asociațiunii Generale a Medicilor, în cadrul excursiilor tematice la stațiunile balneoclimaterice din țară, urmând celei de la Govora și Călimănești, după Brăila vizitându-se și Techirghiolul. Erau *lecțiuni practice*, având ca finalitate *educațiunea medicilor prin cunoașterea directă a experienței acelor cari au observat chiar pe bolnavi efectele terapeutice ale acestor ape.*

Dincolo de primirea oficială la gară de către prefectul Hiot și primarul Faranga sau croaziera cu remorcherul *Jean* pe Dunărea Veche și pe canalul Filipoiu, s-au vizitat pe rând instalația băilor, vilele, spitalul, parcul englez, lacul cu exploatarea nămolului și au fost audiate conferințele doctorilor Naumescu, medicul stațiunii, și Bastaki, care, profesând aici de 19 ani, a demontat calomniile privitoare la alimentarea lacului cu apă străină și sare de la Ocnă și a afirmat superioritatea Lacului Sărat față de Techirghiol: apa și nămolul puternic mineralizate. A combătut totodată zvonul contaminării apei cu microbi, prezentând datele analizelor efectuate de dr. Babeș la solicitarea sa. [Theodor Bastaki, n. 20 aug. 1853, Iași. Facultatea de medicină la Paris, specializat în *faceri și boale de femei*. Prin concurs (1887), profesor la catedra de clinică și teorie obstreticală la Facultatea de Medicină din Iași. Îmbolnăvindu-se (boala era localizată în coardele vocale), se retrage din profesorat în 1891, fiind numit medic șef al serviciului ginecologic de la Spitalul Filantropia din București. Totodată, direcțiunea sanitară din Ministerul Domeniilor i-a propus să ia, pe timpul verii, conducerea stațiunii balneare Lacul Sărat, unde se simțea nevoia unui specialist în boli de femei. S-a dus la Lacul Sărat, luând concediu pe 3 luni, dar Eforia Spitalelor a revenit asupra detașării, cerându-i să se întoarcă la post, ceea ce dr. Bastaki nu a făcut, considerându-se demisionat. Mulțumindu-se cu direcțiunea stațiunii balneare, d-rul Bastaki s-a pus pe lucru, *spre a transforma și moderniza condițiunile de locuire și îngrijire. A trebuit să lupte cu toți proprietarii caselor mizerabile. Rele și nehygienice, care serveau de locuință bolnavilor, și cari fură dărâmate; a asistat la clădirea tuturor vilelor și hotelurilor, la canalizarea străzilor, la instalarea apei, la instituirea parcului și a grădinii de flori. Treptat, pe fiecare an, cu multă insistență pe lângă miniștrii de la Domenii, cari se succedau, obținea o îmbunătățire* (*Dicționarul biografic ilustrat*, p.188, Ediția de Crăciun 1911). A fost însărcinat de P. P. Carp, ministrul Domeniilor din acel timp, să facă un studiu special în țările străine și să alcătuiască un raport spre a înființa în Lacul Sărat o stațiune balneară model. Călătoria și studiul au fost făcute în asociație cu dl. inginer V. Istrati și dl. arhitect L. Blanc, prezentând ministerului Domeniilor un raport tipărit în limbile română și franceză. Nerealizându-se îmbunătățirile solicitate, a demisionat în 1898, rămânând doar simplu medic practicant în stațiune. Dintre lucrările sale, amintim: *Studii clinice asupra băilor Lacului-Sărat*, București, 1903, și *Les Eaux chloruro-féro-iodées-sodiques et les Bones minéralisées végéto-animales de Lacul- Sarat*(1910), studiu clinic preparat în vederea prezentării la Academia de Medicină din Paris și la Congresul De Obstetrică și Ginecologie din St. Petersburg. A făcut parte din „ Société des Jeunes naturalistes de Paris” și „Société anatomique de Paris”. A fost distins cu Ordinul „Coroana României” în grad de Ofițer.]

La banchetul dat în onoarea congresiștilor la vila și restaurantul inginerului Hilariu Giurescu, directorul Societății „Lacu-Sărat”, dincolo de cuvintele de curtoazie, toasturile au evidențiat ideea necesității ridicării stațiunii din starea de primitivism a tratamentului și a lipsei de civilizație, cauză a frecventării străinătății, așa cum a rezultat din urarea dr. Botescu, președintele Congresului: *Când vom revedea stațiunea, să găsim aici ceea ce găsim atunci când ne ducem în Occident: un stabiliment modern de băi, mijloacele terapeutice și adjuvante, cari se găsesc într-o cură de băi. Baia, cabina, băiașul, chelnerul, farfuria, mâncarea sunt mijloace cari ajută bolnavului, alături de nămol, alături de apa sărată.*

Un pas înainte în modernizarea stațiunii s-a vrut a fi *Societatea Anonimă „Lacu-Sărat”*, înființată în 3 mai 1921 la București, în localul ministerului de Comerț și Industrie (Decretul Regal No. 1520), o societate în participațiune între Statul român și persoanele care au aderat la Statutele publicate în M.O. No. din 27 mai 1921, subscriind un capital de 1 milion lei (5000 acțiuni nominative a câte 200 lei fiecare). *Statul participa cu locul, izvoarele de ape minerale, construcțiunile, toate instalațiile existente ce-i aparțin și terenurile sale cu izvoarele de ape minerale ce Statul va mai dobândi în o rază de 10 km.*

Scopul acestei societăți era de a exploata stațiunea balneară „Lacu-Sărat” în toate condițiunile prevăzute în legile speciale din 18 aprilie 1909 (Legea pentru exploatarea stațiunilor balneare ale statului - n.n.) și 28 aprilie 1910 (Legea modificatoare a celei din 1909), precum și a statutelor de față și de a face construcțiuni noi, a îmbunătăți pe cele existente și a înfrumuseța această stațiune pentru a o ridica la nivelul stațiunilor balneare de primul rang. Ea va îngriji în interiorul stațiunii, a cărei rază se va fixa (...), de întreținerea drumurilor, parcurilor, serelor, instalațiunilor pentru alimentarea cu apă, canalurilor și iluminatului, precum și a tuturor instalațiunilor publice. Durata acesteia era de 40 de ani, cu posibilități de prelungire. Societatea va fi scutită pe termen de 10 ani de la plata impozitelor către stat, județ sau comună.

Articolul 25 din Statut prevedea ca *lucrările de transformare și înfrumusețare a stațiunii să se execute de societate în cel mult 7 ani de la constituirea ei.*

Bunele intenții se regăsesc chiar în procesul-verbal nr.1 al Consiliului de administrație (președinte-maior I. Teianu, prefect, urmat în același an de Mihail A. Cernea; administrator delegat - dr. D. Naumescu și director general - Hilariu Giurescu), care decide *a tipări statutele societății împreună cu actul constitutiv în 500 de exemplare; strămutarea barăcilor de băi calde și adăugirea provizorie a unei noi barăci pentru 30 băi calde și facerea lucrărilor necesare pentru sporirea băilor reci.* Societatea a funcționat în clădirea Administrației din stațiune. A fost înmatriculată la Registrul Comerțului la data de 31 decembrie 1931 având ca obiect *exploatarea Stațiunii Lacu Sărat, executarea de construcții și participarea la orice întreprinderi în legătură cu exploatarea stațiunii.* [În anul 1943, societatea va fi trecută în patrimoniul statului iar din 1948 va fi radiată din oficiu.]

În 1922 s-a deschis un nou cazinou în stil modern, cu un profit de 150000 lei, din care 30% se foloseau pentru modernizarea și înfrumusețarea stațiunii. În același an, ministerul aproba brăilenilor gratuit 1500 băi reci și 500 calde *celor lipsiți de mijloace și care au absolută nevoie de a urma cura medicală.* În 1930, prin subscripție publică de către vechii acționari, se realizează o nouă emisiune de 4000000 lei, statul neparticipând. Subscripția și dividendele acordate an de an ne arată că societatea era profitabilă. În acest an, beneficiul a fost de 687319 lei, acordându-se 6% dividende. În 1931, trecuseră cei 10 ani de scutire fiscală.

Bugetul comunei Chiscani, de care aparținea stațiunea, încasa în sezonul 1923 din arenda celor 9 cârciumi (Iancu Rădulescu, Constantin G. Cristescu, Adolf Schor, Mihai I. Stoian, Costică Goșman, Petre Constantinescu, I. Băltigan, C. Ignat și Ion Mihăilescu) 22200 lei; din taxa asupra hotelurilor, berăriilor și restaurantelor stațiunii - 2000 lei iar din aceea asupra vânzătorilor ambulanți - 300 lei. În acest an, în stațiune erau înregistrate 82 suflete, 18 familii și 9 contribuabili.

Dosarul nr. 130 / 1924 Prefectura județului Brăila cuprinde o radiografie amănunțită a stațiunii în sezonul 1924, care cunoaște înaintea marii crize o epocă de maximă înflorire pentru perioada interbelică.

- aproximativ 15000 vizitatori;
- clădiri proprietatea statului: Palatul Administrației, Vila Principele Nicolae, stabilimentele de băi, calde și reci, casa pădurarului împreună cu o seră, cazarma pentru muzică și cazarma personalului;
- clădiri particulare (al căror nume / proprietari indică o mare mobilitate imobiliară): Vila G. Constantinescu, Sofia C. Popescu, L. Calafeteanu-Alcalay, Marița I. Radu; Moștenitorii Ștefan Mihăilescu (un număr de trei vile); Petre Bălănescu, C. Ștefănescu, Macovei & Tudorache, Ion Mănăilă - fostă Matilda I. Constantin, Dobre Bălănescu, Petre C. Constantinescu, Voicu L. Tase, Vila Cristescu, H. Giurescu;

- Tarifele cazării în funcție de categorie: Categ. I - Vilele Ancora, Lenuța, Mihai Mihăilescu, Doamna Popescu Cornelia, Elena Maria S. Mihăilescu (fostă Mihăescu), Ion Mihăilescu (fostă Gorovei); o cameră cu 2 paturi - 130 lei pe zi, cu un pat - 90 lei; Categ. a II-a - Hotel Popescu, Vilele Țane, Bălănescu Petre și Bălănescu Dobre, Troianos (fostă Naum Lazăr), Ioniță Radu, Schor, Costică Bucur (fostă Paleologue); o cameră cu 2 paturi - 100 lei, cu un pat - 70 lei; Categ. a III-a - Vilele Elena Cristescu (fostă Banu), Smaranda Cristea, Macovei (fostă Ruja), Macovei (fostă Armășescu), Matilda Iulian (fostă Borș); o cameră cu 2 paturi - 60 lei; cu un pat - 40 lei;
- Restaurante și ospătării. Categ. I: Restaurantul Casino; Categ. a II-a: Restaurantul Schor, Capșa, P. Constantinescu, I. Mihăilescu, I. Rădulescu, Ștefan Drăghinescu. Câteva sortimente din meniu și prețurile pe cele două categorii: un pahar cu lapte fiert (6-5 lei); 2 ouă fierte (6-5 lei); supă de carne de vacă (5-4 lei); ciorbă de pește (8-7 lei); friptură de vacă (12-11 lei); pui mare întreg la frigare (50-48 lei); pește prăjit (14-12 lei) etc.
- Tarifal băilor stabilit de Minister: băi în stabilimentul cel nou (băi de lux - 70 lei; băi dimineața - 60 lei și după amiaza - 50 lei); băi în stabilimentul cel vechi, dimineața și după amiaza - 35 lei; băi reci în cabina mare - 6 lei și în cabina individuală - 9 lei.
- Taxa de cură și muzică: o familie - 200 lei și o persoană - 100 lei
- Din ordinul prefectului se aplică o suprataxă de 2 lei / baia caldă și 1 leu / baia rece pentru mărirea fondului Comitetului de Construcțiune a plășii Silistraru, de care depindea stațiunea.

Volumul *Activitatea Comitetelor de Construcțiune(1924)* cuprinde o prezentare succintă, din care aflăm ca depindea ca administrație de cătuna Lacu Sărat: *Stațiune balneară cu foarte mare reputație în vindecarea bolilor reumatice prin marea eficacitate ce o are nomolul din lac. Vizitată anual de mii de oameni din întreaga țară, localitatea este înzestrată cu hoteluri, vile, restaurante, parcuri etc., are apă canalizată din orașul Brăila, precum și lumină electrică. Exploatarea băilor se face de Societatea „Lacul Sărat”, care este doritoare de a vedea progresând această localitate. În anul acesta, Societatea a dat comitetelor de construcție școlare peste 75000 lei, din care s-a reținut la comitetul cătunei lei 19000.*

Documentele de arhivă cuprind cererile de bilete gratuite, tot mai numeroase ale brăilenilor, dar nesatisfăcute, dat fiind cota repartizată de Minister și distribuită prin intermediul Prefecturii:

Anul 1927: gratuite - băi calde 1427, băi reci 800; reducere 50% băi calde 504

Anul 1929: gratuite - băi calde 531, băi reci 1296; reducere 50% băi calde 375 și reci 648

Anul 1930: gratuite - băi calde 455, băi reci 1166; reducere 50% băi calde 337 și reci 667. [În sezonul 1926 fuseseră „servite”-24180 băi calde și 31532 băi reci; în 1927, 33 627, respectiv, 49249; în 1928, 27283 băi calde și 37073 băi reci, an în care acționarii încasând dividende de 15%.]

Date interesante descoperim în revista *Curierul băilor, stațiunilor climatice și turismului. Organ de propagandă economică*, existentă la secția documentară a Bibliotecii județene, anii 1927-1930. Apărea o dată pe lună iar în timpul sezonului (1 mai-30 septembrie) de 2 ori pe lună. O primă informație (30 iulie 1927) consemnează telegrafic: *clădiri banale, fade, dar extrem de prețioase* (sic!). În ianuarie 1929, se prezintă laudativ programul de lucrări al Societății: executarea plajei de soare cu construcțiile anexe, în valoare de un milion de lei, al cărei plan este reprodus și alimentarea stațiunii cu apă de Dunăre pentru nevoile balneare și menajere, astfel ca apa actuală, din Brăila, să fie utilizată numai ca apă potabilă.

În numărul din 15 iulie 1929, revista apreciază plaja modern amenajată (suprafața de plaja de 3000 mp, cu un bazin de apă sărată de 800 mp, înzestrată cu cabine confortabile,

prevăzute cu dulapuri individuale sub cheie, bufet central cu terasă, dușuri de apă dulce, aparate de gimnastică pe plajă, umbrele fixe, adăposturi mobile, chaise-longue-uri comode, ce asigură un bun și comod tratament combinat, de plaja și apa sărată). Inaugurată la 15 iunie în prezența delegatului Ministerului Sănătății, ing. D. Cambureanu, plaja reprezintă doar un prim obiectiv din planul de lucrări al Societății (administrator delegat-I. Alexe, fost prefect, și președinte al consiliului de administrație, Mihail Cerna), aprobat de Minister, care include: a) Executarea noului stabiliment de băi calde, în valoare de 10 milioane; b) Executarea stabilimentului de băi reci în locul celui existent; c) Executarea unui hotel-cazinou; d) Modificări în traseul liniei de tramvai în cuprinsul stațiunii; e) Refacerea și amenajarea aleilor în cuprinsul stațiunii, care vor permite recâștigarea vechii denumiri de „Perla a Brăilei”.

În 1930, în stațiune erau 3 medici balneologi confirmați: Naumescu C., director ; Georgescu A. și Samsarian O. S.

Dependența stațiunii de comuna limitrofă pe teritoriul căreia se află aceasta trezește protestul Societății Lacul Sărat, care nu face decât să încaseze venituri fără să cheltuiască nimic pentru stațiune, deși art. 246 din Legea administrativă o obligă la folosirea acestora la lucrări edilitare și de înfrumusețare în stațiune.

La 13 aprilie 1935 Prefectura solicita ministerului Sănătății repartizarea a 75% din cota de gratuități a Societății *Lacul Sărat*, pentru că băile sunt frecventate în majoritate de populația suferindă a orașului și județului Brăila, din care o mare parte este lipsită de mijloace din cauza crizei economice ce bântuie județul și în special orașul, dar nu primea decât 20% : cu preț redus-80 calde cu 50% reducere și 276 reci cu 50 % reducere și gratuite: 240 calde și 276 reci.

De aceea, Prefectura va trimite o telegramă Ministerului (rămasă fără răspuns): *Peste 1500 de invalizi și schilozi din localitatea Brăila sunt hotărâți să vină la București pentru a li se satisface cererile de băi gratuite.*

În 1936, se solicita 25% din cota disponibilă, primindu-se 100 băi calde și 314 băi reci, cu preț redus; 390 băi calde și 322 băi reci gratuite. În același an, Ministerul cerea înființarea unui post de poliție, dar Prefectura dorea să păstreze postul de jandarmi din comuna Lacul Sărat, care-și avea reședința chiar în stațiune.

În anul următor, Prefectura solicita 75% din numărul de băi aprobate, asigurând repartiția biletelor. Atașa cererii și un număr de 9 petiții ale funcționarilor prefecturii, dar primea doar 10 bonuri băi calde de nămol a câte 20 de băi fiecare bon și 20 bonuri băi reci la lac a câte 20 băi fiecare bon; respectiv 5 bonuri băi calde de nămol cu reducere de 50% a câte 20 de băi fiecare bon. Prin adresa (nr.8961 / 22 iulie 1937) a Ministerului de Interne se interzicea orchestrelor și tarafurilor de lăutari să mai cânte în restaurante și cârciumi , deoarece stațiunile sunt *locuri de odihnă și întremare, în timpul nopții trebuind a se asigura liniștea publică.*

Într-un răspuns al Prefecturii către Consilieratul pentru Turism (organism efemer, care a durat doar câteva luni) din 3 noiembrie 1933 aflăm că Stațiunea fusese frecventată de 754 vizitatori în 1933 iar 1895 efectuaseră băi ambulatoriu. Existau 38 vile cu 448 camere și 359 paturi, 4 restaurante în sezon. În sezon pentru sport și distracții erau recomandate parcul englezesc bine întreținut, aleile, plaja și pădurea forestieră din jurul stațiunii. Pentru dezvoltarea stațiunii erau necesare un stabiliment modern de băi calde și reci, hoteluri cu confort modern, un cazinou modern în care vizitatorii să poată găsi seara loc de distracții, amenajarea unui teren de tenis, a unei săli pentru popice, ca și a plajei după cerințele moderne.

Ordonanța Prefecturii din 31 iulie 1935, având în vedere că în stațiune conductele aduc apă brută nefiltrată, a cărei consumație expune la epidemii grave, obligă proprietarii de vile, restauratorii, cofetarii, cafegiii etc. să dea apă de băut locatarilor și consumatorilor numai din apa adusă cu cisterna din Brăila. Situația se menținea și în 1939, când se solicita sprijinul

primăriei Brăila de a interveni la Corpul de pompieri să transporte o cisternă cu apă potabilă tot cu 100 lei/cisterna, ca în anii trecuți, și nu cu 250 lei pentru combustibil și 24 lei costul apei, cum solicitase în acel an.

Un referat din 19 noiembrie 1938, întocmit de *Direcția Balneo-Climatică* din cadrul Ministerului Muncii, Sănătății și Ocrotirii Sociale, în urma verificării gestiunii pe perioada 1926-1937, evidențiază lucrări de 4 milioane și taxe de 396180 lei, virate în contul ministerului, reprezentând 1 leu / bilet baie caldă și 0,50 lei / bilet baie rece. Din 1921, anul înființării societății, când inventarul fusese evaluat la 1785094 lei, acesta ajunsese în 1938 la 10000000 lei, ceea ce ar indica un grad înalt de înnoire a stațiunii. În fapt, referatul constată că *stabilimentele de băi reci și calde, construite din lemn, excesiv utilizate, rău întreținute, numai cu cârpele de moment, fac o impresie detestabilă. Se impun reparații radicale și de fond, altfel se desființează complet.* În ceea ce privește termenul de 7 ani de la constituire vizând *transformarea și înfrumusețarea stațiunii*, se menționează că de-abia în 1928, *an de proastă stare economică a țării, s-a construit din lemn o baracă cu 100 de cabine și o plajă*, care era *en vogue* și în 1938. Și pădurea de salcâmi, care se găsea la liziera șoselei din parc ce duce la cazarma muzicii, a fost depopulată pe o întindere apreciabilă, fără ca arborii să fie înlocuiți. Concluzia: în absența remedierilor, concesiunea trebuie lichidată.

În lipsa modernizărilor, stațiunea decade, fiind folosită doar de brăilenii care își fac cura în mod ambulatoriu, circulând între oraș și lac cu tramvaiul. Rămâne totuși alături de Dunăre și parcul Monument unul dintre reperele orașului, fiind prezentată oaspeților din țară și de peste hotare, așa cum se întâmplă în 23 septembrie 1932 când este vizitată de un grup de ofițeri de marină englezi de pe crucișătoarele *Curaçao* și *Colombo*.

Printr-o Convenție apărută în nr. 3/16 aprilie 1900 al jurnalului Consiliului de Miniștri, Primăria Brăila era obligată să livreze stațiunii în mod gratuit 400 m³ apă filtrată zilnic. Convenția este contestată în 1934 de Primărie, care solicită plata pentru locuințele construite ulterior convenției, deoarece produc venit prin închiriere. Pe aceeași linie, primăria solicită taxe pentru gunoi, apă, canalizare, societatea contestând decizia sub motiv că parcul și grădina nu aduc venituri iar serele produc răsaduri pentru parcul de agrement.

La 26 aprilie 1939, prefectul, colonel Vasile Atanasiu, cere Ministerului ca 75% din numărul de gratuități acordate să fie atribuite județului Brăila. În sezonul 20 mai-20 septembrie 1939, Societatea pusese la dispoziția Ministerului Sănătății și Asistenței Sociale, conform Statutului, un număr de 962 băi calde gratuite și un număr de 248 băi calde cu 50 % reducere; 1174 băi reci gratuite și 1142 cu reducere de 50%.

În același timp, Primăria mun. Brăila solicită ca 50% din cota repartizată Prefecturii să fie rezervată Primăriei spre a fi distribuită *populațiunii sărace prin Oficiul de Ocrotire Socială de pe lângă primărie*.

În ședința Consiliului de administrație a Societății *Lacu-Sărat* din 25 iunie 1939 se aproba oferta făcută de Casa Asigurărilor Sociale din Galați pentru trimiterea a 35-40 de asigurați pentru tratament balnear și pensiuă completă pentru suma de 115 lei persoană/zi, ca și de aceea din Brăila, numai pentru baie a 57 de asigurați. Totodată, se solicită reducerea tarifului de tramvai pe linia Lac-Centru. Beneficiul sezonului 1938 fusese doar de 45034 lei, fiind repartizat amortizărilor anuale.

Peste o lună, în ședința din 15 iulie 1939, într-un memoriu adresat Prefecturii, se prezintă „beneficiile” relațiilor de subordonare a stațiunii față de comuna Lacul Sărat, care încasează diferite taxe (deși prin Legea de Organizare a Oficiilor de Turism din 1936 fuseseră desființate), cum ar fi: taxa de trotuar, taxa pentru comerț ambulant, taxa locativă pentru stabilimente comerciale și câte 40 lei de fiecare vizitator, rezultând câteva zeci de mii de lei, utilizabili numai la îmbunătățirea și înfrumusețarea stațiunii și din care se solicită 50%. Aceasta, în condițiile în care Societatea întreținea întreaga salubritate a stațiunii, procura apa potabilă cu cisternele din oraș, întreținea iluminatul public, întregul aranjament al parcurilor

etc., cheltuind 4-500000 lei, în timp ce Comuna Lacul Sărat trage venituri fără nicio obligație. Se solicita Prefecturii interzicerea de a mai încasa vreo taxă și vărsarea contribuției datorate din anii anteriori. Ca răspuns, Primăria Lacul Sărat prin adresa din 24 iulie 1939 confirmă că încasează din stațiune următoarele taxe și impozite: taxa pe vizitator de 40 lei/persoană; comerț ambulant, arenda cârciumilor de sezon, impozitele pe firme și pentru camerele de hotel, în conformitate cu art.166 din Legea Administrațiunii, nedesființat prin Legea de Organizare a Turismului din 1936. La rândul său, reclamă că pe un comerciant ambulant încasat de Primărie cu 3-500 lei pe sezon, Societatea îl încasează cu 3-7000 lei, fără a exista vreun articol de lege. De asemenea, până în anul 1930, Societatea încasa cu niște bilete intitulate „Fond înfrumusețare” cu câte 3; 5; 10 și 25 lei fiecare țaran(femeie) ce vindea în stațiune lapte, ouă, brânză; cu 25 și 40 lei fiecare căruță ce introducea pepeni, zarzavat, lemn, vin la sticle și cu câte 2000 lei brutarii. Litigiul a fost soluționat de Pretură, care hotărâ: Comuna încasează pe mai departe taxele, prestând prin personalul său servicii echivalente.

În consens cu solicitările de odinioară ale hotelierilor și comercianților, *Societatea „Lacu-Sărat”*, a cărui activitate deficitară era constatată în referatul Ministerului din 1938, adresează în 27 iulie 1940 un memoriu Prefectului, în care arată greutățile cu care s-a confruntat și se confruntă societatea, cauză a decăderii stațiunii: distrugerea instalațiilor în timpul războiului, sprijinirea de către Stat doar a stațiunilor Techir-Ghiol, Carmen Sylva, Bugaz și Budechi, ca și nedeclararea stațiunii drept comună urbană sau rurală, ceea ce i-ar fi permis să colecteze taxe și impozite legale, utilizabile pentru înfrumusețarea stațiunii, care depindea de comuna rurală Satu – Nou (denumită atunci Lacu-Sărat), de la care nu primise nici un ajutor. Drept urmare, se solicită prefecturii ca organizarea jocurilor de noroc, cedată pentru anul în curs, primăriei din Satu-Nou, să fie acordată Societății iar, în caz de refuz, beneficiile să fie vărsate în întregime sau parțial exclusiv fondului de înfrumusețare a stațiunii. În răspunsul acesteia, din veniturile obținute, care rămân în regia primăriei, 30 % se vor rezerva lucrărilor edilitare în stațiune.

Viața își continua cursul. Brăilenii solicită în fiecare an gratuități. Astfel, prefectul județului Brăila, colonel Vasile Atanasiu, solicită la 9 mai 1940 gratuități și reduceri pentru 17 funcționari ai prefecturii, *Direcția balneo-climatică* aprobând, în 14 mai 1940, 8 bonuri băi reci gratuite, 5 bonuri băi calde 55% reducere și 4 bonuri băi calde gratuite, un bon reprezentând 15 băi. La 16 mai, Haim Haimovici, din Brăila, str. Plevnei nr.189, solicita eliberarea autorizației pentru a vinde în Lacul Sărat alune și semințe, pentru a-și asigura existența sa și a întregii familii. În 1940, sezonul se deschidea sâmbătă 1 iunie, 10 ore și jumătate, cu un serviciu divin, la care era invitat să participe și prefectul. Prin derogare, magazinele comerciale puteau fi deschise toată ziua și în zilele de duminică și sărbători legale. La 21 august a.c. stațiunea a fost vizitată de Rezidentul regal al ținutului Dunărea de Jos.

Un proces-verbal al Serviciului Silvic Brăila din 6 septembrie 1940 constată că pădurea este pășunată de oi și cai iar pepiniera nu mai produce nimic, având loc tăieri de arbori uscați fără să fie înlocuiți. Astfel, din cei 1000 puiți *bigonia catalpa* plantați mai erau doar 10 bucăți iar cei 2000 de salcâmi plantați erau în cea mai mare parte uscați.

În perioada anilor 1939-1943, în stațiune au fost cazate unități militare armate, refugiați polonezi și prizonieri ruși, ceea ce a contribuit la devastarea stațiunii. Astfel, pentru cazarea a 500 de refugiați din Polonia ocupată Prefectura solicita, în 13 dec.1939, Centralei Societății Naționale de Cruce Roșie fonduri pentru cumpărarea a 213 (sic!) sobe și a 55 de paturi (*Documente..., II*, p. 427). În fapt, un document din 19 nov. 1939 consemnează situația exactă a refugiaților polonezi, cărora Societatea *Lacu Sărat* le pusese la dispoziție vila-sanatoriu „Principele Nicolae”(10 încăperi complet mobilate și amenajate cu 38 paturi cu saltele de paie și lână, cu perne, cearșafuri, pături, noptiere, lavoire, oglinzi și localul cazarmii muzicii, compus din 11 încăperi și un salon mare în care s-au amenajat paturi comune pentru 60 de persoane. Pentru amenajări și întreținerea a 96 polonezi lunar, respectiv 196 pe două

luni se ceruse suma de lei 24850, neprimindu-se decât 12400 lei , considerată a fi derizorie. În iunie 1944, în Lacul Sărat se aflau un batalion de pontonieri și o companie sanitară, însumând 14 ofițeri și 656 soldați germani. În ziua de 14 iulie 1944 de la depozitul de muniții german din pădurea Lacul Sărat se furaseră 16 lăzi de cartușe, conținând 72000 cartușe de revolver calibrul 0,8. Pe 25 august, același an, trupele germane lucrau tranșee în același perimetru. La distrugere, a mai contribuit și trecerea frontului prin zona Brăilei.

Din lipsă de îngrijire, stațiunea, ca și parcul Monument ajunseseră la finele anului 1942 într-o stare de degradare jalnică (Cuvântul, din 30 și 31 decembrie 1942, apud C.C. Giurescu, Istoricul..., p. 294). Un singur eveniment mai amintește de Lacu Sărat: accidentul de tren petrecut la 25 martie 1944, cu 14 răniți internați la Spitalul de Stat Brăila.

O adresă a Prefecturii către președintele Sfatului negustorilor din 16 mai 1945 solicită donații din partea *industriașilor negustori* pentru reconstruirea cabinei de tramvai din stațiune, pentru care, conform devizului întocmit de arh. S. Simsinovici, erau necesari 500000 lei. O altă adresă 16 martie 1945 a Administrației băilor, semnată de directorul medical D. Naumescu (prezent de peste 40 de ani în stațiune - n.n.) solicită devizul serviciului tehnic al prefecturii pentru efectuarea reparațiilor *la plajă și pavilionul administrativ, deteriorate în urma exploziilor munițiilor germane din pădurea Lacul Sărat și a ocupației locuinței Administrației de către trupele ruse*. Astfel, la pavilionul administrativ se impunea *confeccionarea tâmplăriei lipse și a celei deteriorate, procurarea de mânere și broaște la uși și refacerea sobelor de teracotă, în valoare de 480000 lei*. În același an, erau înregistrați, în stațiune, 35 de locuitori.

De-a lungul anilor, apăreau și dispăreau firme, păstrând însă locațiile anterioare. Iată câteva dintre acestea, așa cum sunt consemnate în albumul *Brăila în cărți poștale ilustrate*, ed. cit., p.185:

- Firma *Adolf Schor*, fondată în 1911, înmatriculată la 8 octombrie 1931, restaurant deschis în stațiune în 1915, cu obiectul *cafenea, restaurant și camere mobilate*, desființat în 1939;
- Firma *Iancu Rădulescu*, fondată la 7 mai 1915, înmatriculată la 29 septembrie 1931, *obiectul băuturi spirtoase, restaurant, cafenea și băcănie*, radiată în anul 1946;
- Berăria și restaurantul *Capșa*, proprietar Constantin Gh. Cristescu, cu obiectul de activitate *cârciumă, restaurant, berărie, lăptărie și cofetărie en detail pe cont propriu*, se deschide în 22 aprilie 1922 și se închide în 1932;
- Firma *Ispas D. Silianu zis Silianovici*, fondată în 1927, înmatriculată la 31 mai 1940, *cu obiectul cofetărie și lăptărie*;
- Firma *Anghel I. Rădulescu*, începe activitatea comercială la 28 aprilie 1928, înmatriculată la 29 septembrie 1931, obiectul *coloniale, fructe, zarzavat, depozit de lemne de foc*. A fost radiată în anul 1946. ;
- Firma *Gheorghe Pavel Popescu*, înființată la 10 iulie 1937, obiectul *cârciumă și restaurant*. Radiată la data de 1 iulie 1946. ;
- Firma *La Dobrogeanu*, proprietar Haimson Iancu-Moise, înființată la 31 mai 1945, obiectul *coloniale, zarzavat, fructe, cereale furajere, mezeluri, brânzeturi și articole de podoabă*.

După război au venit naționalizarea și confiscarea abuzivă a vilelor și localurilor existente, care au dispărut, stațiunea devenind o *terra deserta*. Ultimele vile dispărute-*Angelica* și *Lizica* se aflau în fața complexului Flora. Astăzi, doar Administrația stațiunii, Sanatoriul și vila *Ancora* au mai rămas în picioare.

Monografia *Brăila*, Editura Sport-Turism, București, 1980, p. 329, consemnează astfel baza materială a stațiunii: *Complexul balnear O.J.T.: bază de tratament dată în folosință în 1977, 250 de locuri, în camere de confort I și II, și 260 locuri în vile de confort II și III* (care

au dispărut între timp, cifra fiind oricum exagerată!); *Hotelul cu 150 de locuri* aparținând Uniunii Naționale a Cooperativelor Agricole de Producție și, pe malul dinspre șoseaua națională Brăila-Buzău, *Motelul Cooperatiei de Consum*. Pe malul lacului erau amenajate două plaje pentru băi reci cu o suprafață de aproape 10000 m² și o platformă împrejmuită pentru nudism. *Unități comerciale*: o cofetărie, o berărie, chioșcuri de răcoritoare, unități de produse alimentare, industriale, legume și fructe, obiecte de artizanat, un bar de zi. *Unități prestatoare de servicii*: o unitate de frizerie și coafură, un oficiu de poștă și telefon. Stadion. Un club, în care se proiectează și filme, o sală de televizor. Astăzi, după 40 de ani, nu se mai păstrează nici amintirea lor, oglindă a unui grad scăzut de confort și civilizație.

Aproximativ aceleași date le descoperim în lucrarea profesorului Ionel Șt. Alexandru din 1997, p. 35-37: *Complex balnear cu 250 de locuri și o modernă policlinică ce funcționează în tot timpul anului și care poate asigura în 8 ore peste 2000 de proceduri terapeutice. Hotel UNCAP cu o capacitate de 250 de locuri, cantină și bază proprie de tratament pentru membrii cooperatori veniți din toată țara. Motelul „Turist”, finalizat în 1978, 50 locuri cazare și un restaurant cu 100 de locuri. În numeroasele vile existente mai pot fi cazați încă un număr de 270 de persoane. În 1986 a fost dat în folosință un hotel cu 137 de locuri, alte două aflându-se în construcție. Planul de sistematizare prezentat de Institutul de Proiectări Județean în 1988 prevedea realizarea a încă 2 complexe hoteliere cu o capacitate de 500 de locuri, bază de tratament și de alimentație, din care unul se află într-un stadiu avansat de construcție [ca și astăzi, după 13 ani, când și-a schimbat proprietarul! - n.n.]. Extinderea campingului, care dispunea numai de 100 de locuri. 500 000 de vizitatori anual, peste 15 000 de persoane cură balneară anual și plaja din jurul lacului, capacitate nelimitată de locuri, fiind zile când se înregistrează peste 20 000 oameni.*

În planurile de sistematizare din 1988, în afara celor două hoteluri proiectate, din care s-a ridicat doar unul pe jumătate, aflat în stare de părăsire, amintind de *zidul părăsit căutat de Meșterul Manole*, dar care nu și-a găsit ctitorul, mai exista încă un proiect (de-a dreptul futurist, uitat în niscaiva arhive prăfuite), care urmărea valorificarea Lacului de sud prin împărțirea lui în patru zone de agrement, cu ștranduri și solarii pentru băi, restaurante și chioșcuri, terenuri sportive pentru fotbal, tenis și handbal, baze nautice, cât și terenuri pentru bowling, popicării și mini-golf (v. Ionel Șt. Alexandru, lucr. cit., p. 37). Lipsa fondurilor a făcut ca aceste planuri să rămână și astăzi în stare de proiect, lacul de sud neintrând nici în PUZ - ul întocmit recent.

În iulie 2010, Primăria a obținut acordul Ocolului Silvic de a desființa zona de arătură și de a permite accesul automobilelor pentru amenajarea lizierei pădurii drept stadionul Chimia prin amplasarea de pubele și saci menajeri pentru gunoi, ca și a unor toalete ecologice pentru cei care vor să petreacă câteva ore în aer liber. E un început de civilizație, la care s-a asociat și distribuitorul unei importante mărci de bere, care s-a angajat să se ocupe de aceste facilități în schimbul instalării unui punct de vânzare a berii, dar și a altor preparate alimentare, ca și de a întreține atmosfera cu muzică de calitate.

În mai 2010, a fost prezentat *Planul Urbanistic Zonal Lacu Sărat*, realizat la comanda Unității Administrativ Teritoriale, respectiv Primăria Municipiului Brăila, de către S.C. Oppidum Studio SRL, șef proiect dr. arh. Liliana Buhociu. Conceput în spiritul principiilor dezvoltării durabile, acesta stabilește disfuncționalitățile și propune dezvoltarea în continuare a stațiunii, astfel încât să atingă acei parametri care să-i permită *trecerea de la categoria de stațiune balneoclimaterică de nivel local la cea de nivel național*. Planul oferă o radiografie detaliată a stațiunii de astăzi, dar, mai ales, propune direcții de dezvoltare viitoare, care, puse în fapt, ar transforma stațiunea într-un unicat pe plan național după știința noastră. De aceea, în prim plan se află capitolele *Strategia de valorificare a potențialului turistic al stațiunii Lacu Sărat* (în lipsa unor zone cu potențial excursionist, se propune integrarea stațiunii într-o rețea turistică locală - Balta Mică, Blasova și fluviul Dunărea -, cu

posibilități de vânat, pescuit și croaziere) și *Echiparea turistică a teritoriului / propuneri de amenajare și dezvoltare*. Dincolo de unitățile hoteliere sau locuințele individuale, proiectul menține tabăra școlară cu 300 de locuri, propunând mai multe obiective mai mult decât îndrăznețe: pavilion al muzicii; sală polivalentă cu 500 de locuri și cazinou; amfiteatru cu 1000 de locuri; terenuri de fotbal și de handbal; pistă de atletism; popicărie, sală de forță, tribună, vestiare, complexul sportiv născându-se în jurul actualului stadion *Chimia*; bazin olimpic; piscină pentru copii / *bălăcitoare*; skyboard / loc de joacă pentru copii. Spațiile pentru aceste locații ar rezulta din reamplasarea serelor în continuarea mănăstirii și redimensionarea taberei școlare.

Amplasate în extremitatea sudică a stațiunii, *Serele*, înființate în 1962, continuă vechea pepinieră care dăduse naștere pădurii Lacul Sărat, cadrul natural propice odihnei și recreării. Vizibile dinspre DC8, ocupă un perimetru de 3,72 ha, din care 13537 m² serele propriu-zise.

Ziarele locale consemnează periodic disputa dintre comuna Chiscani și Municipiul Brăila asupra regimului juridic al stațiunii. Prima susține că stațiunea Lacul Sărat și Combinatul Chimic se află pe teritoriul comunei iar municipalitatea că acestea s-au ridicat prin investițiile sale. De altfel, ele sunt incluse în suprafața municipiului (4392 ha), alcătuită din trei trupuri: trupul municipiului propriu-zis, stațiunea Lacul Sărat și platforma industrială Chiscani, primăria Brăila realizând și PUZ - ul stațiunii. Miza o reprezintă miliardele de lei vechi percepute din impozite de teren și diverse alte taxe administrative.

Și totuși, stațiunea se dezvoltă încet, dar sigur și constant de 20 de ani, având drept centru motor fostul hotel al UNCAP, cunoscut astăzi sub denumirea de **Unitatea de Tratament Balnear Perla**, ai cărui vizitatori pensionari, șubreziți de vârstă și de muncă, erau obligați să se deplaseze la baza de tratament *Flora*, înfruntând ploaia și gerul și riscând astfel să se îmbolnăvească și mai rău.

Când, în 1990, din Lacu Sărat nu mai rămăsese decât un loc părăginit și dat uitării, citim în *Monitorul Oficial al județului Brăila, nr. 15/2008, p. 22*, directorul unui complex turistic a avut o idee care a scos Lacu Sărat din propriul nămol. Printr-un artificiu tehnic, trăgând conducte peste conducte și folosind panta naturală cu o diferență de nivel de un metru, a reușit să aducă, gravitațional, apa și nămolul din lac direct la baza complexului turistic. Iar rezultatul a fost că Lacu Sărat a redevenit un punct de referință pe traseul turismului de refacere și tratament iar financiar a renăscut pur și simplu.

Directorul nenumit era domnul Vasile Roman, care, astăzi, „se laudă” cu *trei licențe: hidrotehnician, economist și jurist*, toate obținute în dulcele târg al Ieșilor, a doua sa mare iubire după Lacul Sărat, unde sfințește locul de 25 de ani, la cel mai înalt nivel de competență, atestat de brevetele de *manager în activitate hotelieră și alimentație publică*, dar și *turism sau expert contabil*.

Prima izbândă a reprezentat-o *racordarea centralei termice a hotelului*, care până atunci funcționa pe păcură, *la rețeaua de gaz metan*. După aprobarea obținută în 1990, a urmat racordul, prin conducte subterane în lungime de 3 km, realizat cu fonduri de la Ministerul Muncii. Inaugurarea centralei a avut loc în 1992, în prezența Președintelui Ion Iliescu. Aprobarea pentru conducte de 2 țoli (utilă doar pentru centrala proprie) a fost înlocuită cu alta de 4 țoli, ceea ce a permis *racordarea întregii stațiuni la rețeaua de gaz metan*.

În 1994, prin Decret prezidențial, se aproba construirea bazei proprii, care se va realiza în două etape: 1) o microbază, în 1999, la parterul hotelului, dotată cu aparate de electroterapie și căzi individuale și 2) baza de tratament proprie, în 2006, construcție nouă, care utilizează stația de pompare a apei sărate, evidențiată în MO al județului. Concret, apa sărată era captată printr-o conductă de 4 țoli din polipropilenă, anticorozivă, de la 200 m din interiorul lacului, apa intrând gravitațional în stația de pompare și fiind împinsă la centrala

termică. Aici, era înmagazinată în 4 boilere de inox cu o capacitate de 5000 l fiecare, încălzită și trimisă în bazinul și în căzile cu apă sărată. Tot în 2006 s-a obținut licența de exploatare a nămolului sapropelic de la Agenția Națională de Resurse Minerale.

Cu o bază dotată la nivelul balneo-terapeutic modern, **Complexul Perla** se bucură de prezența a numeroși pacienți, ceea ce depășește posibilitățile de cazare proprii, în perioadele de vârf apelându-se și la alte trei unități hoteliere: *Diana, Mara și Flora*, masa servindu-se într-un restaurant clasic, cu utilaj la standarde moderne din inox, în două și chiar trei serii.

Pentru a se răspunde solicitărilor se află în construcție, la nivelul etajului I, **un corp nou (P+3)** iar în zona stației de pompare **o plajă, cu fonduri de la Ministerul Muncii.**

Pentru renumele de care se bucură, complexul *Perla* a fost vizitat de către M.S. Regele României, Mihai I, de către Președintele Emil Constantinescu și de către alte personalități, unii, cum ar fi Prințul Paul, urmând aici chiar tratamentul.

Pentru astfel de performanțe de vârf la nivelul Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei, prin Decretul nr. 1101/10 decembrie 2004, publicat în MO 1178/13 decembrie 2004, domnul Vasile Roman a fost distins cu *Ordinul național Pentru Merite în grad de Cavaler* iar pentru *deosebita contribuție la înălțarea Mănăstirii Sf. Pantelimon* (cazarea și masa meșterilor vrânceni - n.n.) a primit din partea P.S. Casian, Episcop al Dunării de Jos, un **Document de cîtor de lăcașuri sfinte**. Documentul este datat: 27 iulie 1999, ziua sfințirii lăcașului.

Inventarul bunurilor imobile din municipiul Brăila, realizat în 2001, consemnează următoarele elemente de identificare: suprafață plajă-72000 mp, suprafață pădure-70000 mp, S. spații verzi-221316 mp, S. alei-37858 mp, S. gazon-2000 mp, S. construcții-7326 mp, S. parcare-7696 mp, S. zonă protecție-23,1 ha.

Lacul Sărat acum o sută de ani sau *Mais où sont les neiges d'antan?*

Alexandru Vlahuță - *România pitorească(1901)* despre „vestitele băi de la Lacul - Sărat”: *Cu treizeci de ani în urmă era câmp pustiu pe aici, doar bivolii se răcoreau pe arșiță în mlaștinile sărate ale acestor bălți. Acum s-a ridicat un orașel, cu grădini, hoteluri și bai, în mijlocul acestei câmpii nisipoase, lângă lacul al cărui nămol negru – un adevărat izvor de tămăduire – atrage vara mii de bolnavi din toate ungherele țării.*

Cecilia Ștefănescu - Goangă, mama vestitului bariton, a cărui casă, monument istoric din Piața Poligon, se află într-o continuă degradare, locaș pentru oamenii străzii, a întreținut o bogată corespondență cu Lucia Cervini Harden (Grossu), aceste două celebre fiice ale Brăilei, remarcabile pianiste, bucurându-se de celebritate europeană. Doamna Ștefănescu s-a aflat în stațiune pentru a face băi calde cu începere de la 24 mai 1906, alături de alte persoane din protipendada Brăilei: Mișu Basarabeanu, Stavropol, Partolo, Vechsler și Cavadia. Sezonul începuse, dovadă că în perioada 29 mai - 4 iunie călătoriseră cu tramvaiul nu mai puțin de 3088 de persoane.

O scrisoare a Cecilei din vara anului 1906 descrie cu lux de amănunte stațiunea Lacul Sărat, unde urmase o cură balneară. „(...) Niciodată n-aș fi crezut că aici, la un pas de noi, avem o stațiune în care se poate petrece atât de frumos. Căutam fericirea aiurea, prin toate stațiunile țării. Ba și prin străinătate, pe la Carlsbad (așa cum va proceda însăși Cecilia în anul 1908 - n.n.), și, când colo, ea era atât de aproape. Stațiunea noastră are o sală de teatru și un teatru în aer liber. Are chioșc pentru fanfară, altul pentru ape minerale. Dispune de câteva terenuri pentru jocurile de popice și de tenis, de un parc englezesc, de un cazinou și de un alt restaurant al cărui proprietar a devenit un oarecare Oprișenescu și unde se află bucătărie română, franceză și germană. Separat se află o berărie care servește fel de fel de mărci, până și berea Slepung o poți găsi numai cu 50 de bani halba. Nu departe se află un alt restaurant, al lui Untaru, cu spații separat amenajate pentru berărie. Stațiunea are numeroase vile, una mai frumoasă decât alta, care se întrec în confort. Trebuie să-ți amintesc de ele, poate de unele ai și auzit. Ele se numesc, în majoritate, după numele proprietarilor: Mihăiescu, Apostolescu, Jipa, Segărceanu, Romano, Gorovei, Paleologu, Oprișenescu, Traian Cristescu. Altele se numesc: Floricica, Luna, Toledo, Versailles, Garofița, și încă altele ale căror nume nu-mi vin acum în minte. În stațiune se află și un mic spital (ulterior denumit Sanatoriul Principele Nicolae-n.n.), precum și numeroase cabinete medicale. Mici magazine, dar bine asortate. Toate acestea, alături de factorii naturali de tratament, fac ca

stațiunea să fie căutată de numeroși vizitatori. Vin aici și numeroși străini, deoarece vestea nămolului și a apei tămăduitoare a făcut înconjurul lumii...”

Iată zestrea turistică a stațiunii la începutul anului 1906 (*Lacu-Sărat*, nr. 9/20 ianuarie 1906):

- 11 vile sau hoteluri de primul rang și 20, de rangul II – III, care asigurau aproximativ 600 locuri de cazare, după cum urmează: *Hotel Popescu* - 131 camere, *Hotel Bristol* - 26 camere, vilele *Col. Segărceanu* - 40 camere, *Căp. Niculescu* - 31 camere, *Manolescu* - 15 camere, *Mantu și Gorovei* - 26 camere, *Petrescu* - 28 camere, *T. Apostolescu* - 10 camere; *Paleologu* - 25 camere, *Giurescu* - 6 camere, *Nisipeanu* - 17 camere (Era situată în fața cazinoului. A fost distrusă în 1906 de un incendiu.), *Campiniu* - 10 camere, *A. Gheorghiu* - 21 camere, *Mihăescu* - 10 camere, *Christescu* - 7 camere; *Bădără* - 17 camere. În afara acestora existau numeroase alte vile, ocupate în sezon de proprietari și prietenii lor, cum ar fi cea a lui Pavel Țane, compusă din două saloane, trei camere și dependințe; Badea G. Jippa, N. Jaja, Mathilda Ilian, Parascheva Constantinescu, Gh. Triandafil, R.P. Atanasovici, Ion D. Vasilescu etc.

- [Vila M. S. Mihăilescu adăpostea și restaurantul *Național la Transilvania*, care și-a început activitatea la 25 iunie 1923 cu obiectul *cârciumă, restaurant, fabrică de sifoane și macelărie*.]

- 4 restaurante principale și alte 3 de mâna a doua: *Villa Regală* (a lui Hilariu Giurescu), *Popescu*, *Chiriac* (Vila Oprișenescu) și *Untaru*. Ultimii își fac publicitate în revista *Cura*:

• *Terasa Marelui Restaurant al Vilei Oprișenescu. Bucătărie română, germană și franceză. Cafea Marghiloman, Brătianu, nemțească și turcească. Berărie aparte din renumita fabrică Bragadiru. Camera - 2 franci pe zi, 40 franci lunar.*

• *G.I. Untaru, în fața cazinoului și a Parcului, a deschis renumitul său Restaurant și berărie **La principesa Maria**. Pivniță asortată cu diferite vinuri speciale. Mâncăruri reci și calde cele mai alese și serviciu prompt.*

- 2 cofetării și o berărie

- în timpul stagiunii, în piață se desface carne și zarzavat; în fiecare zi vin femei de prin satele învecinate cu unt, ouă, păsări.

- 3 magazine cu coloniale și diferite alte articole

- o fabrică de apă gazoasă, o brutărie, o franzelărie de lux a lui Francesco Patrichi

- *Farmacia Stațiunii Balneare*, sucursală a Farmaciei *La Minerva* a domnului M. St. Pantely (amplasată pe strada Regală colț cu str. Golești, unde funcționează și astăzi tot o farmacie, ca și în urmă cu o sută de ani)

- Stabiliment de băi cu 150 de cabine pentru băi calde

- Cazinoul / Cazinul are o sală pentru spectacole și baluri, o cafenea cu biliard și diferite jocuri de distracții

- stagiunea este deschisă între 1 mai și 31 august, medic diriginte

- grădină, parc englez

- în parc, jocuri de crichet, tenis și popice

- Muzica militară, ce cântă 6 ore pe zi, în Pavilionul / Chioșcul muzicii. Până în 1893, muzica marca deșteptarea la ora 6, mai apoi la 7 iar în anii 1900, la 8, pierzându-se ore răcoroase și plăcute stând în pat. În 1922, fanfara cânta timp de 6 ore, de trei ori pe zi: dimineața în fața băilor, după-amiază în parc și seara în Pavilionul muzicii, din fața Cazinoului.

- masa se servea în aer liber, mesele aflându-se pe podișuri de scânduri, lumea nemaifiind expusă la răceală de la picioare (ca și astăzi, pe Regala sau Călărași). La dejun erau acoperite cu pânză, la adăpost de arșița soarelui.

- lăutarii cei mai vestiți [cu 20 de ani înainte, în august 1883, în numai 3-4 zile, marele folclorist G. Dem. Teodorescu transcria în stațiunea Lacu Sărat 8128 de *viersuri*, reprezentând 53% din moștenirea rapsodului brăilean **Petrea Crețu Șolcan** (din familia căruia descinde maestrul jazului românesc Johnny Răducanu, pe al cărui certificat de naștere scrie *Crețu Răducanu*), **lăutarul Brăilei**, *căruia îi datorăm scăparea din noianul uitării a celei mai frumoase, mai bogate și mai interesante părți din literatura românească nescrisă*. Alte 7000 de *viersuri* au fost transcrise la București. Norocul a fost de partea amândurora: i-a adus celebritate artistului popular, înzestrat cu o memorie fenomenală, a cărei fidelitate îi permitea să reproducă balade de mari dimensiuni, ca *Badiul* - 1020 *viersuri*, *Stanislav Viteazul* - 1044 sau *Meșterul Manole* - 824, nepierzându-se în anonimat, și i-a permis folcloristului să realizeze o operă de mare valoare - *Poezii populare române* (1885), care cuprinde 48000 *viersuri*, din care peste 15000 i-au fost comunicate de brăilean. G. Dem. Teodorescu a cinstit și popularizat numele lui Șolcanu printr-o conferință la Ateneul Român, pe care a publicat-o în broșura *Petrea Crețu Șolcanu, lăutarul Brăilei* (1884)].

Prezența lui G. Dem. Teodorescu și a lui Petrea Crețu Șolcan sunt dovezi ale renumelui stațiunii, muzica fiind o constantă în restaurante, dar și în *Pavilionul muziceii*, unde concerta zilnic fanfara. Nu întâmplător, pentru anul 1907 se intenționa organizarea unei stagiuni estivale muzicale.

- lăptăria familiei Basarabeanu, *Lăptăria Nazica*, cu o grădină prevăzută pe margini cu mai multe chioșcuri-separeuri, oferind laptele cel mai bun și derivate (lapte bătut, unt), era amplasată aproximativ pe locul grădinii de astăzi a mănăstirii. O adevărată cronică mondenă relatează *funeraliile doamnei Lucreția Andronescu, soția d-lui Președinte al Tribunalului din Buzău și fiică a stimatei familii Basarabeanu, săvârșite luni, 30 octombrie 1906, la ferma Nazica*. Cortegiul era deschis de 10 preoți în frunte cu protoiereul Didicescu în trăsuri. Urmau un car încărcat cu zeci de coroane din partea familiei și a cunoscuților și carul funebru tras de 8 cai, condus de frații defunctei Ionel și Mișu Basarabeanu, de domnul Andronescu, soțul, frații Andronescu ș.a. Lentile erau ținute de domniile colonel Cramlău, colonel Berlescu, George Cavadia, cunoscutul muzician și filantrop, B. Jongaperianu, Vucino și M. Căpitănescu, judecător. Apoi, 300 de persoane străine, fanfara Regimentului Siret Nr.11, adusă de la Galați, 25 de trăsuri și cupeuri, cortegiul întinzându-se pe un kilometru. La apropierea cortegiului funebru, corul ceremonial, sosit dinainte, a intonat imnuri funebre. După serviciul religios, în acordurile fanfarei ce intona marșul lui Chopin, răposata a fost depusă lângă coșciugul defunctului G.O. Basarabeanu, tatăl.

Cronica turistică a Ceciliei Ștefănescu - Goangă continuă cu menționarea vizitatorilor stațiunii, personalități din țară și străinătate, din perioada estivală, pe care a părăsit-o la sfârșitul lunii august:

- Baronul de Beyens, ministrul Belgiei la București
- generalul Vartiadi, comandantul corpului III de armată
- generalul T. Constantinescu, comandantul brigăzii de artilerie
- M. A. Rachtivan (fost prefect de Brăila), secretar general al Ministerului de Interne, care, însoțit de prefectul Faranga și primarul I. Berceanu, a onorat cu prezența balul de joi, 13 iulie. În calitate de secretar general, a luat parte la dezvelirea monumentului lui Traian din data de 8 noiembrie 1906. La banchetul dedicat evenimentului, în toastul său, a atacat pe Tache Ionescu, ministrul finanțelor, motiv pentru care se va retrage de la minister.
- contele Witte
- dr. Besim - Omar Pașa, general turc de divizie și profesor la catedra de obstetrică și ginecologie, de la Facultatea de medicină din Constantinopol
- general Averescu (căsătorit cu Clotilda, absolventă a Conservatorului, prezentă adesea pe scenele Brăilei, de exemplu, pe 17 februarie 1908, concert dat în folosul Institutului fiicelor de militari).

- la sfârșitul lunii iunie stațiunea este vizitată de ministrul Lucrărilor publice, I. Grădișteanu, însoțit de inginerul Saligny, prefectul de Brăila Faranga și primarul municipiului , I. Berceanu, care vor servi masa la restaurantul Dacia - hotelul Popescu.

- pe 30 iulie, la același restaurant, participă la o recepție Î.P.S. Sa Episcopul Pimen al Dunării de Jos, prezent la sfințirea bisericii din satul Lacul Sărat.

- Alteța Sa Principele Ferdinand (18 iunie, orele 3:30), venit să asiste la cursa de cai pe hipodromul orașului, în calitate sa de președinte de onoare al *Societății de îmbunătățire a rasei animalelor*, însoțit de aghiotantul său, colonel Râmniceanu, a sosit cu automobilul după ce se rătăcise, ajungând întâi în satul Lacu Sărat. A fost primit pe aleea din fața parcului, împodobită cu ghirlande de flori și steaguri tricolore. În fața Cazinului, ai cărui pereți erau tapetați cu portretele familiei regale și steaguri tricolore, se ridicase un arc de triumf. I s-au dat explicații în fața unui vas cu nămol, oferindu-i-se *o jerbă superbă de flori* și patru volume splendid legate aparținând dr. Naumescu (*Descrierea stațiunii Lacu-Sărat și Observații clinice*) și dr. Bastaki (*Studiu clinic al Băilor Lacu-Sărat*), ca și o broșură cu petiția către guvern, cerându-se ajutorul M. S. Regelui Carol I printr-o telegramă aparte, în care se solicita *luarea sub înalta sa ocrotire a stațiunii, prin faptul că ar adăposti câtva timp pe unul sau mai mulți membri ai Casei Regale*. [În sezonul 1906, în stațiune se aflau trei medici: Doamna dr. Moschuna Sion, medic oficial al băilor; dr. Naumescu, medic oficial între 1 mai și 1 septembrie, prof. dr. Bastaki, prezent de aproape 20 ani în stațiune, specialitate exclusivă: *Faceri și boale de femei*, acesta având cabinetul la Hotelul Popescu. După 5 ani expirați, prin decret al M. S. Regelui, dr. D. Naumescu este renumit pentru încă o perioadă de 5 ani. Pentru frumusețea incipitului Decretului, îl reproducem mai jos:

Carol I

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională

Rege al României

La toți de față și în viitor sănătate...

Doctorul D. Naumescu era încă medicul oficial al stațiunii în anul 1926, când, candidând pe listele Partidului Poporului, devenea senator la Colegiul consiliilor comunale și al Consiliului județean. S-a aflat permanent în conflict cu Theodor Bastaki (n.1853, Iași), ca nepot al unui emigrant grec, venit la Brăila în 1810 din Cesmé (Asia Mică). A mai avut doi frați (unul agronom, deputat și senator de Fălciu / Vaslui; altul, avocat, primar al Galațiului în 1902) și două surori. Facultatea de Medicină la Paris, specialitatea-„boli de femei”,1884; medic secundar la Maternitatea București; profesor suplinitor și, apoi, definitiv la catedra de clinică și teorie obstetricală la Facultatea de Medicină din Iași (1887-1891). Retras din profesorat, devine medic șef al serviciului ginecologic de la Spitalul Filantropia, care îl detașează în vara anului 1903 ca medic specialist la Lacul Sărat, post la care nu va mai renunța, rămânând director al stațiunii, în care calitate a contribuit substanțial la modernizarea acesteia. A fost însărcinat de ministrul Domeniilor P.P.Carp să facă un studiu special în străinătate și să alcătuiască un raport spre a înființa aici o stațiune model. Călătoria și studiul au fost făcute în asociație cu ing. V. Istrati și arh. L. Blanc. Stabilindu-se în Galați, va rămâne simplu medic practicant la Lacul Sărat. Dintre lucrările sale amintim: *Știința și arta moșitului, 1893, și Studii clinice asupra băilor Lacului Sărat, 1903*. A fost Ofițer al ordinului „Coroana României”.]

De altfel, toți oaspeții de seamă ai Brăilei erau invitați să viziteze stațiunea Lacul Sărat. Așa s-a întâmplat și în 1902 cu studenții italieni din Societatea *Corda Fratres*, a căror vizită, în semn de fraternitate, a avut drept rezultat hotărârea de a ridica o statuie Împăratului Traian, proiect realizat pe 29 noiembrie 1906, când a fost dezvelit monumentul din Piața Sfinții Arhangheli sau cu frunțașii partidului conservator la 23 mai 1902, General I. Lahovari,

Take Ionescu, C. Disescu. După consfătuirea din splendida locuință a lui Christodul Suliotti de pe str. Grădinii Publice(azi, monument istoric), la orele 5 d.a., fruntașii conservatori, familia d-lui Suliotti și ceilalți invitați *au plecat cu tramvaiul electric la Lacul Sărat unde simpaticul d. Suliotti aranjase în onoarea oaspeților bucureșteni un delicios prânz în frumosul restaurant al d-lui Gabriel Opreșănescu. Invitații au vizitat stațiunea balneară și parcul care, după opiniile exprimate, este cel dintâi din țară.*

Așa s-a întâmplat și la 23 mai 1933, când Brăila primește vizita societății corale *Cezar Frank*, primită la gară de însuși primarul municipiului Liviu Macedonescu. Punct de atracție, stațiunea era vizitată și de grupuri organizate, cum ar fi, de exemplu, în anul de referință 1906, de către corpul didactic primar din județul Buzău (14 aprilie), de corpul didactic israelit din țară (23 aprilie), de către 150 de elevi ai Școlii superioare de comerț din Galați (4 iunie) și de către elevii Școlii Normale din Iași „Vasile Lupu”.

Pe 10 mai avea loc agapa funcționarilor prefecturii la restaurantul Untaru, muzica fiind asigurată de *banda* de lăutari a lui Grigoraș. În 17 iunie, la restaurantul Dacia din Hotelul Popescu, ofițerii Regimentului 3 Artilerie Franța (cu sediul pe strada Eremia Grigorescu, de astăzi) ofereau un banchet în onoarea generalului Toma Constantinescu. Joi după-amiaza, 31 august, ofițerii Regimentelor 3 și 4 Roșiori participau la o agapă, în care fanfara Regimentului 28 Infanterie Pitești, dirijată de căpitanul Petrescu, a inclus în repertoriu și valsul *Dunărea mândră* a cunoscutului șef de orchestră Leopold Kern, organizatorul fanfarei brăilene din anii 1900.

Numărul vizitatorilor era în continuă creștere. Astfel, în săptămâna 1-7 mai 1906 se perindaseră 2075, față de numai 1236 în aceeași săptămână din anul anterior. În săptămâna 8-15 iunie, numărul băilor calde fusese de 1935 iar al celor reci numai de 243, numărul celor calde covârșind întotdeauna pe cel al recilor. În aceeași săptămână, ministerul Domeniilor epuizase stocul de bilete gratuite pentru întreg sezonul, solicitându-se încă o mie și distribuția lor de către administratorul stațiunii, Filderman, doar celor cu adevărat îndreptățiți. În total, în sezonul 1906, se efectuaseră 21680 băi calde și 4971 băi reci.

Cronicăreasă în toată regula, cum se autodefinesc, doamna Cecilia Ștefănescu-Goangă mai consemnează: *Studiile asupra nămolului au fost făcute de dr. V. Babeș (efectuase analiza bacteriologică a nămolului în urma solicitării dr. Bastaki, medicul stațiunii, și nu găsisese nici un microb - n.n.) și prof. Cosmovici (de la Universitatea ieșeană, specialist în zoologie, cercetase fauna cu microscopul) iar analizele (chimice) au fost efectuate de dr. Bernard (în anul 1883 - n.n.). Stațiunea dispune și de o revistă balneară având titlul „Cura”. Este o revistă a tuturor stațiunilor balneare și climaterice din țara noastră, dar care se editează aici, la Brăila. În plus de aceasta, pe timpul sezonului, apare un buletin zilnic, intitulat „Ziua în Lacul-Sărat”, unde ți se oferă întregul program al zilei privind distracțiile ce se organizează sau spectacolele care au loc.*

[Tabloul presei dedicate stațiunii indică existența mai multor publicații, după cum urmează:

Ecoul Lacului Sărat. Iunie 1896

Curierul Lacului – Sărat. 27 mai – 8 iulie 1902, săptămânal, director și proprietar: Em. I. Guttmann – Mimy. Menționate în unele cataloage, aceste două publicații nu se găsesc la Biblioteca Academiei. În primul număr, la *Cuvinte prime* citim: *Ne vom da silința a o face și a o arăta ca Lacu-Sărat e locul unde cel bolnav găsește tămăduirea iar cel sănătos un colt plăcut*”(subl. ns.). Dr. D. Naumescu și dr. Bastaki prezintă efectele băilor și nămolului Lacului.

Lacul Sărat. Izvorul Tămăduirii, 20 iunie 1903. Redactor: Dr. Th. Bastaki, care răspunde la articolul scris de dr. Naumescu privitor la eficacitatea băilor de nămol, articol care exprima păreri dăunătoare stațiunii balneare după opinia sa. Ziarul retipărește articolele

doctorilor Bastaki și Naumescu din „Curierul Lacului – Sărat”, după care publică articolul său polemic intitulat „O nouă descoperire - Magister dixit”

Lacu – Sărat. *Buletin săptămânal al stațiunii. Organ al proprietarilor și comercianților din Lacu – Sărat.* 20 noiembrie 1905 – 18 martie 1907. Seria II: 24 iunie 1912. De la 21 martie 1906, titlul: **Cura.** [Directorul și proprietarul periodicului *Lacu-Sărat*, devenit *Cura*, era Hilariu Giurescu, fost inginer în corpul tehnic al statului și șef de secție la CFR, apoi director al Societății de tramvai electric din Brăila.] Scopul buletinului era să *ajute prosperitatea Lacului Sărat, să serve de călăuză vizitatorilor, dând dări de seamă despre împrejurimi, listele vizitatorilor etc.[...]să-și dea silința sa redeștepte în țară interes pentru Lacu-Sărat și să atragă la aceste băi publicul, atât pentru binele suferinzilor, cât și pentru al stațiunii însăși.* Acest buletin a totalizat 17 apariții, care tratează istoricul stațiunii, factorii de tratament-apa și nămolul, observații clinice cu prezentarea cazurilor tratate de medicul stațiunii etc. În ultimul număr articolul „Colegilor mei din țară” rezumă experiența de 13 ani a dr. Bastaki ca medic curant al stațiunii, de o ținută deontologică actuală privind conlucrarea medicilor: consult în localitatea de domiciliu cu recomandări cuprinzând istoricul bolii și tratamentul urmat, consult la venirea în stațiune și la plecare cu indicații către medicul care i-a făcut trimiterea.

Cura. *Revista stațiunilor balneare și climaterice din România.* 21 martie 1906 – 18 martie 1907. Seria II: 24 iunie 1912. Aceasta publicație continuă *buletinul săptămânal al stațiunii*, fiind o veritabilă revistă de balneologie, prima de acest gen din țară, așa cum reiese din titlul și subtitlul ei. Prezentând „cura” în țară și în străinătate, revista se vrea și o călăuză a vizitatorilor, ajutând la prosperitatea stațiunii. *Fără a pierde din vedere interesele Lacului Sărat, ba pentru a le servi mai bine, vom îmbrățișa cauza tuturor stațiunilor de cură din țară spre a pune în evidență și a demonstra superioritatea apelor minerale românești și a face cercetări comparative între ele, când vor fi similare.* Publica întinse corespondențe de la stațiunile balneo - climaterice din țară și străinătate (Karlsbad, Baden Baden, Nissa etc.). În foileton, dr. Naumescu publică o serie de observații clinice asupra bolnavilor veniți în cură în stațiune. [Dr. D. Naumescu se stabilise în Brăila în anul 1902, când fusese numit medic oficial al stațiunii. A fost și medic director chirurg primar al Spitalului comunal.] Revista anunța și apariția zilnică în sezon a unui buletin intitulat „Ziua în Lacu-Sărat”.

Publicitatea prezentă reprezintă un indiciu asupra importanței stațiunii. Astfel, conformându-se parcă îndemnului *Reclama în „Lacu-Sărat” ESTE AUR* (4 decembrie 1905), își caută clienți în stațiune *frații Bolintineanu* din București – producători de ciment (20 noiembrie 1905) sau *Drogheria I. Zaharia* din capitală care face reclamă la concentratul de păr EXPRESS WILSON, *cel mai mare progres al secolului* (13 martie 1906).]

Scrisoarea ne oferă și un adevărat **jurnal artistic.**

Pentru vara anului 1906 a fost angajată fanfara Regimentului 28 Infanterie din Pitești de sub conducerea căpitanului Petrescu. [În 1901, cum aflăm dintr-o altă scrisoare a Ceciliei către Lucia, se aflase muzica militară a Regimentului 27 Bacău, care oferise aici un eveniment muzical-distractiv. *Cecilia petrecuse de minune, datorită salvelor de tunuri, jocurilor de rachete, bățăilor cu flori, bățăilor cu confete parfumate, și, mai ales, datorită asalturilor de serpentine.* În toiul serbării se înălțase un balon uriaș din care căzuse *un potop de stele* - N. Teodorescu, op. cit., p. 315.]

*Au venit în stațiune numeroase trupe de actori printre care și cea de la Iași cu Cuzinski și Armășescu (era o companie a Teatrului Național din Iași, care susținea patru spectacole pe săptămână - n.n.), cu piese ușoare, distractive, cum au fost: **Salvatorul femeilor; Un domn susceptibil; Trăiască industria; Bărbatul de paie; Nădrăgilă, doctor; În noaptea nunții; Voi invita pe domnul maior; Mirele fără mireasă; Revanșa scărilor; O vizită englezească; Un talisman sfânt; În zori de zi; Condica suferințelor; Oh! femeile.***

(Spectacolele se desfășurau în vasta grădină a restaurantului Kiriak din vila Opreșenescu, unde se amenajase o arenă de vară.).

Încă de la începutul sezonului s-a instalat Fotoplasticul Imperial care a oferit tablourile cele mai interesante din lume. Patronul a adus și un gramofon magnetic, cea din urmă perfecțiune, la care se puteau auzi cele mai frumoase opere, operete și romanețe. (Fotoplasticul, adus de doamna Varlaam, ce expunea vederile cele mai interesante din toată lumea, cum ar fi vederi din California, Italia și Expoziția de la Paris, era instalat într-un chioșc, lângă restaurantul Untaru.)

Au fost fel de fel de iluzioniști, prestidigitatori, magnetisatori, hipnotizori, care mai de care înzestrat cu fel de fel de titluri: ofițer al unor academii, conferențieri agregați ai Sorbonei, membri ai Societății astronomice din Franța, consilieri de Stat ai reginei Madagascarului, Comandori, decorați cu fel de fel de medalii, care au avut și ei hazul lor. [Între aceștia s-a aflat celebrul comandor Cazeneuve, iluzionist și hipnotisator științific, ofițer al Academiei, singurul agregat al Sorbonei, care dăduse în sala Cazinului două reprezentații de înaltă prestigitație, sugestivne, hipnotism și telepatie. - n.n.]

Vestitul mandolinist Simicel a dat și el câteva concerte cu piese din Paganini, Chopin, Rossini, Sarasate, Wieniavski, Meyerbeer ș.a.

N-a lipsit nici artistul brăilean Nicu Cristescu, căruia unii îi mai spun Piele-Lungă, care a jucat „Dracul și Oarba din Paris”, dramă-comedie cu cântece în trei acte.

Am asistat și la un concert coral al Asociației corale „Sf. Ștefan” din București.

La 15 iulie în salonul Cazinoului am audiat concertul violonistului M. S. Bourdin, absolvent al Conservatorului din Petersburg, și al profesoarei de pian Charlotte Blechner, absolventă a Conservatorului din Viena. Bourdin a cântat o **Cavatină de Reifese, al șaptelea concert pentru violină** de Beriot, se înțelege, acompaniat de Charlotte Blechner. Pianista a executat, solo, **Fantesie-Impromptu** de Chopin și **Tarantella** de Sangaf. Lor li s-a asociat și mandolinistul Constantin Razi, profesor de mandolină, care a executat **Serenade d' autre fois**, de un autor necunoscut, și **Berceuse** de Munier. (Ultimii doi artiști erau din Brăila. - n.n.).

Nu au lipsit nici **distracțiile**. Distracțiile cele mai mari au fost balurile, care, în sezon, la Lacul-Sărat se organizează în fiecare joi și duminică, la care participă sute de persoane. [Primul bal din sezonul 1906 a avut loc pe 28 mai, adoratorii zeiței Terpsichore plutind în lumea valsului amețitor. Un mare bal s-a organizat pentru strângerea unui fond de întreținere a Sanatoriului Principele Nicolae.] La ele vin oameni din Brăila, Galați și chiar din Tecuci. În zilele de bal, stațiunea întregă este împodobită cu ghirlande de stejar, becuri electrice multicolore și se amenajează chioșcuri unde se vând flori, confete și serpentine pentru bățile și asalturile ce au loc la sfârșitul serbărilor. [La intrarea în stațiune se ridică un arc de triumf, lucrat numai din lămpi multicolore, incandescente, deasupra căruia, din lămpi electrice, scrie **Salve**. - n.n.]. În fața vilei Opreșenescu se instalează de obicei un superb joc de artificii, lucrat de Societatea Vulcanul din București, care se deplasează prin oamenii ei la fața locului de le mânuiește cu multă pricepere și gust. Pe lac, în fața vilelor se amenajează instalația de comandă care trebuie să dea foc lacului și care este momentul culminant al întregii serbări. Acest moment nu scapă nici unui vizitator. Organizatorii, purtând focuri bengal multicolore, se îndreaptă spre lac cu muzica în frunte, după care, ajunși la lac, domnul Sava Zaharia, reprezentantul Societății Vulcanul, aprinde în fața tuturor celor prezenți fitilul instalației și, în mai puțin de zece secunde, o enormă coloană de foc roșu apare la suprafața apei având o înălțime de aproape douăzeci de metri, după care se aud bubuituri trase ca din tun însoțite de o pulbere de stele căzătoare, care, reflectându-se în luciul apei, dau un aspect de basm. [Focul figurează bombardarea unui vapor. Se creează impresia că te afli în mijlocul unei mari bătălii. - n.n.] Serbările acestea venețiene (din 20 și 23 iulie - n.n.), sunt extraordinare. Nu-ți mai spun și de întrecerile echipelor la popice.

Vizitatorii se împart în echipe și-i trag cu bilele, servindu-se în pauză cu bere. La una din aceste întreceri a câștigat echipa formată din domnul Mihălcescu, farmacist din București, doamna doctor Naumescu, domnișoara Armășescu, domnul Burghilea, director al serviciului consular de la Ministerul de Externe, domnul Petrovici, administratorul stațiunii, domnul Constantinescu, student, care au jucat contra altei echipe, formată din doctorul Naumescu, doamna Mihălcescu, domnișoara Rădulescu, inginerul Iacovache și domnul Jacques Brauner. Timp de două ore, cât a durat întrecerea, a fost o animație de nedescris. Glumele s-au ținut lanț. În tot timpul s-a servit bere și prăjituri. Apoi a început dansul. S-au făcut întreceri și a fost ales regele și regina balului. Nu-ți mai spun de cadrulul organizat de domnul Sabovici, care este un excelent dansator. O perioadă de vreme s-a instalat și ciroul Giuntini, unde am văzut câteva numere interesante oferite de o călăreață „non plus ultra”, de o alta „grotescă”, de un echilibrist de „forță” și de alți acrobați (N. Teodorescu, Gornistul Brăilei, Editura Muzicală, București, 1992, p. 325-327).

Lungul citat, reprodus din romanul dr. Nicu Teodorescu, împătimitul enciclopedist al Brăilei, visând renașterea orașului, vestit odinioară pentru apetitul de muzică și teatru, sugerează existența în stațiunea Lacul Sărat și a unei vieți artistico-distractive.

Existau baluri obișnuite date de antreprenorul stațiunii și baluri cu destinație specială, în beneficiul grădinarului șef al stațiunii, Victor Starka (30 iulie) sau al muzicii (6 și 13 august, ultimul încheindu-se cu un cadrul dublu).

Serbarea popicelor, 12 august, cu zeci de lampioane venețiene, în acompaniamentul fanfarei muzicii militare a Regimentului nr. 28.

Mari serbări venețiene au mai avut loc pe 13 și 15 august, intrarea 50 lei. Programul cuprindea *lupte cu premii, Lacul arzător, Watter Schouth și Tobogan; focuri de artificii furnizate de Fabrica Vulcanul - București, furnizoarea tuturilor serbărilor din țară; mare bătaie cu flori și confetti - aleea din fața parcului era acoperită de un strat de 25 cm de confetti, având impresia că umbli pe un strat de zăpadă.*

Sezonul 1906, deschis la 1 mai, s-a încheiat oficial la 1 septembrie. Animația înceta și pe timpul iernii rămăsese deschisă doar prăvălia domnului Chiriac, din fața stației de tramvai. În spațioasa curte a vilei Oprișenescu, se deschisese un patinoar, la care veneau brăilenii cu tramvaiul circulând din oră în oră. La începutul lui ianuarie sunt semnalate în stațiune, noaptea, haite de lupi. Viscolul a acoperit linia de tramvai în porțiunea din pădure, circulația fiind întreruptă. Mai erau prezenți antreprenorul Filderman; doamna și domnul V. Paleologu, proprietari ai unei vile; familia grădinarului șef Victor Starka; doamna și domnul C. Popescu, proprietarii celui mai mare hotel din stațiune. Ocolul silvic a continuat plantația de stejari și brazi de-a lungul liniei de tramvai.

Peste doi ani, în 1908, îl aflăm pe Panait Istrati ca portar de noapte, împreună cu prietenul său Mihail, eroul scrierii omonime, la Hotelul *Popescu*. Între cele *o sută de meserii* încercate de Istrati până la afirmarea sa din anii 1920, fără a prinde rădăcini în vreuna, s-a aflat și aceea de „servitor” la diverse hoteluri: valet la Hotelul *English* din București în 1904 și portar de noapte, la Hotelul *Regina* din Constanța, în 1906, de fiecare dată, împreună cu Mihail (v. *Între un prieten și o tutungerie*, în volumul *Codin*, Colecția Akademos, Editura Ig. Hertz, București, f. a.). Despre *cel mai vechi și mai cunoscut hotel din această stațiune* (Lacul Sărat - n.n.), [cu o sută și ceva de camere, cu tencuiala căzută a plafonului, mascată de cearșafuri vechi bătute în cuie, cu dușumele putrede, acoperite de tinichele] și care a fost și este exploatat de însuși proprietarul său, domnul C. Popescu, fost sergent de stradă în tinerețe, iar soția – guvernantă, fost mulți ani librar destul de cunoscut, mare proprietar, milionar astăzi, pentru a da o probă de lăcomie și moralitate burgheză, scrie Panait Istrati în *România Muncitoare*, nr. 28-29, din 7 și 11 iunie 1909, sub titlul *Cum trăiește breasla servitorilor*, v. *Panait Istrati - Publicistica de tinerețe*, Editura Porto-Franco, Galați, 1993, p. 13-16). Amăgiți de promisiuni, 3-4 inși fac munca a 7 servitori iar, toamna, la facerea

inventarului, pierd garanția, pentru a compensa ...dispariția a diferite bijuterii sau tacâmuri, însușite chiar de patroana cleptomană.

Nu știm ce resentimente nutrea Panait Istrati, dar *Hotelul Popescu*, cel mai solicitat din stațiune în anul 1906, era prezentat drept o clădire monumentală cu 138 de camere (!) [cu patru fațade, una pe strada principală, alta pe strada parcului în fața intrării în grădină și alte două pe străzi transversale în apropiere de stabilimentul băilor], cea mai mare din stațiune. Era întreținut și supravegheat de însuși proprietarul său, care investise 100000 lei pentru a-l mobila cât mai elegant. Hotelul avea și restaurantul *Dacia*, condus de restauratorul *Nae Moldoveanu*, meșter culinar.

Panait Istrati va reveni asupra hotelului *Popescu* în ultima sa carte *Méditerranée. Coucher du Soleil*, Editura Rieder, 1935, care reprezintă și ultima parte a ciclului *Vie d'Adrien Zograffi*. Compusă în 1934, alcătuită din 6 capitole, cu aspect de nuvele alăturate, lucrarea nu constituie un roman. Capitolul al VI-lea, *Les Passions du Lac-Salé*, apăruse în *Nouvelle revue française* din 1 februarie 1935 cu titlul *Le Lac-Salé*. În ediția de la Minerva, 1983, Alexandru Talex, apare cu titlul *Pasiuni la Lacul Sărat*, ortografierea numelui stațiunii corespunzând articolului hotărât francez (le) și fiind în acord cu alte mențiuni din opera istratiană. Adrian și Mihail se află la Lacul Sărat ca servitori la Hotel *Bobesco*, cu scopul mărturisit de a strânge bani pentru a-și petrece iarna viitoare în Egipt. Stăpânii lui păstrează calitățile din articolele de tinerețe. Textul ne interesează aici însă pentru descrierea stațiunii în două momente petrecute la distanță de 15-20 de ani.

În copilărie, venea cu mama (spălătoreasă, stând mereu cu mâinile în apă, dureri îngrozitoare la încheietura mâinilor) și cu Moș Anghel (din cauza curentului din dugheana sa, nu mai putea să-și miște picioarele), care, *într-o anumită zi din iulie, își burdușea poștalionul cu de-ale gurii și cu boarfe de dormit, nimerind în mijlocul unui furnicar de oameni, care din depărtare părea o șatră de țigani nomazi; dacă te uitai însă mai de-aproape, vedeai pe mulți mergând în cârje, pe alții sprijinindu-se în bastoane sau de brațul cuiva, iar unii purtați chiar cu targa. Copii rahitici se târau pe jos, ca vai de ei. Era o priveliște îngrozitoare, la care se mai adăuga și pustietatea locului. Cât vedeai cu ochii, nu întâlneai umbra nici unui arbore sau apa binefăcătoare a vreunui râu. Doar câteva tufișuri; ici-acolo câte-un salcâm pipernicit și o fântână cu apă sălcie, rea de băut. [...] În schimb roadele se vedeau. Dacă aveai răbdare, se petreceau minuni. Nu trebuia să faci baie, ci mai degrabă să te ungi, pe tot corpul, cu nămolul pe care-l scoteai din fundul lacului. Puteai să-ți vâri și-n urechi. Pe urma te prăjeai la soare, până ce se usca nămolul pe tine și numai după aceea săreai în apa, fără frică de înec, deoarece apa, fiind sărată, te ținea la suprafață ca pe o scândură, oricât de adâncă ar fi fost. Cel mult, dacă-ți zgâriai vreodată picioarele de bolovanii de sare. Și cine ar fi crezut că în fiertura aste, sărată foc, unde orice vietate ar fi murit, natura găsisese mijlocul cum să clocească mii de viermușori, care forfoteau la suprafața lacului, într-un strat grosior. Acești mormoloci, roșii la culoare, și se lipeau de corp când intrai în apă, se zbăteau ca niște drăcușori și, când îi striveai, musteau tinctură de iod. Lor le atribuia poporul vindecările miraculoase. Ologii, din toate colțurile țării, se îmbulzeau, răbdând toate lipsurile, știind din experiența altora că, după prima luna de cură, „poți zvârli cârjele”. Și că după alte trei veri de băi, la Lacul Sărat, te întorci acasă „așa de sănătos, de parcă atunci te-a născut mă-ta” (p.357-358)*

În 1908, când Adrian și Mihail se aflau portari la „Hotelul Bobesco”, *el de zi și eu de noapte, singurul pe care-l avea stațiunea* (30 de camere, 12 la parter și 18 la etajul întâi, închiriate cu trei luni înainte, și 15 atenanse pentru slugile care-și întovărășeau stăpânii aici; cura ținea 25 de zile, hotelul înprospătându-și clientele cam de 3-4 ori în răstimpul 15 mai-15 septembrie), Lacul Sărat devenise *una din primele stațiuni balneare românești*, având *instalație științifică, modernă, parc mare, cazinou, hotel, vile și o vestită muzică militară, mândria Regimentului 38 Infanterie*.

Sosind blagoslovitul Întâi Mai, stil vechi – ziua deschiderii stațiunii, când tricolorul flutura la toate geamurile, încă de la șase dimineața, un zgomot năprasnic de alămuri și tobe zguduia geamurile, deșteptând pe toată lumea. Comandantul Dutson trecea, valvârtej, în fruntea celor șazeci de flăcăi ai săi, străbătând în zigzag aleile parcului și atrăgând după sine o liotă de copii și de câini. (...)

Chioșcul muzicii era în centrul stațiunii. Acolo fanfara își lăsa instrumentele. Apoi i se servea o gustare pe cheltuiiala Administrației: tradiționale noastre „friptură rece de miel, usturoi verde și nemuritorul pelinaș”. În marea sală a Cazinoului, aceeași gustare aduna oficialitatea și notabilitățile Lacului, după ce mai înainte un popă (...) oficiase o scurtă liturghie. Și în vreme ce acești domni flecăreau, pe îndelete, despre binefacerile unei șederi la Lacul Sărat și despre meritele lor – afară, sufletul Nației se îmbăta cu-o veselie sănătoasă, pe care nici o amărăciune n-ar fi fost în stare s-o strice.

Căruțele țărănești, gătite cu ramuri de salcie pletoasă, veneau în șir neîntrerupt, însoțite de călăreți pe cai cu spume la gură și coame împăunate cu panglici tricolore. Societatea de tramvaie „Helios”, de la Brăila, alegea vagoanele cele mai noi, le împodobește cu salcie și stegulețe tricolore și le pune la îndemâna mahalagiilor, care le luau cu asalt. Din sfert în sfert de ceas, clopotul de bronz al tramvaiului, agățat de mânerul frânei, vestea, nebunește, restauratorilor Lacului, un nou val de cheflii. Manipulantul, un tânăr țaran, care nu-și mai venea în fire văzându-se ajuns conductorul acelei misterioase „mașini fără foc”, transformase clopotul într-o muzicuță cu sunete felurite, care înmărmureau pe țărani și pe fete.

Nu sosise încă ora prânzului și la nici un restaurant nu mai puteai găsi o masă liberă sau vreun scaun gol. Neavând încotro, puhoaietele de oameni năvăleau în pădure, fiecare cu mâncarea în traistă. Tarafurile de țigani, numeroase ca la bălci, nu pridideau cererile celor care strigau de pretutindeni, amenințându-i și înjurându-i, până în cele din urmă. Pe aleile parcului, cei care se plimbau formau o mare de capete, încăpățânate să-și croiască un drum până în piața Cazinoului; acolo muzica militară zguduia aerul cu potpuriul ei de cântece naționale și de dragoste (p. 367-368).

Cum arăta iarna aflăm de la Nicolae Iorga din volumul *Drumuri și orașe din România*, ediția a II-a, Editura Librăriei „Pavel Suru”, București, 1916, p.191:

Lacul, lungăreț, întinde până departe luciuri de oțel, cu ape atât de grele încât vântul cel tare abia le încrețește ușor într-o parte. Aleea cea mare se întinde între vile de gust, din care bolnavii de boale, bolnavii de urât și bolnavii de inimă s-au dus cu toții, lăsând grija așezărilor pustii unei caraule și unui paznic, care prin graiu și mărturisiri se dovedește a fi un țaran din Sas-Sebeș, unde ar dori să-și încheie bătrânețele, lăsând ceea ce a agonisit aici copiilor. În dosul aleii, parcul vechiu se întinde până departe, cu înguste cărări și desișuri pe care nopțile de vară le vor fi umplând de o fermecătoare taină, dar prin care acum se plimbă vântul de moarte, suflând frunze galbene și roșii care tresaltă fugind. Paznicul s-a dus; ruinele unei vile de curând arse înalță încă miros de tăciune stins. (...) O viață mai puternică o aduce în această singurătate de opt luni pe an numai tramvaiul electric, ce huruie răpezindu-se pripit pe câmpia ce se gătește de odihna albă a iernilor aspre pe malul Dunării bătrâne.

O privire panoramică asupra stațiunii dinaintea primului război mondial descoperim la Nicu Carandino (op.cit., p.23): *Lângă Brăila era înfloritoare (...) stațiunea balneară Lacul Sărat, dotată în stilul epocii, cu un parc englezesc, cu un chioșc pentru muzică și cu un cazinou în care se juca „chemin de fer” și „bulă” (un fel de ruletă redusă). Venea lumea din toate colțurile țării; nu se descoperise încă Tekirghiol - Movilă, și nămolul de aici era preferat celui de la Amara. Afluența oamenilor avuți era atât de mare (printre ei generoșii cerealiști brăileni făceau primă), că întreținea un public de cazinou boem și interlop: crupieri de consum curent și demimondene, politicieni în căutare de popularitate, dame în căutare de*

„napoleoni”. Veneau să-și petreacă vacanțele la Lacul Sărat Nicu Filipescu și Lilli Gheorghiane, Take Ionescu și Mița Biciclistă, poeți și ziariști de renume. [După creștere, a urmat descreșterea: *corsi e ricorsi!*] Din ce motive reale, nu știu, dar mult timp aproape nimic nu s-a adăugat „inventarului” inițial și nu s-a transformat așa ca să poată servi nevoilor obștești; chiar instalația băilor rămânea aceeași – primitivă – și, la exigențele de astăzi, dezgustătoare. Pe ici, pe acolo, mai erau case bombardate încă din timpul primului război mondial. Nimeni nu s-a ostenit să le repare. Lacul Sărat trăise accelerat fenomenul de eroziune al Brăilei.

O reclamă din revista *Cura*, Anul III, Nr. 1, duminică 24 iunie 1912, este reluată în *Anuarul Brăilei* - 1913 și se regăsește aproape identică și în *Anuarul* pe anul 1922. Lipsește doar *chenarul!* În revista *Cura*, textul de mai jos era urmat de un altul dedicat *Societății Lacu Sărat*, pe care-l reproducem în continuarea reclamei.

LACU - SĂRAT (BRĂILA)

Cea mai veche și mai renumită stațiune balneară a Statului

Deschisă din Aprilie până în Octombrie

Băi calde și reci, cu și fără nămol, indicate în întreaga serie de turburări morbide care constituiesc boalele diatezice și constituționale precum: Limfatismul, Scrofuloza, toate formele de Reumatism, Sciatica etc., Rachitismul, Tuberculoza, toate boalele de femeie, Sifilisul, boalele de piele, boalele sistemului nervos datorite sifilisului sau infecțiunii, Paralizia infantilă și chiar afecțiunile chirurgicale datorite traumatismului sau leziunilor tuberculoase.

- își găsesc vindecarea sigură aici -

Tratamentul mixt cu băi și ape minerale

Medici specialiști cu îndelungată practică și cu renume în întreaga țară

Vile, Hoteluri și Restaurante cu tot confortul și cu prețuri mai joase decât la oricare altă stațiune

PARC ENGLEZESC SPLENDID

- Codru de Pădure frumoasă cu alee -

Tramvai electric cu Brăila, serviciu din 10 în 10 minute, toată ziua. Serviciu direct de călători și bagaje în legătură cu toate trenurile.

Cazino-ul complet renovat, Baluri, Concerte și diferite jocuri

Toate Distracțiile marilor stațiuni

Bufet ținut de casa A.P.HEITZ

Excursiuni pe Dunăre și în Dobrogea

Petreckeri zilnice în marele Parc al Monumentului Kisselof, în grădina publică a orașului cu frumoasa priveliște de-a lungul Dunărei

CINEMATOGRAFE - TEATRE

Reducere însemnată de prețuri

în urma constituției Societății

„LACU - SĂRAT”

Pentru orice informațiuni, angajări de locuințe și orice alte lămuriri a se adresa Societății „LACU - SĂRAT”

BRĂILA

Lacu-Sărat(Brăila)
HOTELURI - VILLE - PENSIUNE
Asociația Proprietarilor

Societate în nume colectiv

Casa, masa și baia în Lacu-Sărat cu începere de la 8 lei pe zi de persoană, cu scutire de taxa de cură și muzică. Se cere broșura-prospect cu tarif coprinzând planurile camerelor cu prețul lor

Societății Lacu-Sărat Brăila

Săptămânalul *Facla-1930* aduce elemente noi pentru atragerea clienților:

Lacul-Sărat

Comoara Sănătății și a vieții

Nămolul și apa Lacului-Sărat sunt

Superioare tuturor din țară și străinătate.

Nu vă duceți aiurea, ci căutați-vă sănătatea la Lacul-Sărat!

Parc englez, pădure, fanfară, orchestre, restaurante moderne etc.

Băi de soare pe plaje de nisip, amenajate conform cerințelor moderne.

Noua administrație a Lacului-Sărat

n-a precupețit nici un sacrificiu pentru a înzestra
cu tot confortul această stațiune.

Într-o broșură comemorativă din 1937, dedicată executării comisarului Alexandru Popovici de către ocupanții germani în anul 1917, descoperim o altă reclamă.

Sănătatea D-vs. și a copiilor D-vs. o găsiți la Băile de nămol

Lacu- Sărat(Brăila)

Sezon 20 Mai-20 Septembrie

Adevărată comoară a sănătății, nămolul și apa Lacului- Sărat sunt cele mai concentrate, conținând 46 la sută substanțe minerale și 36 la sută materii organice.

Se tratează cu succes: inflamațiile uterine și anexiste, bolile nervoase și reumatismul sub toate formele, nevralgiile dersiombare și sciatice, rachitismul, tuberculoza osoasă și cangrionară etc.

Băi de soare pe plaje de nisip

Stațiunea cea mai efină. Prospecte și informațiuni la Societatea Lacu-Sărat.
Și exemplele ar mai putea continua...

Lacul Sărat, astăzi

Documentele aflate la ministerele Sănătății sau Turismului consemnează la unison: *Stațiune deschisă în toate anotimpurile anului, ...de importanță locală*, deși vom descoperi pacienți din toată Moldova și Muntenia, veniți pe cont propriu, dar mai ales cu bilete obținute prin *Casa de pensii*.

Este inclusă în rândul stațiilor balneare recomandate pentru cură în cazul afecțiunilor reumatismale, alături de Eforie Nord / Techirghiol, Băile Felix, Băile Herculane și Amara.

Nimic sau aproape nimic din ceea ce a fost în prima jumătate a secolului al XX-lea nu mai există. Cofetăria Ispas // Doar tramvaiul, care nu mai întoarce la rondou, dar, beneficiind de linie dublă, care asigura până în 1989 transportul a 5000 de salariați la Combinatul Chimic (Combinatul de Fibre Artificiale și Combinatul de Celuloză și Hârtie, prin fuziune devenit *Celhart Donaris*, astăzi falimentat și falimentar), circulă din oră în oră și din jumătate în jumătate de oră în sezonul estival, când plaja și solarul cunosc o animație deosebită, în week-end numărul vizitatorilor atingând 5000 – 10000, cifre evocate și pentru începutul secolului. Așadar, *Nil novi sub sole - Nimic nou sub soare*.

Aleea ce duce în stațiune, zisă *Centrală*, este flancată, pe stânga, de 3 blocuri cu câte 4 etaje, „creații” ale fostului Combinat, care le-a predat / vândut în contul datoriilor:

- **Cămin pentru persoane vârstnice**. Consiliul Local Municipal Brăila, 70 camere, 140 locuri (din anul 2004);

- **Hotel Diana**. **. S. C. Fortuna S. A. Brăila, 70 camere cu 1,2,3 locuri, 180 locuri în total. Bar de zi;

- **Hotel Lacu Sărat**. **. S.C. Unita Turism Holding S.A. Timișoara- lanț hotelier. Două locații: **Hotel** cu 79 camere duble și apartamente. Restaurant cu 50 de locuri & Bar de zi și **Camping**, cu 23 de căsuțe cu două locuri, ca și terenuri de tenis.

- Complex balnear **Perla**. **. **S.C.T.B.R.C.M.(Tratament Balnear și Recuperarea Capacității de Muncă)**, aparținând Ministerului Muncii. Bază de tratament, hotel (70 camere, 140 locuri), restaurant, restaurant

- **Vila Mara**. **. **36 camere, 80 locuri** (fosta Administrație a băilor, fosta casa de odihnă *Mimoza*), clădire în stil clasic, cu parter și etaj, reabilitată. SC Nelisim Prod SRL, firmă care a obținut o concesiune din partea municipalității pentru o suprafață de circa 220 mp cu scopul construirii unei baze proprii de tratament, în prezent acest serviciu fiind subcontractat.

- **Terasa Lacul Sărat 500 locuri, rezervată evenimentelor matrimoniale**, proprietate privată, persoană juridică

- **Rondoul trăsurilor / tramvaielor**, devenit astăzi, la momente festive, scenă pentru spectacole folclorice sau muzicale, așa cum s-a întâmplat în 20 august 2006, când fanfara „Dunărea albastră” a interpretat muzică de promenadă. Permanent, este loc de joacă pentru copii. Dincolo de rondou, în prelungire, pe *Aleea principală*, se află:

- Complex balnear **Flora**. **. Unita Turism - lanț hotelier. **Hotel** cu 106 camere duble. **Restaurant** cu 200 de locuri & **Bar** de zi. Bază de tratament proprie. Construit în 1977, aparținuse Oficiului Județean de Turism. Alături de acesta (pe locul unde existase cândva

restaurantul Mihăilescu, se află în construcție / în părăsire dinaintea de 1989, de pe vremea Oficiului Județean de Turism, un complex în care ar fi funcționat, ca-n orice stațiune din țară, o farmacie, un oficiu poștal și alte utilități. Prin intermediul Sucursalei „Traian” Brăila, Unită Turism administrează și exploatează 50% din spațiile de cazare ale stațiunii, numărul de turiști pe media anilor 2004-2009, fiind de 117582 (H. Flora - 61261,50; H.Lacu Sărat-30819,50 și camping - 25441)

- **Două vile de protocol, cu circuit închis**, care au luat locul vilor *Narcisa* și *Crizantema*.

- **Vila Sabrina**. **. *Pensiune turistică* (8 camere, 16 locuri). Restaurant, pizzerie, terasă semiacoperită cu 220 de locuri. Formația *Azur*, dirijată de Nelu Vlad.

- **Relamara**. Restaurant, terasă, bar, pizza, cofetărie, alimentară (fostă vilele *Camelia* și *Angelica* Negulescu, reabilitate)

- **Centrul de informare și documentare pentru integrare europeană și dezvoltare durabilă Brăila**, funcționând sub egida Consiliului Județean Brăila - Provincia Pisa, în Vila *Lăcrămioara* (fostă casă de odihnă a sindicatelor, fostă reședință a echipei de fotbal), reabilitată și cu un nou corp. Proiect finanțat de Uniunea Europeană.

- **Vila Nufărul**. **. **Cazare:** 43 de locuri în regim double, cu pat suplimentar, matrimonial și familial. **Restaurant și terasă** - 60 de locuri.

Stațiunea Lacul Sărat dispune de 52% din locurile de cazare din județ.

Aleea Mănăstirii ne conduce prin vechiul Parc englezesc către **Mănăstirea Sf. Pantelimon** și către fosta **Tabără de pionieri** (rebotezată după 1989 în **școlară** 800 de locuri-100 de căsuțe a 8 locuri, a 3-a tabără ca mărime din țara noastră), terminându-se în fostul sanatoriu *Principele Nicolae*, inaugurat în 1904, devenit cantină a taberei, azi sediu al Jandarmeriei.

Centrul de agrement Lacu Sărat este noua denumire a **Taberei școlare**. Construită în 1975, aparține de *Direcția pentru Tineret a județului Brăila - Autoritatea Națională pentru Sport și Tineret*, cu activitate sezonieră (vara), oferind cazare pentru copii și tineret (300 de locuri în 50 căsuțe funcționale de 2; 4 și 6 locuri), o sală de protocol pentru 30 de persoane, ca și alte spații propice desfășurării de activități culturale. A asigurat cazarea sinistraților din clădirile situate pe strada Fața Portului în vara anului 2010.

Aleea Plajelor: Plaja *Flora*, *Solarul* și vechea plajă a taberei de pionieri, părăsită, devenită loc insalubru, groapă de gunoi. Între ele, un spațiu liber, pe care s-au aflat panourile solare devastate, ce asigurau apa caldă la dușuri. Mulți brăileni ocolesc plaja amenajată, economisind 4 lei, și se opresc pe partea lacului dinspre Vărsătura, unde, de altfel, face stație și tramvaiul.

Vechiul solar, construit în anii 1970 de către OJT, a fost închiriat în 1992 și apoi vândut în 2000 către S.C. Animus S.R.L.

Bazinul nordic este separat de cel sudic prin terasamentul căii ferate Lacul Sărat-Chiscani și șoseaua de legătură dintre DN2B – DN21(Satu Nou - Trei Movile). Venind dinspre Chiscani dai pe partea dreaptă de serele producătoare de răsaduri florale pentru grădinile Brăilei, la intrarea cărora a fost ridicată o troiță monumentală în anul 2007 de către Fundația Sf. Andrei iar pe stânga de *Mănăstirea Lacu Sărat „Înălțarea Sf. Cruci”*, ridicată în anul 2000 cu binecuvântarea Î.P. S. Arhiepiscop și Mitropolit Vasile Mogârcan de la Mitropolia Slătioara, jud. Suceava, sub îndrumarea preacuvioasei maici starețe Schim. Evsevia, pe locul donat de familia Gh. Balâc din Galați. Aparține *Bisericii drept slăvitoare de stil vechi / Bisericii ortodoxe de stil vechi*, adeptă a calendarului iulian, apreciată drept eretică și schismatică. Ceva mai departe, pe dreapta, se află intrarea principală la Centrul de Agrement, fosta tabără pentru pionieri.

Stațiunea Lacul Sărat este un loc binecuvântat de Dumnezeu pentru apa sărată și nămolul sapropelic, vindecătoare ale trupului. Tratatului trupesc i s-a adăugat din 1999 și cel sufletesc.

Mănăstirea Sf. Mc. Pantelimon

În spațiul ocupat altădată de *Parcul englez* (din care astăzi se mai păstrează doar fântâna arteziană), pe data de 27 iulie 1996, în prezența P. S. Dr. Casian Crăciun, Episcop al Dunării de Jos, inițiatorul lucrării, și a primarului de atunci al Brăilei, profesor Anton Lungu, a fost fixat și sfințit locul bisericii și incinta Mănăstirii *Sf. Mucenic Pantelimon*.

Lucrarea se săvârșea, nu întâmplător, chiar de ziua Sfântului, Slăvitului, Marelui Mucenic și Tămăduitor Pantelimon, cum citim în *Proloagele, II*, p. 23 (Editura Bunavestire, Bacău, 1999).

Se născuse dintr-o mamă creștină, moartă prematur, și un tată închinător la idoli, purtând numele de **Pandeleon „cel în toate puternic, ca un leu”**. A fost dat ca ucenic la doctorul Eufrosin, de la care a deprins, cu temeinicie, meșteșugul tămăduirii bolilor. Mai apoi, bătrânul preot Ermolae l-a învățat credința în Hristos și meșteșugul duhovnicesc al tămăduirii, botezându-l **Pantelimon „cel cu totul milostiv”** și primind, totodată, și darul facerii de minuni, ca *doctor fără plată*.

A vindecat un orb, aducându-și și tatăl la dreapta credință. De aici i-a venit și mucenicia. A fost bătut cumplit și ars cu făclii, ieșind nevătămat din clocotul plumbului topit. A fost dat și la fiare. Legat de o roată cu colți de fier și aruncat din loc înalt la vale pentru a-l sfășia, roata s-a sfărâmat în bucăți. A fost ucis și Sf. Ermolae, învățătorul său. A pierit în anul 303, tăindu-i-se capul cu sabia.

Înălțarea bisericii și a clădirilor-anexă, devenită astăzi complex monahal, a fost posibilă cu ajutorul donațiilor credincioșilor și a unei importante implicări financiare a autorităților locale. Ea răspundea dorinței drept credincioșilor aflați în stațiune, care, indiferent de starea vremii, erau nevoiți să se ducă la Biserica din Radu Negru.

Construită din lemn de brad, în stilul bisericilor maramureșene, dar cu tehnica de îmbinare a lemnului în stil vrâncean, datorită meșterilor vrânceni care au ridicat-o, mănăstirea va fi sfințită peste 3 ani, tot de ziua Sfântului, pe 27 iulie 1999, de un sobor de preoți în frunte cu P.S. Dr. Casian Crăciun și Î.P.S. Petru, Mitropolitul Basarabiei. Are suprafața interioară de 96 m², suprafața exterioară de 120 m² și o înălțime de 25 m la turla-clopotniță (apud Ionel Șt. Alexandru, *Bisericile Brăilei*, p. 65). La interior, biserica este decorată cu icoane pictate, în custodia mănăstirii aflându-se nouă icoane datând din secolul al XIX-lea.

În Documentul de sfințire se precizează:

Cu vrerea Tatălui, cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Sfântului Duh s-a ales loc în centrul parcului stațiunii balneoclimaterice Lacu Sărat, orașul Brăila, și s-a întemeiat pe el mănăstire, căreia i s-a oferit drept hram protector pe Sfântul Mucenic și Doctor fără de arginți Pantelimon, ocrotitorul și vindecătorul bolnavilor.

Văzând noi că în județul Brăila nu se află mănăstire și, mai cu seamă, luând aminte la deosebita evlavie a preoților și a bunilor noștri creștini din municipiul Brăila pentru sfintele mănăstiri, frecvenți ca pelerini la diferite sfinte locașuri din apropiere și din depărtare, am găsit cu cale sa le împlinim această lipsă, construind, cu ajutorul și binecuvântarea lui Dumnezeu și cu sprijinul și receptivitatea autorităților municipale și a multor ctitori, donatori și rugători, biserică din lemn în stil românesc și chilii, împreună cu cele trebuitoare, după rânduiala Sfintei noastre Biserici Ortodoxe, ca „monastire, loc de mântuire și de pomenire”.

De la acea dată începea și viața monahală, cu 4 monahii / măicuțe, venite la ascultare de la Mănăstirea Buciumeni, județul Galați, și având drept stareță, de atunci și în prezent, pe maica **Pantilimona Corjos**, cu rangul de stavroforă. Astăzi sunt 13 măicuțe, care, pe lângă

rânduiala slujirii în biserică, lucrează cu vrednicie și talent în atelierul de veșminte preoțești, de broderie și încondeiat ouă. La slujbe, participă atât turiștii aflați în stațiune, cât și toți doritorii de hrană și tămăduire spirituală, de liniște și reculegere sufletească.

Primul preot al mănăstirii a fost Ion Casian, trecut la cele veșnice în 2003, urmat fiind de Doru Sima.

În 27 iulie 2009, a fost sfințit de către P.F. Patriarh Daniel și Î.P.S. Casian, Arhiepiscopul Dunării de Jos noul centru social și filantropic (în prezent, în curs de finisare), paralel cu chiliile maicilor, încadrând o frumoasă grădină cu flori. S-a conturat astfel un important ansamblu monahal.

La hramul din 27 iulie, în zilele de duminică și la alte praznice împăratești, mănăstirea este loc de pelerinaj, tămăduirii trupești adăugându-i-se cea sufletească.

Așezământul monahal, consemnează Elena Mocanu, lucr. cit., p.58, a fost binecuvântat, de-a lungul timpului, prin aducerea sfintelor moaște ale Sfinților Dasie și Emilian de la Durostor, Nectarie de Reghina, Sofronie al Ierusalimului, dar și prin vizita S.S. Bartolomeu I, a Patriarhului Teoctist al României, a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel și a multor personalități ale vieții religioase și civile din țară și de peste hotare.

Aleea mănăstirii este străjuită de arbori monumentali, care au vârsta stațiunii: sfârșitul secolului al XIX-lea. Sunt exemplare de *stejar brumăriu (Quercus pedunculiflora C. Koch)*, cel mai valoros arbore din zona de silvostepă datorită rezistenței lui la uscăciune și poluare. Poate trăi până la 600 de ani și, în mod cu totul excepțional, până la 2000 de ani. Din același lot sunt cei doi stejari din centrul comunei Chiscani, înregistrați și marcați cu plăci în rândul arborilor ocrotiți.

Fostul hotel *Turist* al Cooperăției (50 de locuri), situat pe malul lacului, vizavi de complexul balnear, a devenit proprietatea Episcopiei Dunărea de Jos, cu regim de circuit închis. Casă de oaspeți, sală de conferințe și bază de tratament. În iulie 2010, a obținut, de la Ministerul Turismului, *Certificatul de clasificare 3 stele* (singurul din stațiune) sub firma *Hotel „Centrul Socio - Medical Sf. Pantelimon”*.

În pădurea care străjuiește lacul, pe stânga șoselei ce duce la Buzău se află pădurea Lacul Sărat, în care existau un popas turistic-camping cu 20 de locuri și o crescătorie de fazani. Fazaneria, aparținând Asociației Județene a Vânătorilor și Pescarilor Sportivi(AJVPS), deși are o capacitate de zeci de mii de exemplare, preferă creșterea a doar câtorva mii de pui anual, destinați repopulării celor 29 de fonduri de vânătoare ale asociației. Pădurea aparține de Ocolul Silvic Lacul Sărat.

Să mai reținem că Lacul Sărat, ca întindere acvatică, a fost în atenția presei în ultimii ani de două ori: în vara secetoasă a anului 2009, când lacul era în pericol să dispară și s-ar fi pompat în lac apă din canalele de irigații și în lunile ianuarie-februarie 2011, când temperaturile de minus 10, până la minus 15 grade Celsius au condus la înghețarea apei lacului în ciuda gradului mare de salinitate, fenomen de care ar fi vinovată apa pompată în 2009. Fenomenul de îngheț s-a întâmplat și în alte ierni friguroase, neavând legătură cu apa din 2009, care s-a evaporat între timp, nivelul actual al lacului fiind determinat de umiditatea aerului și de apa Dunării care îl alimentează prin pâna freatică, pe principiul vaselor comunicante.

Diferitele proiecte, rămase în stadiu de proiect, urmăreau transformarea „stațiunii de interes local” în „stațiune de importanță națională”. Ultimul proiect, lansat în cadrul campaniei pentru alegerile locale 2012, aparține domnului Sorin Boșneag, care propune „Modernizarea Stațiunii Lacul Sărat” prin „dezvoltarea și modernizarea infrastructurii rutiere, a celei turistice, cât și a celei sportiv-culturale și de agrement”. Concret, proiectul are în vedere creșterea numărului de locuri de cazare până la 250, îmbunătățirea condițiilor pentru realizarea tratamentelor balneare, creșterea structurilor de primire turistică, îmbunătățirea condițiilor igienico-sanitare, dar și a celor de balneatie în aer liber. Costurile estimate pentru

realizarea proiectului amintit sunt de 5,3 milioane euro, având trei surse de finanțare: FEDR/FSE în proporție de 85%, bugetul de stat-13% și bugetul local-2%. Realizarea proiectului, apreciază propunătorul, va permite **inclusiunea acestuia atât în rândul stațiunilor de importanță națională, cât și în circuitele turistice internaționale.**

Indicații terapeutice – contraindicații acum o sută de ani

Stările patologice în care Lacu-Sărat este indicat

(dr. Th. Bastachi / Bastaki, *Cura*, Revista stațiunilor balneare și climaterice, anul II: nr. 6/14 ianuarie 1907; nr.7/21 ianuarie 1907; nr.8/28 ianuarie 1907 și nr.11/18 februarie 1907. Aceste indicații sunt reluate și augmentate în *Anuarul Brăila 1922*, adăugirile fiind inserate cu italice.)

Lacu-Sărat – „panaceu universal”

Băile Lacului-Sărat indicate în scrofuloză, anemită, boale de femei și sifilis, au de efect să intervină în creșterea copiilor anemici și scrofuloși, punându-i în stare de a învinge efectele pernicioase ale maladiilor de care suferă și în măsură de a deveni oameni sănătoși, venind mai târziu să înmulțească populația județului, brațele de muncă, deci bogăția națională; prin vindecarea boalelor de femei face ca numărul mamelor să crească, populația să sporească și, în cazul cel mai puțin favorabil, să procure brațe feminine de muncă, căci se știe că femeia țaranului nostru nu pregetă de a lucra la munca câmpului alături, și adeseori egal în efect util, cu bărbatul; când în fine, este vorba de vindecarea sifilisului, a da posibilitatea ca populațiunea județului să fie apărată de consecințele acestui flagel care nu numai că sustrage brațe capabile de a munci, dar prepară generații deja condamnate a consuma fără a produce, căci poartă sămânța putregiunei în ele.

Cura de băi a Lacului-Sărat este indicată anemicilor, cloroticilor, limfaticilor și scrofuloșilor, rachiticilor, reumaticilor – subacuți și cronici, sifiliticilor, femeilor atinse de boli ale organelor genitale interne, persoanelor supuse traumatismelor sau unor boli de piele.

Acestea sunt stările morbide anunțate aici în mod generic, în care cura balneară dă un mare procent de vindecări, multe ameliorări și foarte puține persistări.

Afecțiuni reumatismale

Foarte frumoase și sigure succese sunt obținute în afecțiunile reumatismale. Sub această denumire înțelegem toate stările reumatice, de la cea mai simplă durere reumatică până la cele mai grave deformațiuni. Reumatismul, sub toate formele sale, a contribuit mult pentru a stabili, chiar de la început, reputațiunea Lacului-Sărat *prin succesele sigure și frumoase obținute în aceste afecțiuni*. Și nu numai formele cronice, dar și cele subacute sunt influențate în mod fericit prin tratamentul băilor sărate, calde sau reci, cu nomol. Cu cât cazurile vor fi mai simple și mai recente, cu atât vindecarea se va obține mai repede.

Deosebirea de vindecare între cazurile simple și recente și între cele mai grave și mai învechite constă în aceea că la cele din urmă tratamentul este mai lung și mai energic.

Băile Lacului-Sărat nu sunt contraindicate *nici chiar* când reumatismul se complică de unele stări patologice, precum: anemia, sifilisul, guta, bronchita cronică, obezitatea, leziuni cardiace ușoare (leziuni valvulare bine compensate).

O singură formă de reumatism cronic, cea deformantă-noduroasă (*nodos*), rezistă cu înverșunare tuturor mijloacelor terapeutice pe care le-am pus în joc la Lacu-Sărat. Se obțin întotdeauna ușoare ameliorațiuni, dar atâta tot.

Din contră, artritele uscate nedeformante, hydrartroza și artrita blenoragică cronică, dar mai cu deosebire cele subacute, trebuie tratate numai prin ajutorul elementelor terapeutice aflate la Lacu-Sărat. Aceste elemente, întrebuințate la timp, dau rezultate strălucite.

Afecțiuni traumatice

Rămășițele sau urmările fracturilor, luxațiilor, scrântiturilor, toate artritele traumatice putând da naștere la anchiloză, leziunile produse prin arme de foc, instrumente tăietoare, corpuri contondente, prin strivire sau cădere, toate capabile de a lăsa urme: dureri, înțepeneli musculare, angorjamente; cicatrici vicioase aderente și dureroase cari, comprimând vase arteriale sau venoase, pot produce jăcuiri (*jigniri!*) funcționale precum: oedemuri și înțepeneli; durerile și nevralgiile traumatice, osteo-periostitele, ulcerele cutanee, fistulele simple sau multiple, toate aceste stări patologice sunt tratate cu mare succes și pe deplin vindecate după trei sau patru ani de cură. Și am obține succese mult mai rezezi, dacă am avea la îndemână piscine cu apă sărată și nămol cald, căci, pentru stările patologice mișcarea membrelor în general și a articulațiilor în special, gimnastica liberă și progresivă joacă un rol principal; asemenea gimnastică nu se poate obține într-o cadă, oricât de mare ar fi.

Scrofuloza, tuberculoza localizată

Încât privește scrofuloza, deci tuberculozele localizate, precum: adenita, tumorile albe, orchita, osteita și periostita, sinovita, dermatozele, blefarita și oftalmia, otita, rinita etc., băile Lacului-Sărat sunt suverane mai cu seamă la copii. Pentru aceștia, băile lucrează cu o energie mult mai superioară ca la adulți. Acest lucru se înțelege ușor, căci asemenea stări patologice se observă mai cu deosebire asupra unor persoane debile și mizerabile cari, pe lângă viața obositoare ce o duc, sunt hrănite în mod defectuos și insuficient. În asemenea condițiuni, e greu să regenerezi țesuturi lipsite de vitalitatea necesară pentru a putea duce lupta la un sfârșit favorabil.

Boalele sistemului nervos

Băile Lacului-Sărat au un efect cu adevărat admirabil asupra nevralgiilor, mai cu seamă asupra sciaticii. Și, dacă efectul este strălucit, cauza e că majoritatea nevralgiilor sunt de natură reumatică.

Emplegiile, chiar dacă sunt datorite unei emoragii cerebrale, trag foloase însemnate. Tot astfel beneficiază și paraliziiile de natură traumatică, reumatică sau sifilitică.

Privitor la boalele măduvei spinării, singurele rezultate bune ce am putut obține, a fost în unele cazuri de ataxie locomotrice progresivă, mielită cronică și atrofie musculară progresivă.

Albuminuria

Albuminuricii, ziși dicras(t)ici, pot să se vindece prin băile calde cu nămol. Grație curei urmate în Lacu-Sărat, toate funcțiunile nutritive se regularizează; excesul de albumină, oxidându-se, va dispărea din urine.

Sifilisul

Mulți sifilitici sunt tratați cu succes la Lacu-Sărat, *obținându-se vindecarea la toate speciile de accidente primare, secundare și terțiare, cu localizațiunile cele mai variate.* În genere, tratamentul balnear e combinat cu acel specific pe care-l instituim în mod foarte viguros. Adesea însă, numai băile cu nămol au fost în stare să vindece unele răni învechite cari rezistaseră tuturor tratamentelor instituite până atunci. La vindecarea unor accidente sifilitice învechite, mult contribuie viața și regimul regulat ce urmează pacienții la Lacu-Sărat.

Apele și nomolul Lacului-Sărat au trei diferite acțiuni, care, unite cu tratamentul specific, conduc cu siguranță la succese atât în syphilomul primar, cât și în sifilisul secundar și terțiar.

1) *O acțiune curativă sau antisifilitică din cauza sulfitelor și hyposulfitelor introduse în sânge, mercurul din tratamentele specifice anterioare fiind sub formă de compus albumino-hydrargic, deci greu de eliminat și mai găsindu-se după multă vreme în organism, devine solubil și reluat în curentul circulator, este din nou pus în contact cu virusul sifilitic.*

2) *O acțiune preventivă și curativă a accidentelor mercuriale din cauza asocierii tratamentului balnear cu cel specific.*

3) *O acțiune auxiliară în medicamentele specifice, căci energia medicamentelor este sporită, ceea ce probează dispariția repede a accidentelor sifilitice, dar, în același timp, se dă posibilitatea de a se administra bolnavilor doze chiar masive de medicamente, dacă necesitatea cere, fără a avea vreun inconvenient.*

Dermatoze

Numeroși bolnavi atinși de boli de piei pot găsi foloase mari urmând cura balneară de la Lacu-Sărat, căci, din observațiunile mele, am putut consta eficacitatea lor asupra eczemei uscate sau umede (când fenomenele inflamatorii au dispărut), prurigo, herpes, pitiriasis, dartre, lichen cuperozat, impetigo, ehtyma, scrofulide ulcerose sau lupus.

Cauza pentru care multe boli de piele se vindecă la Lacu-Sărat nu e alta decât legătura strânsă ce există între aceste dermatoze și starea reumatică sau scrofuloasă a pacienților. Iată pentru ce, mai întotdeauna, tratamentele instituite prin spitale sau prin orașe nu aduc decât o ameliorare trecătoare. Nevoia mare este să modifci starea generală deopotrivă cu cea locală, ceea ce nu se poate obține adesea decât într-o stațiune balneară, de care sunt justițiabile atari maladii. O dovadă este că psoriasisul, afecțiunea aceasta așa de rebelă la toate tratamentele, cedează la Lacu-Sărat.

Boale de femei

D. profesor Râmniceanu scria: „*Iată unde suveranitatea apelor și nomolului Lacului-Sărat este superioară tutulor apelor minerale din Europa*”.

Bolnave, care au frecventat ani de-a rândul Franzens-bad, Kreuznac etc., nu și-au găsit vindecarea decât la Lacu-Sărat, care, mai ales, în afecțiunile ginecologice de natură inflamatorie, cronice sau acute, dă cele mai bune rezultate.

Amenoreea, dismenoreea și leucoreea se vindecă cu siguranță, unele chiar într-o singură stagiune. Metritele acute și cronice (endometrita, peri- și parametritetele) dispar.

Cu drept cuvânt, Lacu-Sărat are reputațiunea de a fi o stațiune balneară, specială femeilor și copiilor bolnavi; căci, pe lângă stările patologice atribuite bărbaților și cari pot fi atribuite și femeilor, vom mai spune că băile cu nămol sunt absolut indicate tuturor femeilor atinse de anemie, precum și de o atonie generală a țesuturilor și a organelor, femeilor suferind de menoragii sau metroragii / metroargii (cu rezerva ca aceste stări să fie simptomatice unei metrite cronice a colului sau a corpului uterin sau unei salpengo-ovarite cronice), de angorjare cronică a uterului sau a organelor din vecinătate, femeilor atinse de leucoree (poală albă), de metrită parenchimotoasă cronică, de limfangită sau pelvi-peritonită cronică, de vaginită, de tumori fibroase uterine în prima fază de dezvoltare.

Așa se explică rezultatele fericite obținute la Lacu-Sărat la femeile expuse avorturilor, chiar repetate, și la sterilitate.

Boale de copii

Credem că e datoria părinților și a așezămintelor spitalicești să trimită, pe fiecare vară, la Lacu-Sărat, toți copiii gingași și slăbuți, pe acei sleiți de puteri din cauza unor boli prelungite sau a unei creșteri prea repezi, copii și adolescenți limfatici, acei la care, pe lângă atonia generală a țesuturilor și a organelor, pe lângă moliciunea cărnurilor, se mai adaugă și angorjamente sau o susceptibilitate inflamatorie a mucoaselor.

Copii și adolescenți scrofuloși, acei la cari, pe lângă simptomele generale a limfatismului, se mai adaugă leziuni mai profunde, adesea distructive, precum sunt: supurația ganglionilor, inflamația profundă și ulcerația mucoaselor, caria oaselor, a țesuturilor articulare, destrucțiunea pielii etc. Copii și adolescenți, atinși de rahitism, de deviațiuni sau deformațiuni a coloanei vertebrale, a toracelui și a membrilor.

Copii și adolescenți atinși de unele viciuri congenitale a cordului, de exoftalmie.

Boli generale

Aceste boli precum: atonia generală, convalescența dificilă, slăbiciunea generală, anemia, chloroza, limfatismul, scrofuloza, tuberculoza localizată, rahitismul, reumatismul sub acut și cronic cu toate formele sale, sifilisul terțiar se tratează cu succes prin băile cu nomol la Lacu-Sărat.

S-au tratat și vindecat în majoritate, iar restul s-a ameliorat în decursul anilor, după datele d-lor medici din stațiune:

Manifestațiuni scrofuloase în sistemul ganglionar: adenite scrofuloase (nesupurate și supurate), adenopatii renale cu oedem virtos, goma tuberculoasă (abces rece).

Manifestațiuni scrofuloase în sistemul osos și în articulațiuni: carii, osteite, osteo-periostite, osteo-mielitele, osteo-artrite, hydrartose.

Manifestațiuni scrofuloase în mucoase: faringite, amigdalite, rinite, otite, blefarite conjunctivite, keratite parenchimotoase.

Manifestațiuni scrofuloase ale pielii. Scrofulide (lupus tuberculos), eczemă, prurigo, acnea, urticara (blânda), impetigo (bube dulci), dartra (pecingina).

Reumatismul articular acut și sub acut cronic și secundar.

Albuminuria și anasarca. Albuminuria esențială (morbil lui Bright) dacă nu e prea înaintată, când e intermitentă și datorită creșterii sau excesului de muncă sau când e strâns legată cu anemia, fie că ar fi datorată stării scrofuloase cu manifestațiuni multiple, băile sărate calde cu nomol au adus rezultate fericite, uneori chiar surprinzătoare.

Boalele aparatului circulator. Gușa exoftalmică, flebite, varice, arterioscleroza (căci dilatațiunea compensatoare a vaselor interne, datorită băilor slabe, determină o scădere în tensiunea sângelui).

Afecțiunile chirurgicale. Fracturi, artrite, luxații, contuziuni etc.

Boalele sistemului nervos. Afecțiunile sistemului nervos periferic, afecțiunile nervilor sensibili, nevralgii, precum: sciatica a frigore, sciatica reumatică, sciatica gutoasă, sciatica sifilitică, sciatica blenoragică, sciatica la varicoși, sciatica dublă, sciatica traumatică.

Nici o sciatică nu rezistă tratamentului la Lacu-Sărat.

Boalele măduvii spinării: Pseudo-artrofia musculară progresivă, Tabes dorsalis (ataxia locomotrice progresivă).

Maladii ameliorate grație băilor

Paralizia atrofică infantilă, tabes spasmodic la copii, scleroza laterală simetrică primitivă (Boala lui Littl).

Contraindicațiuni

Nu trebuie trimiși la Lacu-Sărat:

- 1) cei cu afecțiuni organice avansate ale cordului, dacă nu sunt datorite reumatismului;*
- 2) cei cu tuberculoză pulmonară;*
- 3) astmaticii, emphisematoșii, nefriticii, epilepticii, diabeticii și albuminoșii cardiaci;*
- 4) pacienții supuși emoragiilor cerebrale repetate, atinși de ramolism al creierului;*
- 5) persoanele supuse la gastro-enterite;*
- 6) cei atinși de o erupțiune intensă și iritată;*
- 7) bolnavi atinși de scrofulide cutanee maligne, precum: impedigo-rodens, lupus ipertrofic;*
- 8) adevărații gutoși.*

Cura balneo-climatică, astăzi

Indicațiile apelor minerale și ale nămolurilor sunt de fapt indicațiile stărilor patologice ale diverselor aparate și sisteme, stațiunea Lacul Sărat vizând *bolile aparatului locomotor, bolile aparatului genital feminin ș.a., la care se adaugă bolile dermatologice și cele profesionale:*

- afecțiuni reumatismale degenerative (spondiloză cervicală, dorsală și lombară, artroze-coxartroza și gonartroza, poliartroze),*
- afecțiuni reumatismale inflamatorii (stări algice articulare după reumatism articular acut sau după infecții de focar),*
- afecțiuni reumatismale abarticulare / periarticulare (tendinoze, tendomioze, periartrită scapulohumerală),*
- afecțiuni posttraumatice (redori articulare posttraumatice, stări după operații pe mușchi, tendoane, oase și articulații, stări după entorse, luxații și fracturi),*
- afecțiuni neurologice periferice și centrale (pareze ușoare și sechele minore după polineuropatii, sechele după poliomielită etc.),*
- afecțiuni ginecologice (afecțiuni funcționale discriminice și inflamatorii, insuficiență ovariană, cervicite cronice),*
- afecțiuni dermatologice (psoriazis, ichtioze, cheratodermii, neurodermite, eczemă constituțională) și*

- *afecțiuni endocrine* (hipotiroidie benignă, hipoovarie puberală)

[Indicațiile și contraindicațiile sunt rezultatul coroborării datelor din lucrările *Cura balneo-climatică...*, *Cura balneoclimatică în România...* și *Contribuții la cunoașterea aspectelor epidemiologice...*]

Apa minerală sărată (clorurat sodică, cu mari concentrații de clorură de sodiu), de concentrație medie (16-80 g/l), este stimulantă, dă o vasodilatație cutanată, crește rezistența organismului și gradul de absorbție a inflamațiilor.

Efectele terapeutice ale balneafiei externe în bazine sau căzi cu apă sărată încălzită cumulează efectul termic pe de o parte, efectul descărcării de greutatea corpului și al forței hidrostatice de împingere în sus ale apei sărate, care este cu atât mai accentuat cu cât concentrația în sare este mai mare și care facilitează în mare măsură kinetoterapia și înotul terapeutic, cu efectele chimice ale NaCl la suprafața tegumentului și în organism, după resorbția lor prin piele, dovedită de cercetările cu atomi marcați de Na și Cl. Efectele principale ale NaCl se manifestă la nivelul tegumentului, prin modificări osmolare, hiperemie cutanată, excitația receptorilor cutanați și, prin intermediul lor, declanșarea unor mecanisme excitante relexe la distanță. Au fost observate efecte reactive de tip ergotrop după băile sărate, reducerea conductibilității electrice a pielii, reducerea hiperexcitabilității nervoase în caz de tulburări de tip nevralgic, modificarea comportamentului termoregulator periferic cutanat, echilibrarea tulburărilor neuro-vegetative întâlnite în foarte multe afecțiuni.

Băile sărate își exercită acțiunea asupra organismului prin factorii mecanici reprezentați de „presiunea hidrostatică” și de „puterea de ridicare” a corpului în baie, care în băile sărate este direct proporțională cu concentrația apei. Dacă un bolnav de 70 kg cufundat în apa dulce cântărește 7,9 kg, în apă sărată va cântări numai 2,3 kg, fapt ce favorizează mișcările corpului în baie.

Factorul termic, reprezentat de temperatura băii, care este de 36-38°C, contribuie la relaxarea musculară și activarea circulației sanguine.

Baia sărată excită receptorii cutanați, excitație la care participă și componentele chimice din apa minerală, sarea absorbită fiind prezentă și după câteva luni de la cura balneară. În piele se formează o adevărată „manta” de sare, care atrage apa din mediul ambiant, crescând turgescența pielii și eliberând, treptat, în circulație sărurile absorbite din apa băii minerale.

Baia sărată își mai exercită acțiunea la distanță pe căi nervoase, producând un efect vagotonic sau endocrin, modificând reactivitatea organismului și schimburile nutritiv-metabolice.

Băile sărate reci în lac sunt indicate în afecțiuni ale aparatului locomotor pentru practicarea kinetoterapiei și a înotului terapeutic, ca și în afecțiuni circulatorii veno-limfatice, pentru efectele presiunii hidrostatice și ale mișcării în apă.

Nămolul de lac continental de la Lacul Sărat se aplică sub formă de:

- *băi*, dozate în raport cu concentrația (cantitatea de nămol folosită), temperatura (36°-40°), întinderea corpului asupra căruia se aplică (locale sau generale), durata (15'-30'), ritmul de aplicare, zilnic sau la două zile, și numărul de aplicații (o cură cuprinzând 12-15 băi);

- *împachetări*, efectuate la o temperatură de 38-40°, într-un strat de 1-2 cm, pe regiuni mai mult sau mai puțin întinse;

- *cataplasme*, aplicații de nămol la temperaturi variate pe regiuni limitate ale corpului;

- *oncțiuni*, metodă de aplicare a nămolului rece. Se face inițial o expunere la soare timp de 10-15', după care se aplică nămol pe piele într-un strat subțire pe zone limitate sau pe toată suprafața corpului, menținându-se acesta până la uscare prin expunere pe mai departe la soare. Pacientul fiind în poziție verticală, colorația cenușie față de cea neagră inițială a nămolului și picăturile de transpirație indică sfârșitul acestei perioade, care variază între 30-60' în funcție de intensitatea radiației solare și a orei când se face tratamentul. Urmează o baie

de 10-15 minute în lac pentru înlăturarea nămolului, însoțită de înot și mișcare, după care un duș scurt de apă dulce și odihnă la pat cel puțin o oră. Onțiunea cu nămol reprezintă o aplicație contrastantă - cald și rece - ce solicită mecanismele de termoreglare, stimulează sistemul neuroendocrin și procesele de apărare. Procedura are un rol important în profilaxia primară, călind organismul și prevenind îmbolnăviri, ca și în profilaxia secundară a unor afecțiuni în stadii incipiente.

Principalele indicații ale nămoloterapiei le constituie *afecțiunile aparatului locomotor* a) *de natură reumatismală*, degenerative, ca spondiloza, artrozele mâinilor și ale picioarelor, sau inflamatorii, ca spondilartrita anchilozantă; lumbago cronic prin discopatie lombară, sechelele după hernie de disc operată ca și diverse forme de reumatism abarticlar, tendinite, fibronite; b) *de cauză traumatică*, diverse sechele posttraumatice și c) *de cauză neurologică*, mai ales afecțiunile neurologice ale nervilor periferici.

Un loc important îl ocupă și afecțiunile ginecologice utero-anexiale și sterilitatea, ca și o serie de boli endocrine ca hipotiroidia ori nanismul hipofizar și dermatologic cum este psoriazisul, eczeme și urticarii cronice etc.

Contraindicațiile nămoloterapiei în afara celor generale le constituie formele acute ale afecțiunilor de mai sus, ca și unele afecțiuni asociate, respiratorii (astmă), digestive (hepatită, boală ulceroasă), renale (nefrite, litiaze renale) sau cardio-vasculare ca hipertensiunea arterială peste 18 cm presiune sistolică sau hipertensiunea arterială sub 10 cm presiune sistolică.

Contraindicații generale

- 1) Afecțiunile acute febrile ca și afecțiunile cronice în perioadele de exacerbare acută.
- 2) Bolile infecțioase, în perioadele de contagiozitate, până la terminarea izolării obligatorii.
- 3) Bolile venerice în stadiul de contagiozitate (sifilis, gonoree).
- 4) Purtătorii de germeni patogeni (streptococ hemolitic, AgHB etc.).
- 5) Stările cașectice indiferent de cauza care le-a produs.
- 6) Tumorile maligne, indiferent de formă, sediu sau stadiu evolutiv.
- 7) Hemoragiile repetate și abundente de orice natură.
- 8) Sarcină patologică în orice lună și sarcină normală peste 3 luni.
- 9) Epilepsia.
- 10) Bolile de sânge sau de sistem cu alterarea stării generale (anemia pernicioasă, leuremii, limfoame etc.).
- 11) Purtătorii de germeni sau infestați cu parazitoze.
- 12) Psihopatiile cu tulburări de comportament social.
- 13) Alcoolismul cronic cu tulburări neuropsihice. Toxicomaniile.
- 14) Bolnavi la limita decompensării de organ (diabet greu controlat alimentar și medicamentos).
- 15) Boli dermatologice cu potențial de contagiune sau cu leziuni mari inestetice.
- 16) Insuficiența cardiacă, renală sau hepatică, manifestă.
- 17) Bolnavii care nu se pot autoservi (trimiși doar în sanatorii speciale).

Complexele *Flora* și *Perla* oferă mijloace terapeutice eficiente ce îmbină factorii naturali de cură cu metodele clasice de tratament.

- Complex Flora:**
- Băi calde de sare cu nămol la cadă
 - Împachetări calde cu nămol
 - Băi calde în bazin acoperit cu apă din lac
 - Duș subacval
 - Băi de plante
 - Băi galvanice
 - Masaj

- Saună
- Gimnastică medicală
- Reflexoterapie
- Acupunctură
- Electroterapie

Complex Perla (în ordinea cabinetelor):

- Dușuri bazin (bărbați / femei) [hidro-kineto-terapie generală]
- Cabinet cultură fizico-medicală
- Cabinete medicale-acupunctură
- Cabinet magnetodiaflux
- Cabinet împachetări nămol
- Cabinete băi salin nămol
- Cabinet băi salin bărbați
- Cabinete electroterapie (curenți diadinamici, curenți interferențiali, curenți rectangulari, ionizări, galvanizare, băi galvanice, unde scurte)
- Cabinet băi galvanice
- Cabinet masaj
- Cabinet laseroterapie

Fiecare stațiune oferă un tratament specific (la Felix, să zicem, te duci pentru apa termală, aici pentru apa salină și nămol), căruia i se adaugă electroterapie, ca adjuvant al curei, electroterapie care se întâlnește în orice policlinică din țară. În stațiune, organismul, odihnit, este mai receptiv acestui fel de tratament, având, în asociere cu nămolul și apa sărată, un efect mult mai puternic. Concret, electroterapie utilizează curenții electrici sub forma joasei frecvențe (galvanic, faradic, diadinamic, exponențial), a frecvenței înalte (diatermie, ultracurte) sau a radiațiilor artificiale (ultraviolete și infraroșii). De asemenea, se folosesc undele ultrasonore, undele centimetrice (microunde), precum și combinații între procedurile balneare și cele electroterapeutice.

În afara celor două complexe, cu sau fără recomandare medicală, în special ca prevenție, dar și ca relaxare, vizitatorii iau cu asalt plaja de la *Flora* și solarul, bucurându-se simultan de apa și nămolul lacului. În afara acestor plătitori, alții, fără bilete, se bucură de aceleași daruri ale naturii pe malul estic al lacului, la 500 de metri de stația terminus de tramvai, care, de altfel, face aici și ...oprire.

Dintotdeauna oamenii au folosit, conștient sau nu, în scop terapeutic, razele solare. Grecii și românii instalaseră mai peste tot, în antichitate, acele *heliosis arenae* sau *solaria*, în care se expuneau cu atâta regularitate la soare, încât acestea făceau parte din viața lor zilnică.

Dorința de pigmentare rapidă, ungerile cu pomezii și uleiuri, care împiedică transpirația, încalcă regulile clasice ale helioterapiei, care, potrivit schemei lui Rollier, recomandă iradierea, prin descoperire succesivă, a diferitelor părți ale corpului, părțile mai sensibile timp mai scurt decât cele mai puțin sensibile. Capul și ceafa vor fi totdeauna adăpostite cu ajutorul unei pălării iar ochii vor fi protejați prin ochelari fumurii.

O metodă mai simplă, utilizată și pe litoral, constă în iradierea de la început a corpului întreg timp de 3-5 minute pe față și pe spate, urmată de acoperirea cu un cearșaf, cu reluarea expunerii după o pauză de 10-15 minute, ca și de repetarea iradierii pentru a 3-a oară. A doua zi cresc expunerile cu 1-3 minute ș.a.m.d., până la obținerea unei pigmentări de protecție suficientă, când se poate rămâne la soare, fără să se mai facă întreruperi.

Metoda folosită este cea *egipteană*, care constă în ungeri cu nămol, în strat subțire, în aer liber și expunere la soare, până ce nămolul se usucă, după care este spălat în apa lacului sau sub duș de apă dulce. Această metodă, foarte răspândită la noi, a luat numele nepotrivit de „băi reci de nămol”, deoarece aici nu este vorba numai de acțiunea factorului termic rece (baia în lac sau dușul de apă răcoroasă), ci și, mai ales, de expunerea în aer liber, la curenții de aer, care solicită echilibrul termic al organismului, de acțiunea helioterapiei practicate concomitent, de acțiunea băii *sărate* în lac etc.

Plimbări și excursii

Stațiunea nu este integrată fluxului turistic și nici necesităților de agrement ale turiștilor, care nu pot valorifica cele două zile din week-end. Singura soluție: o plimbare cu tramvaiul la Brăila. Linia de tramvai îi conduce la Parcul Zoo sau în Parcul Monument, unde se află secția de Științele Naturii a Muzeului Brăilei, Orașelul Copiilor și Stadionul Municipal. Ajunși în zona centrală, pot accede pe faleză și la esplanadă, la Teatrul *Maria Filotti* și la Teatrul pentru copii *Carăbuș* sau la Muzeul Brăilei. Se poate alege, evident, și shopping-ul.

Pentru plimbări, există în stațiune rețeaua stradală rectangulară, cu îmbrăcăminte asfaltică, în lungime de 3 km, cu lățimi cuprinse între 3,50 și 20,50 m, prin mijlocul pădurii. Cea mai frecventată rămâne aleea de acces către mănăstire, bine organizată peisagistic, străjuită de stejari seculari. Numeroase bănci, fântâna arteziană centenară, peluzele cu flori frumos decorate, cișmeaua cu agheasmă și ecurile slujbei măicuțelor sunt reconfortante.

O soluție întru rezolvarea turismului de week-end ne oferă doamna Popa (Fotache) Mihaela Lăcrămioara în teza de doctorat susținută la Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați, 2010, care prezintă două puncte de mare atracție, la distanțe apropiate: Parcul Natural Balta Mică a Brăilei și Parcul Național Munții Măcinului.

Munții Măcinului, urmași ai Munților Hercinici, cei mai vechi din Europa, declarat parc Național în 2003, este singura zonă din Europa unde se intersectează specii de păsări migratoare asiatice cu cele mediteraniene și central europene, cu o zestre de faună și floră unică. Culmea Pricopanului este principalul culoar de migrațiune. Stâncile aride, sălbatică, cu creste zimțate amintesc de peisajele Far-West-ului american: *o avalanșă de uriașe blocuri granitice căzute din cer și îngrămădite unele peste altele*. Din carierele sale cu piatră gri s-a realizat Stadionul olimpic din München (1972).

Balta Mică a Brăilei constituie replica autentică a Deltei Dunării prin tot ceea ce conține și oferă: mediu lacustru, vegetație, faună acvatică și de uscat, peisaje unice în România și în Europa. Ca structură, cuprinde un bogat fond forestier cu specii repede crescătoare specifice terenurilor cu mare aport de apă-plop și salcie; fondul piscicol și cinegetic și fondul neamenajat, cca. 4900 ha, atât luciu de apă, cât și teren acoperit de vegetație de baltă, arboret și pădure virgină, cu o dezvoltare necontrolată de om, iezere, privaluri și bălți mlăștinoase.

Propunerea, demnă de toată lauda, implică și realizarea unei infrastructuri corespunzătoare în punctele vizate.

Bibliografie generală

- xxx - *Anuarul Brăilei* patronat de onor primăria Brăila, 1913, Atelierele Tipografice ale ziarului Pressa - „Lucrătorii asociați”
- xxx – *Anuarul Brăilei*, 1922
- xxx – Asociațiunea Generală a Medicilor din țară. Congresul al XVI-lea din 1912. *Darea de seamă a escursiunilor* de Dr. Burghele, Secretar general al Asociațiunei, București, Institutul de Arte Grafice „Universala” I. Ionescu
- xxx - *Cura balneo - climatică. Indicații și contraindicații*, Editura Medicală, București, 1986
- xxx – *Dare de seamă a administrațiunei județului Brăila pe periodul de la 1876-1880, făcută la adunarea electorală din sala Rally în seara de 28 mai 1880*, Întâia Typographie Pericle M. Pestemalgioglu, Brăila – Constanța, 1880
- xxx – *Espunerea situației județului făcută de Comitetul permanent și prezentată Consiliului Județean la deschiderea sesiunii ordinare de la 15 oct.1881*, Brăila, Întâia Typographie Pericle M. Pestemalgioglu, 1881
- xxx – Ministerul Industriei și Comerțului, *Actul constitutiv și statutele Societăței Lacu-Sărat în participațiune cu statul*, Atelierele Tipografiei „Presa”, f. a. (de facto, 1921), Brăila
- xxx – *Spitalul orașului Brăila. 100 de ani de la darea în folosință a clădirii spitalului orașului Brăila*, Galați, 1986
- Albu, Dumitrica, *Rezervații naturale, zone protejate și monumente ale naturii din ținuturile Brăilei*, Editura Alma, Galați, 1993
- Alexandru, Ionel Șt., *Lacu – Sărat*, Editura Libertatea, Brăila, 1997
- Alexandru, Ionel Șt., dr., *Bisericile Brăilei*, Editura Dunărea, Brăila, 2009
- Apostoleanu, J.G., Medic la spitalul civil din Brăila, *Băile de la Lacul – Sărat*, Editura Librăriei D. Ionescu, Brăila, 1884, Întâia Tipo-Lith. P. M. Pestemalgioglu
- Apostoleanu, I. G., Dr., Medic Diriginte al Stațiunei, *Descrierea Stațiunei Balneare de la Lacul-Sărat*, Brăila, Tipo-Litografia Universală - C.P.Nicolau, 1889
- Avram, Mioara, *Gramatica pentru toți*, Ediția a II-a, Editura Humanitas, București, 1997
- Avramescu, Valeriu, *Amintiri din cel mai frumos port de la Dunăre*, Muzeul Brăilei - Editura Istros, Brăila, 2008
- Binștoc, Oscar, dr., *Cura cu factori naturali în stațiunile balneoclimaterice și la domiciliu, Ghid*, Editura Medicală, București, 1962
- Botez, Ștefania, Volcu, Ion, *Brăila în cărți poștale ilustrate. Album foto-documentar 1896-1948*, Editura Proilavia, Brăila, 2011
- Carandino. N., *De la o zi la alta. Memorii*, Editura Cartea Românească, București, f.an.
- Dimitriu, Cornel, *Tratat de gramatică a limbii române.I. Morfologia*, Editura Institutul European, Iași, 1999
- Gâștescu, P., *Lacurile din România. Limnologie regională*, Editura Academiei, București, 1971
- Ghinea, Dan, *Enciclopedia geografică a României*, Editura Enciclopedică, București, 2002
- Giurescu, Constantin C., *Istoricul orașului Brăila din cele mai vechi timpuri până astăzi*, Editura științifică, București, 1968
- Grünfeld, Doctorul F., *Călăuza locurilor de băi și de odihnă din România*, Institutul de Arte Grafice „C. Sfetea”, București, 1912
- Hamangiu, C., *Codul general al României*, vol. III, *Legi uzuale (1866-1907)*, Editura Librăriei Leon Alcalay, București, 1908
- Horneț, Nicu, *Monografia comunei Chiscani - județul Brăila*, Editura Porto-Franco, Galați, 1991

- Iacob, Niculina, *Morfologia limbii române. Partea I*, Editura Universității „Ștefan cel Mare”, Suceava, 2002
- Lefter, Viorica, dr. - *Contribuții la cunoașterea aspectelor epidemiologice clinice și socio-economice ale îmbolnăvirilor de artroză înregistrate în județul Brăila și a eficienței prevențional – terapeutice a factorilor fizico-chimici din stațiunea balneară „Lacu Sărat”*, Editura Olimpiada, Brăila, 2008
- Mocanu, Elena, *Stațiunea Lacu Sărat – potențialul balneo – turistic și valorificarea lui*, Lucrare de grad, 2010
- Morariu, Tiberiu, Morariu, Eugen, Savu, Alexandru, *Lacurile din România, importanță balneară și turistică*, Editura Științifică, București, 1968
- Morariu, Tiberiu, Savu, A., *Popasuri pe malurile lacurilor patriei*, Editura Științifică, București, 1964
- Moșescu, C., Pr., Moiescu, P., *Geografia județului Brăila, conform programei în vigoare pentru Școalele primare*, Ânteia Typo-Lyth. P.M. Pestemalgioglu, Brăila, 1882
- Munteanu, Ioan, *Brăila*, Editura Sport-Turism, București, 1984
- Munteanu, Ioan, *Stradele Brăilei*, Editura Ex Libris, Brăila, 2005
- Oltean, Daniil, Protos, *O nouă „poartă a cerului” în Câmpia Bărăganului, în Călăuza Ortodoxă*, nr.130-131 / 1999
- Popa (Fotache), Mihaela Lăcrămioara, *Managementul amenajării și valorificării potențialului turistic în arii naturale protejate și adiacente acestora*, Teză de doctorat (manuscris), Galați, 2010
- Stanciu, Glicherie, *Istoria în imagini a stațiunii Lacu(l) - Sărat. Partea I*, Editura Edmunt Media Serv, Brăila, 2007
- Teleki, Nicolae, prof. dr., Munteanu, Laviniu, dr., Stoicescu, Constantin, dr., Teodoreanu, Elena, dr., Grigore, Ludovic, *Cura balneoclimatică în România*, Editura Sport-Turism, București, 1984
- Teodorescu, N., *Gornitul Brăilei*, Editura Muzicală, București, 1992
- Vasilescu, Nae A., *Orașul și județul Brăila odinioară și astăzi. Schițe istorice și administrative publicate cu ocazia Expoziției Naționale din 1906 din inițiativa și sub auspiciile domnului N. Th. Faranga, Prefectul județului Brăila*, Întâia Tipo – Litografie P. M. Pestemalgioglu, Brăila, 1906
- Vasilii, Mircea, *Amintiri târzii*, Muzeul Brăilei - Editura Istros, Brăila, 2008
- Volcu, Ion, *Dicționarul presei brăilene (1839-2007)*, Editura Istros a Muzeului Brăilei, Brăila, 2009

- Arhivele Naționale - Fond Prefectura
- Fond Societatea Anonimă „Lacu-Sărat” (Inventar nr. 492)
- Planul Urbanistic Zonal *Lacu Sărat*

Colecția de peste 80 de ilustrate a domnului Vasile Roman, comparabilă ca număr cu acelea din volumele *Brăila modernă. Cărți poștale ilustrate. Colecția Valeriu Avramescu*. (Muzeul Brăilei. Editura Istros. Brăila, 2006) și *Brăila în cărți poștale ilustrate. Album foto-documentar 1896-1948* de Ștefania Botez și Ion Volcu (Editura Proilavia, Brăila, 2011) oferă posibilitatea de a cerceta aria interesului editorilor brăileni, dar și din țară față de o stațiune balneară *en vogue*, timp de 50 de ani, cum reiese din ștampila poștei și data expedierii vederii, dar și din impresiile vizitatorilor, putând constitui obiectul unor studii de cartofilie deosebit de interesante. Prezint, sub formă de inventar, editurile la care au apărut cărțile poștale, multe cu aceeași sau aproape aceeași imagine, executate fiind de același artist fotograf, ca și două texte [1909, 7 septembrie: *Distracții destule. Muzica cântă la băi de la 8-11 iar de la 6-12 (18-24) în Parc. Duminică e balul muzicei în sala Casino.* și 1926, 16 iulie:

Sunt în Parcul din Lacu Sărat, unde ascult muzica. Drumul cu tramvaiul din Brăila până aici este o splendoare.], purtând ștampila **Lacu Sărat**. Astăzi nu mai există nici oficiu poștal !

Editura B. „Rotterberg” Brăila; *Librăriei J. Gheorghiu & Co.*; *Librăriei N.B. Chrisoverghis Brăila / Librăriei și Papetăriei N.D. Chrysoverghis*; *Socec & Co. S.A. București*; *Librăriei Manea și Stănescu*; *Librăriei J. Vasluianu*; *Librăriei „La Cartea de aur” Teodor Manea*; *A. M. Horowitz București*; *Societății Lacu Sărat*; *Pincu Schwartz, Sucursala Adevărului, Brăila*; *I. Șaraga & S. Schwartz București*; „Feld” / *Carl Feld, Brăila*; *Librăria Modernă*; *Purger % Co., München, Photochromiekarte 3480 (Fotograf: Marco, Brăila)*; *V. Theologidis*; *S.D. Vasilescu, Brăila*; *Foto-Arte Brăila*

Lista ilustrațiilor

28 din cele 32 de imagini reprezintă o oglindă a ceea ce fost cândva Stațiunea Lacul Sărat, construcții ce degajau eleganță și unitate stilistică: regim de înălțime, parter și etaj, eventual mansardă de tip franțuzesc; donjoane sau foișoare la colțuri, deasupra intrării sau în axul clădirii, cu ferestre înalte și balcoane franțuzești sau cu dantelărie de fier forjat; socluri și nivele înalte, cu ferestre dezvoltate în înălțime, drepte sau arcuite la partea superioară, caracteristice începutului de secol XX.

Coperta I: Hotel *Perla*

Lista ilustrațiilor

1. Un tramvai de odinioară cu remorcă fără de geamuri
2. Un tramvai cu perdelețe
3. Administrația Băilor, astăzi, după reabilitare, Vila *Mara*
4. Băile calde (1911)
5. O imagine panoramică (1925)
6. Solar masculin
7. O plajă foarte modernă (1930)
8. La fotograf
9. Fântâna dinspre Mănăstire acum o sută de ani
10. Pavilionul din Parcul englez
11. Aleea principală (1901)
12. Cazinoul (1916)
13. Cazinoul și Pavilionul muzicii
14. Restaurantul *Untaru* (1906)
15. Vila *Paleologue*
16. Sanatoriul *Principele Nicolae*(azi sediul Jandarmeriei) - 1910
17. Restaurantul *Dacia*
18. Vila *Clarisa*
19. Lăptăria *Nazica* (1911)
20. Vila *Ancora*
21. Restaurant *Englez*
22. Vila *Apostolescu*
23. Vila *S. Mihăilescu*
24. Vila și restaurantul *Cazacu*
25. Vila *Segărceanu* (1914)
26. Vila *C.P. Gorovei*
27. Vila Căp. *Leonida Nicolescu*
28. Hotel *Popescu* - 130 de camere, unde a fost Panait Istrati portar de noapte în 1906
29. Hotel și Complex *Flora*

- 30. Hotel și Complex *Perla*
 - 31. Biserica cu hramul *Sf. Pantelimon*
 - 32. Lacul Sărat, încremenit în februarie 2012 [foto de la prof. V.I. Zbarcea]
- Coperta IV: Terasa *Lacu Sărat* - 500 de locuri pentru evenimente familiale unice

Cuprins

<i>Lacu-Sărat</i> de Constantin Gherghinoiu.....
O dispută ortografică veche de o sută de ani.....
Clima.....
Originea lacului.....
Factorii naturali: apa și nămolul.....
Istoricul stațiunii.....
<i>Lacul Sărat</i> acum o sută de ani sau <i>Mais où sont les neiges d'antan ?</i>
<i>Lacul Sărat</i> , astăzi.....
Indicații terapeutice – contraindicații în urmă cu o sută de ani.....
Cura balneo-climatică, astăzi.....
Plimbări și excursii.....
Adrese utile.....
Bibliografie generală.....
Lista ilustrațiilor.....